

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Diplomová práce

2023

Bc. Klára Pavlíková

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

Rusko-izraelské vztahy po rozpadu Sovětského svazu

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Klára Pavlíková

Studijní program: Mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: Dr. Irena Kalhousová

Rok obhajoby: 2023

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 2.5. 2023

Bc. Klára Pavlíková

Bibliografický záznam

PAVLÍKOVÁ, Klára. *Rusko-izraelské vztahy po rozpadu Sovětského svazu*. Praha, 2023. 155 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce Dr. Irena Kalhousová.

Rozsah práce: 251 777 znaků s mezerami

Abstrakt

Diplomová práce *Rusko-izraelské vztahy po rozpadu Sovětského svazu* nahlíží na vztahy těchto zemí v období od konce roku 1991 do roku 2022 z pohledu neorealistickej teorie rovnováhy sil. Hlavním cílem práce je odpovědět na otázku, jak se propisují geopolitické zájmy obou zemí do jejich vzájemných diplomatických vztahů. Na první pohled totiž mohou některé diplomatické interakce mezi Moskvou a Tel Avivem navodit dojem velmi vřelých vztahů. Obě země se však zásadně rozcházejí ve svých zájmech na Blízkém východě. V případě Ruska se zájmy, jak bylo možné vyvodit na základě teorie rovnováhy sil, odvíjí od jeho snahy vyvažovat USA. Izraelským zájmem je přežít v obklopení nepřátel, čehož se snaží dosáhnout skrze spojení s USA. Práce je postavená na dvou případových studiích: Íránu a Sýrii. Jak geopolitické zájmy, tak diplomatické vztahy analyzuji pomocí kvalitativních a kvantitativních metod výzkumu. V případě geopolitických zájmů vycházím z oficiálních vládních dokumentů, vojenských doktrín, prohlášení vrcholných politiků, vytváření vojensko-strategických aliancí, energetické spolupráce a hlasování Ruska, Izraele a USA v OSN v případě Íránu a Sýrie. Diplomatické vztahy analyzuji na základě zahraničních cest, proklamací, vyhošťování či předvolávání diplomatů a hlasování v OSN.

Klíčová slova

Rusko, Izrael, Blízký východ, rovnováha sil, neorealismus, geopolitický zájem, Írán, Sýrie, USA

Abstract

The thesis *Russian-Israeli Relations after the Dissolution of the Soviet Union* looks at the relations of these countries in the period from the end of 1991 to 2022 from the perspective of the neorealist balance of power theory. The main aim of the thesis is to answer the question of how the geopolitical interests of the two countries are inscribed in their diplomatic relations. At first glance, some diplomatic interactions between Moscow and Tel Aviv may give the impression of very warm relations. However, the two countries are fundamentally at odds over their interests in the Middle East. Russia's interests, as could be deduced from the balance of power theory, derive from its efforts to counterbalance the USA. Israel's interest is to survive surrounded by enemies, which it seeks to achieve through its alliance with the USA. The thesis is based on two case studies: Iran and Syria.

I analyze both geopolitical interests and diplomatic relations using qualitative and quantitative research methods. In the case of geopolitical interests, I draw on official government documents, military doctrines, statements by top politicians, the formation of military-strategic alliances, energy cooperation, and Russian, Israeli, and U.S. votes at the United Nations in the cases of Iran and Syria. I analyze diplomatic relations based on foreign trips, proclamations, expulsions or summonses of diplomats, and UN votes.

Keywords

Russia, Israel, Middle East, balance of power, neorealism, geopolitical interest, Iran, Syria, USA

Title

Russian-Israeli Relations after the Dissolution of the Soviet Union

Poděkování

Za cenné a věcné rady při vedení této diplomové práce děkuji vedoucí práce Dr. Ireně Kalhousové.

Za neochvějnou oporu vyjadřuji hluboké díky mému Petrovi, rodině a přátelům, kteří při mně stáli v posledních dlouhých měsících.

Obsah

Seznam použitých zkratk	1
Úvod	2
1 Teoretický rámec	6
1.1 Anarchie	7
1.2 Stát	8
1.3 Distribuce schopností	10
1.4 Teorie rovnováhy sil	15
1.4.1 Tvrdé a měkké vyvažování a bandwagoning	17
1.4.2 Geopolitický zájem	23
1.5 Metodologie	28
2 Stručná historie vztahů Sovětského svazu a Izraele	31
3 Rusko a Izrael po rozpadu Sovětského svazu v kontextu rovnováhy sil	36
3.1 Devadesátá léta	36
3.1.1 Geopolitické zájmy Izraele po rozpadu Sovětského svazu	36
3.1.1.1 Írán	37
3.1.1.2 Sýrie	38
3.1.1.3 Izrael a jeho partnerství s USA	39
3.1.2 Geopolitické zájmy Ruska mezi lety 1992–1995	41
3.1.2.1 Dopad na rusko-izraelské vztahy	42
3.1.3 Geopolitické zájmy Ruska mezi lety 1996–1999	47
3.1.3.1 Dopad na rusko-izraelské vztahy	49
3.2 Období mezi lety 2000–2014	51
3.2.1 Geopolitické zájmy Ruska po nástupu Putina	51
3.2.1.1 Írán	53
3.2.1.2 Sýrie	55
3.2.2 Geopolitické zájmy Izraele	56
3.2.2.1 Írán	56
3.2.2.2 Sýrie	58
3.2.3 Dopad geopolitických zájmů Ruska a Izraele na jejich vzájemné vztahy	60
3.2.3.1 Izraelské ústupky	61
3.2.3.2 Ruské ústupky	63
3.2.3.3 Vzájemně vstřícné kroky?	69
3.3 Období mezi lety 2015–2022	71
3.3.1 Ruská intervence v Sýrii – kooperace, či koordinace	74
3.3.2 Ruská válka na Ukrajině	83

Závěr.....	88
Summary.....	94
Použitá literatura.....	100
Fyzické knižní zdroje:.....	100
Elektronické knižní a odborné zdroje:.....	100
Webové stránky:.....	107
Teze Diplomové práce.....	119
Seznam příloh.....	131
Přílohy.....	132

Seznam použitých zkratek

IDF - Izraelské obranné síly

NATO - Severoatlantická aliance

OSN - Organizace spojených národů

USA - Spojené státy americké

Úvod

Od rozpadu Sovětského svazu, především během posledních dvou dekád, označovali ruští a izraelští vrcholní představitelé vzájemné vztahy jako speciální, vřelé a přátelské.¹ Během častých vzájemných návštěv diplomatických delegací také vrcholní politici obou zemí odkazovali na společnou historii a pozitivní vliv ruský mluvící menšiny v Izraeli na budování vztahů mezi oběma zeměmi.²

Příkladem může být prohlášení tehdejšího ruského premiéra Vladimira Putina v roce 2011: „To, že pro nás Izrael představuje speciální zemi, je fakt. Je to prakticky ruský mluvící stát. Izrael je jedním z mála států takzvaného vzdáleného zahraničí, kde se mluví rusky. Ve skutečnosti tam více než polovina obyvatelstva mluví rusky – to je zřejmý fakt.“³ Nutno podotknout, že v roce 2011 měl Izrael populaci přesahující 7 800 000, z čehož 1 300 000 tvořili Židé, kteří emigrovali z bývalého Sovětského svazu.⁴ V roce 2021 zase tehdejší izraelský premiér Naftali Bennett na prvním společném setkání s ruským prezidentem Putinem v Soči prohlásil: „Základem naší diskuse bude hluboké přátelství mezi našimi národy. Považujeme Vás za skutečného přítele židovského národa. (...) Náš vztah s Ruskem, který vznikl před třiceti lety, má pro nás velký význam nejen kvůli minulosti, ale také kvůli současnosti a budoucnosti.“⁵

Oteplení rusko-izraelských vztahů může naznačovat kromě podobných projevů také neutralita Izraele v případě ruské anexe Krymu v roce 2014 (jako byla nepřítomnost při hlasování na Valném shromáždění Organizace spojených národů o rezoluci podporované Spojenými státy deklarující teritoriální integritu Ukrajiny),⁶ nebo postoj Izraele na začátku

¹ GOLD, Jan. Rivlin: "Rossija i Izrail imejut dolguju istoriju" (Rivlin: "Russia and Israel have a long history"). In: *7 Kanal* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.7kanal.co.il/news/183401>

² MARCUS, Jonathan. Putin and Netanyahu: A complex diplomatic dance. In: *BBC News* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-39213488>

³ PUTIN, Vladimir. In: JEWISH.RU, Staff. Putin nazval Izrail ruskojazyčnoj stranoj (Putin called Israel a Russian-speaking country). In: *Jewish.ru* [online]. 2011 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://jewish.ru/ru/news/articles/147521/>

⁴ SVETLOVA, Ksenia. "Russkikh" Izraitjan obvinjajut v rasizme ("Russian" Israelis accused of racism). In: *BBC News Russkaja Sluzhba* [online]. 2011 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.bbc.com/russian/international/2011/02/110221_israel_russian_press_racism

⁵ BENNETT, Naftali. In: PRIME MINISTER'S OFFICE. PM Bennett and President of Russia Vladimir Putin are Currently Meeting for the First Time in Sochi, Russia. In: *Israeli government* [online]. 2021 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.gov.il/en/departments/news/event_putin221021

⁶ RAVID, Barak. U.S. officials angry: Israel doesn't back stance on Russia. In: *Haaretz.com* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/2014-04-13/ty-article/.premium/u-s-angry-at-israel->

ruské invaze na Ukrajinu v roce 2022 (nepodpoření rezoluce Organizace spojených národů o odsouzení ruské invaze navzdory žádosti Spojených států v únoru 2022,⁷ nebo zdržení se hlasování o ruských reparacích Ukrajině v listopadu 2022).⁸

Souběžně s těmito vstřícnými kroky však od znovunavázání diplomatických styků v roce 1991⁹ provází vztahy Ruska a Izraele zásadní neshody v důsledku odlišného postoje vůči Sýrii a Íránu. Zatímco Izrael vnímá tyto státy jako své úhlavní nepřátele, Rusko s nimi po rozpadu Sovětského svazu pokračuje ve vojensko-strategické spolupráci. Propast mezi Ruskem a Izraelem v důsledku rozdílných geopolitických zájmů se začala prohlubovat v druhé polovině devadesátých let a po vypuknutí občanské války v Sýrii.

Tuto hlavní překážku v rusko-izraelských vztazích vysvětlují na základě neorealistickej teorie rovnováhy sil, která tvrdí, že státy (primární jednotky mezinárodního systému) v zájmu přežití vyvažují rostoucí moc států.¹⁰ Bezkonkurenčně největší sílu nabyly po rozpadu Sovětského svazu (SSSR) Spojené státy (USA), což podmínilo hlavní cíl Ruska, stát se globální mocností, která je schopna vyrovnat se této síle. Tento primární zájem Ruska se propisuje i do jeho chování v geostrategicky významném regionu Blízkého východu, kde skrze vytváření vojenských aliancí s nepřáteli USA vyvažuje americký vliv. Ruské posilování Íránu a Sýrie se tak přirozeně odráží do vztahu s Izraelem, pro který představují Spojené státy hlavního spojence při vyvažování Sýrie a Íránu.

for-silence-on-ukraine/0000017f-e15c-d9aa-afff-f95c6f4d0000

⁷ MAGID, Jacob. Despite US request Israel refrains from co-sponsoring UNSC resolution against Russia. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/despite-us-request-israel-refrains-from-backing-uns-resolution-against-russia/>

⁸ TOI, Staff. Israel abstains on pro-Ukraine UN resolution after Kyiv backed Palestinian measure. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/israel-abstains-on-pro-ukraine-un-resolution-after-kyiv-backed-palestinian-measure/>

⁹ HABERMAN, Clyde. Israel and Soviets restore full relations. In: *The New York Times* [online]. 1991 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1991/10/19/world/israel-and-soviets-restore-full-relations.html>

¹⁰ PARENT, Joseph M. a Sebastian ROSATO. Balancing in Neorealism. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 2015, 40(2), 51-86 [cit. 2023-04-23]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/ISEC_a_00216. s. 51-52.

V této práci si proto kladu za cíl odpovědět na výzkumnou otázku a hypotézy:

Výzkumná otázka: Jak se geopolitické zájmy Ruska a Izraele na Blízkém východě odrážejí v jejich diplomatických vztazích?

H₁: Diplomatické vztahy Ruska a Izraele jsou podmíněné jejich snaze o dosažení geopolitických zájmů na Blízkém východě.

H₂: Rusko a Izrael jednájí v případě odlišných zájmů na Blízkém východě proti sobě pouze tehdy, pokud potenciální přínos tohoto jednání převyšuje přínos koordinace.

H₃: Vztah Ruska a Izraele je v případě Blízkého východu podmíněn pozicí obou zemí vůči USA:

A) Ruskou snahou vyvážit vliv Spojených států na Blízkém východě

B) Izraelským pevným partnerstvím se Spojenými státy

Diplomová práce je postavená na dvou případových studiích – Sýrii a Íránu. Ve svém metodologickém přístupu používá jak kvalitativní, tak kvantitativní metody výzkumu. Kvalitativní část se skládá z popisu a analýzy rusko-izraelských diplomatických vztahů a jejich geopolitických zájmů (v případě Sýrie, Íránu a USA). Kvantitativní část se skládá z analýzy hlasování Ruska, Izraele a USA na půdě Organizace spojených národů (OSN), které ukazuje geopolitické zájmy a zároveň vztahy mezi jednotlivými státy.

V práci nedošlo k výraznému odklonění od původního projektu. Hlavní změnu představuje drobné přeformulování první a druhé hypotézy. V případě první hypotézy šlo o změnu formulace z „Diplomatické vztahy Ruska a Izraele primárně reflektují geopolitické zájmy obou zemí na Blízkém východě“ na „Diplomatické vztahy Ruska a Izraele jsou podmíněné jejich snaze o dosažení geopolitických zájmů na Blízkém východě“. Druhou hypotézu jsem rozšířila o podmínky teorie rovnováhy sil, za jakých státy jednájí ve snaze dosáhnout svých zájmů.

Obsah práce je strukturovaný do pěti hlavních kapitol (včetně *Úvodu* a *Závěru*). V druhé kapitole (*Teoretický rámec*) popisují teoretická východiska neorealistickej teorie rovnováhy sil a metodologický přístup, ze kterého tato práce vychází. Dále následuje historický vhlad do rusko-izraelských vztahů v období studené války. Tato kapitola (*Stručná historie vztahů*

Sovětského svazu a Izraele) je důležitá pro pozdější možnost uvést na pravou míru některá prohlášení ruských a izraelských politiků. Hlavní sekce analyzující vztahy Ruska a Izraele po rozpadu Sovětského svazu (*Rusko a Izrael po rozpadu Sovětského svazu v kontextu rovnováhy sil*) je rozdělena do tří časových úseků. První část (*Devadesátá léta*) se dále dělí na: období mezi lety 1992–1995, kdy je možné sledovat největší blízkost mezi Ruskem a období mezi lety 1996–1999, kdy se jasněji ukazuje rostoucí odklon v důsledku rozdílných geopolitických zájmů. Ten pak pokračuje ve dvou zbývajících úsecích v: *Období mezi lety 2000–2014* po nástupu Putina a *Období mezi lety 2015–2022* po ruské intervenci v Sýrii.

1 Teoretický rámec

Analýza rusko-izraelských vztahů po rozpadu Sovětského svazu vychází v této diplomové práci z neorealistickej teorie mezinárodních vztahů rovnováhy sil (Balance of Power). Neorealismus vznikl na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let na základě kritiky dominantní teorie mezinárodních vztahů dvacátého století; klasického realismu.¹¹

Obě teorie mezinárodních vztahů, jak klasický realismus,¹² tak neorealismus¹³ vycházejí ze stejného paradigmatu, který považuje státy jako hlavní, unitární a suverénní aktéry mezinárodní politiky usilující o prosazení svých národních zájmů. Realisté a neorealisté se dále shodují na základním atributu mezinárodní politiky, kterým je moc.¹⁴ Moc může být vojenská, ekonomická nebo politická.¹⁵ Jak podotýká Arnold Wolfers, moc v politice představuje ekvivalent toho, co peníze v tržní ekonomice.¹⁶ Mezinárodní politiku je proto možné vnímat realistickou optikou jako politiku mocenskou.¹⁷

Neorealisté vnímají jako hlavní a výchozí motiv chování států *přežití* (ve smyslu zachování teritoriální integrity a autonomie)¹⁸ a *moc* považují pouze jako prostředek pro zachování své bezpečnosti.¹⁹ Státy podle Kennetha Waltze, zakladatele neorealismu, usilují také o další cíle. Přežití ale představuje předpoklad pro dosažení jakéhokoliv sekundárního cíle.²⁰ Waltz vysvětluje chování států pomocí mikroekonomické teorie, ve které vytváří

¹¹ WALTZ, Kenneth N. Realist Thought and Neorealist Theory. *Journal of international affairs (New York)* [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 21-37 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0022-197X. s. 21-26.

¹² MORGENTHAU, Hans J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 6th ed. Alfred A. Knopf, 1985. ISBN 0-394-54101-4. s. 5.-13.

¹³ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. Berkeley: Addison-Wesley Publishing Company, 1979, s. 251. ISBN 0-201-08349-3. s. 93.

¹⁴ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 368. ISBN 978-0-19-969601-7. s. 77.

¹⁵ SHEEHAN, Michael. *The Balance of Power: History and Theory* [online]. London: Routledge, 1996 [cit. 2023-04-22]. ISBN 0-203-34461-8. s. 7.

¹⁶ WOLFERS, Arnold. *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*. 5th print. Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1962. ISBN 0-8018-0691-7. s. 105.

¹⁷ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 77.

¹⁸ Tamtéž, s. 79.

¹⁹ WALTZ, Kenneth N. Realist Thought and Neorealist Theory. s. 35-36.

²⁰ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 91.

paralelu států s firmami, které se musí nejprve udržet na trhu (tzn. přežít), aby mohly následně maximalizovat své zisky.²¹

Neorealismus dále na rozdíl od klasického realismu nevidí příčinu válek a chování států jako odraz lidské povahy, nýbrž jako interakce v rámci přirozené struktury mezinárodního systému.²² Poprvé strukturu jako hlavní příčinu války a klíčový determinant mezinárodní politiky popisuje Waltz v knize *Man, the State, and War*. S touto teorií mezinárodních vztahů přichází v reakci na předchozí dvě hlavní vysvětlení války, které považuje za nedostačující. A to zaprvé tradiční realistický obraz, který válku připisuje přirozené (agresivní, sobecké a zlé) lidské povaze a zadruhé obraz, podle kterého vytváří konflikty struktura uvnitř států.²³ V knize *Theory of International Relations* následně rozlišuje a staví do přímého kontrastu strukturu na domácí politické úrovni a strukturu mezinárodního systému. Domácí struktury popisuje jako centralizované a hierarchické.²⁴ Struktura mezinárodního systému je Waltzem definovaná principem uspořádání systému (anarchií), charakterem jednotek (států) a distribucí moci.²⁵

1.1 Anarchie

Waltz definuje anarchii neboli ústřední princip mezinárodního systému jako absenci centrální vlády (autority) na nadnárodní úrovni zajišťující dodržování smluv a norem.²⁶ Kvůli anarchické struktuře státy podle Waltze fungují na principu svépomoci (self-help) a jejich přežití, prosperita, nebo zánik je výsledek pouze jejich vlastního úsilí, schopností a síly.²⁷ Jako přirozený důsledek tohoto svépomocného systému tak státům vzniká bezpečnostní dilema.²⁸ Jak doplňuje neorealista John J. Mearsheimer, bez existence vyšší

²¹ Tamtéž, s. 105.

²² WALTZ, Kenneth N. Realist Thought and Neorealist Theory. s. 35-36.

²³ WALTZ, Kenneth N. *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis* [online]. Anniversary ed. New York: Columbia University Press, 2018 [cit. 2023-04-25]. ISBN 9780231188043. Dostupné z: [https://search-ebscohost-com.mu.idm.oclc.org/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1941538&site=ehostlive&scope=site](https://search.ebscohost-com.mu.idm.oclc.org/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1941538&site=ehostlive&scope=site). s. 80.

²⁴ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 81-88.

²⁵ Tamtéž, s. 88-97.

²⁶ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 88.

²⁷ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 91. a 104.

²⁸ HERZ, John H. Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1950, 2(2), 157-180 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: [doi:10.2307/2009187](https://doi.org/10.2307/2009187). s. 157.

autority nad velmocemi si státy nikdy nemohou být jisté úmysly ostatních států, a proto musí být dostatečně silné a připravené na sebeobranu v případě útoku.²⁹

Anarchickou strukturu nevytváří samotné státy, nicméně samovolně a neplánovaně vzniká koexistencí svých jednotek, a tudíž změna tohoto základního rysu mezinárodního systému není možná.³⁰ Jak tvrdí Waltz, vytváření aliancí a mezinárodních institucí není v přímém rozporu s anarchií. Tyto jevy podle něj vypovídají spíše o procesu než o struktuře mezinárodního systému.³¹ Nepopírá tudíž existenci nebo efektivitu mezinárodních organizací, nicméně tvrdí, že nepředstavují zcela suverénní autoritu nezávislou na zájmech států.³² Větší význam získávají mezinárodní organizace (především OSN) v neorealistické teorii později po konci studené války (viz. podkapitola *Tvrdé/měkké vyvažování a bandwagoning*), kdy autoři jako Stephen Walt,³³ nebo Mila Larionova tvrdí, že státy mohou pomocí diplomatických koalic v institucích prosazovat své zájmy.³⁴

1.2 Stát

Neorealismus jakožto státo-centrická teorie mezinárodních vztahů stanovuje jako svůj hlavní cíl vysvětlit chování států. Jako druhý element mezinárodního systému, na který tedy Waltz přirozeně zaměřuje svou pozornost, je charakter států. Podle neorealistů jsou státy suverénní jednotky samostatně určující své zájmy v mezinárodním systému. Jak ale neorealisté upřesňují, autonomie států není podmíněná nezávislostí na okolních vlivech a tlacích (jako je například uvalování sankcí).³⁵

²⁹ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 78-79.

³⁰ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 91.

³¹ Tamtéž, s. 114.

³² Tamtéž, s. 88.

³³ WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009, 61(1), 86-120 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.1017/S0043887109000045. s. 103.

³⁴ LARIONOVA, Mila. Conceptualizing Soft Balancing Beyond Cold War: What's Changed, What Remains the Same?. *Central European Journal of International and Security Studies* [online]. 2020, 14(3), 65–91 [cit. 2023-04-22]. Dostupné z: doi:10.51870/CEJISS.A140303. s. 66-67.

³⁵ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 96.

„Říct, že stát je suverénní, znamená, že sám rozhoduje o tom, jak se vypořádá se svými vnitřními a vnějšími problémy, včetně toho, zda bude hledat pomoc u jiných a tím omezovat svou svobodu tím, že se k nim zaváže. Státy si vytvářejí své vlastní strategie, plánují své vlastní cesty, činí svá vlastní rozhodnutí o tom, jak uspokojit jakékoliv potřeby, které pociťují, a jakékoliv touhy, které se u nich objeví.“³⁶

Dále neorealisté státy označují jako primární jednotky. Waltz připouští, že roli v mezinárodním politickém systému hrají i jiní (nestátní) aktéři, nicméně strukturu mezinárodního politického systému podle něj definují a svým vzájemným interagováním vytváří pouze státy, které určují podmínky a prostor pro vliv nestátních aktérů.³⁷

Formálně jsou si podle Waltze v mezinárodní struktuře všechny primární jednotky rovny a teoreticky tak mezi nimi neexistuje vztah nadřazenosti a podřazenosti.³⁸ Tím není myšleno, že by všechny státy měly stejnou moc, ale že každý stát má kvůli absenci vyšší autority (která by regulovala jeho chování) možnost zaútočit na jakýkoliv jiný stát. Jak ale podotýká Mearsheimer, největší vliv na veškeré dění na mezinárodní úrovni mají přirozeně velmoci (tzv. póly).³⁹ Podle skupiny nizozemských politologů Jacka Thompsona, Dannyho Pronka, Huga van Manena v současné době o posílení a zachování role státu jakožto hlavního aktéra mezinárodního systému usilují primárně tři velmoci: Rusko, Spojené státy a Čína.⁴⁰

Podle neorealistů představují státy racionální aktéry,⁴¹ kteří se rozhodují (vytváří zájmy a volí strategie) na základě informací o struktuře systému. Se změnami ve struktuře se totiž předvídatelným způsobem mění i chování a výsledné interakce států, a je tak možné

³⁶ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. Berkeley: Addison-Wesley Publishing Company, 1979, s. 251. ISBN 0-201-08349-3. s. 96.

³⁷ Tamtéž, s. 93-95.

³⁸ Tamtéž, s. 88.

³⁹ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. New York: W. W. Norton & Company, 2001 [cit. 2023-04-22]. ISBN 0-393-02025-8. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=216573&kod=JPM755>. s. 5.

⁴⁰ THOMPSON, Jack, Danny PRONK a Hugo VAN MANNEN. *Geopolitical Genesis: Dutch Foreign and Security Policy in a Post-COVID World* [online]. 1-168 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hcss.nl/report/strategic-monitor-2020-2021-geopolitical-genesis/>. s. 46.

⁴¹ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 79.

vytvářet predikce.⁴² Jak ale podotýká Mearsheimer, státy mohou navzdory své racionalitě udělat špatná rozhodnutí na základě nepřesných informací.⁴³

Formálně vnímají neorealisté státy jako stejnorodé jednotky, jejichž podobnost je odvozená od teoreticky stejného postavení v anarchické struktuře.⁴⁴ Jak popisuje Mearsheimer, neorealismus nehledí na politické systémy, režimy a ideologické zakotvení jednotlivých států. Tvrdí totiž, že forma vlády, ať už demokratická nebo třeba autokratická, není klíčová pro chování státu v rámci mezinárodní politické struktury.⁴⁵ Přestože jsou státy formálně a funkčně stejné jednotky, zásadní rozdíl mezi nimi tvoří jejich rozdílné schopnosti.⁴⁶

1.3 Distribuce schopností

Jak vyzdvihuje politolog Steven E. Lobell, distribuce schopností států je pro neorealistickou teorii klíčovým determinantem konkrétní podoby mezinárodní struktury.⁴⁷ Waltz totiž upozorňuje, že se změnou schopností států (a tím pádem počtem velmocí) se přirozeně mění polarita mezinárodního systému a náchylnost států k válkám.⁴⁸

Jak popisuje Mearsheimer, velmocenský charakter státu vytváří převážně vojenské schopnosti a síla. Mearsheimer hovoří o potřebě jak jaderného arzenálu, tak bohaté škály konvenčních zbraní, které slouží k získání moci na zemi, ve vzduchu a v moři.⁴⁹ Neorealisté se ale shodují, že velmocenský charakter státu nevytváří pouze jeho vojenské schopnosti a síla.⁵⁰ Jak píše Waltz, velmoci jsou státy, které dokážou zkombinovat jak zmíněnou a velmi podstatnou vojenskou sílu, tak i takzvané latentní schopnosti za účelem naplnění svých zájmů. Mezi tyto další schopnosti patří výchozí surovinové zdroje

⁴² KEOHANE, Robert O. *International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory*. New York: Routledge, 1989. ISBN 978-0-367-00310-4. s. 41-42.

⁴³ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 79.

⁴⁴ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 93.

⁴⁵ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 78.

⁴⁶ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 105.

⁴⁷ LOBELL, Steven E. Structural Realism/Offensive and Defensive Realism. *Oxford Research Encyclopedias: International Studies* [online]. 2017, 1-23 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.304>. s. 1.

⁴⁸ WALTZ, Kenneth N. Realist Thought and Neorealist Theory. s. 29-30.

⁴⁹ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 5. a 55–137.

⁵⁰ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 78.

státu, velikost populace a teritoria a politická a ekonomická síla a stabilita.⁵¹ Z nich Mearsheimer připisuje nejvýznamnější roli celkovému bohatství a lidskému kapitálu. Lidnaté státy s rychlým ekonomickým růstem podle něj vyvolávají strach v jiných aktérech, protože bez těchto aspektů není možné vybudovat silnou armádu.⁵² V zájmu přežití ve svépomocném mezinárodním systému státy podle Waltze konstantně usilují o navyšování svých schopností (se kterými úměrně roste i nezávislost)⁵³ a o co nejlepší zmapování schopností jiných států.⁵⁴ Jak doplňuje neorealista Christopher Layne: „Zvýšením vlastních relativních schopností nebo snížením schopností protivníka získávají státy dvojí odměnu: větší bezpečnost a širší škálu strategických možností.“⁵⁵

Podle distribuce schopností států (jinými slovy počtu velmocí) neorealisté rozdělují mezinárodní systém na unipolární, bipolární a multipolární, přičemž existují odlišné názory na to, jaké uspořádání lze považovat za ideální (s nejmenším sklonem k propuknutí války).⁵⁶

Jako multipolární systém je možné označovat období od Vestfálského míru v roce 1648.⁵⁷ Tento systém s koncem druhé světové války až do roku 1991 nahradila bipolarita, která je podle Waltze nejstabilnějším systémem (vojenský historik John Lewis Gaddis studenou válku dokonce nazývá obdobím dlouhého míru). Systém dvou hlavních světových mocností podle Waltze totiž snižuje nejistotu svou přehledností a předvídatelností (díky čemuž je možné jasně identifikovat nepřítel a soustředit veškerou pozornost na jeho úmysly a vyrovnání se jeho schopnostem).⁵⁸ V bipolaritě je tak větší pravděpodobnost symetricity mezi dvěma hlavními velmocemi ve smyslu vojenských schopností, počtu obyvatelstva a ekonomické prosperity, což podle zastánců tohoto systému přispívá k rovnováze sil a tím i k menší pravděpodobnosti vypuknutí války.⁵⁹ Toto tvrzení rozporuje

⁵¹ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 131.

⁵² MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 45-55.

⁵³ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 143.

⁵⁴ Tamtéž, s. 131.

⁵⁵ LAYNE, Christopher. The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise. *International Security* [online]. The MIT Press, 1993, 17(4), 5-51 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.2307/2539020>. s. 12.

⁵⁶ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 84-86.

⁵⁷ Tamtéž, s. 84.

⁵⁸ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 138., 168., a 171.

⁵⁹ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 85.

politolog Dale C. Copeland událostmi jako byla Berlínská krize v roce 1961 nebo kubánská krize v roce 1962, kdy můžeme hovořit o relativní rovnováze sil mezi USA a SSSR. Copeland dokonce tvrdí, že: „Jakákoliv stabilita, která existovala, byla navzdory bipolaritě, ne díky ní.“⁶⁰

Podle zastánců multipolarity (systému o třech a více velmocích), jako jsou Karl Deutsch a J. David Singer, je míra pozornosti, kterou si navzájem dvě velmoci v bipolárním systému věnují, nebezpečná. To, že si státy v multipolárním systému věnují obecně méně pozornosti (díky menší přehlednosti) podle nich naopak snižuje nevraživost.⁶¹ Zároveň se také podle Deutsche a Singera četnými interakcemi států rozměňují jejich vzájemné tenze. Dále podle Phillipa Burgese a Davida Moora v multipolárním systému mnohem efektivněji funguje princip odstrašování případného agresora díky možnému vyvažování pomocí koalice několika velmocí.⁶²

Mearsheimer rozlišuje mezi multipolárním systémem v rovnováze a v nerovnováze. Jako nejnebezpečnější rozložení označuje druhou variantu, která se vyznačuje tak výraznou nevyvážeností v distribuci schopností mezi státy, že mají nejmocnější státy potenciál stát se hegemone.⁶³

Na systém, který nastal po konci studené války, respektive na dnešní distribuci schopností, mají realisté odlišné názory. Mezi těmi, kteří zastávají názor, že se po rozpadu Sovětského svazu mezinárodní systém přeměnil na unipolární, neboli hegemonský systém o jedné velmoci, kterou jsou Spojené státy, je například neoklasický realista William C. Wohlforth. Považuje unipolaritu jako nejstabilnější možnou distribuci schopností, o čemž podle jeho slov vypovídá relativně malý počet konfliktů mezi mocnostmi za posledních 30 let. Stabilitu vysvětluje tento politolog pocitem bezpečí, které má tato forma polarity ve státech vyvolávat, a absencí (ve všech jiných uspořádání moci přítomného) boje mezi ostatními

⁶⁰ COPELAND, Dale C. Neorealism and the myth of bipolar stability: Toward a new dynamic realist theory of major war. *Security studies* [online]. Taylor & Francis Group, 1996, 5(3), 29-89 [cit. 2023-04-25]. ISSN 0963-6412. Dostupné z: doi:10.1080/09636419608429276. s. 32.

⁶¹ DEUTSCH, Karl W. a J. David SINGER. Multipolar Power Systems and International Stability. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1964, 16(3), 390-406 [cit. 2023-04-25]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.2307/2009578. s. 396-399.

⁶² JAMES, Patrick. Structural realism and the causes of war. *Mershon International Studies Review* [online]. Wiley Subscription Services, 1995, 39(2), 181-208 [cit. 2023-04-25]. ISSN 0020-8833. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/222750>. s. 194.

⁶³ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 5.

mocnostmi o postavení hegemonu.⁶⁴ Toto tvrzení ale rozporují mnozí neorealisté. Historicky bezprecedentní koncentrace moci v rukou jednoho státu (USA) totiž podle nich naopak ostatní státy (navzdory demokratickému charakteru Spojených států) ohrožuje, což v nich přirozeně vyvolává tendenci obnovit systémovou rovnováhu. Jak tvrdí Layne nebo Waltz, dlouhodobé udržení takové koncentraci moci v rukou jakéhokoliv státu není možné.⁶⁵ Tento předpoklad (návrat k multipolaritě) se podle Layena postupně začal naplňovat ekonomickým oslabením USA v důsledku finanční krize v roce 2007 a kvůli výdajům spojeným s válkami v Afghánistánu a Iráku, a zároveň rychlým a výrazným vzestupem nových velmocí jako jsou Čína, Rusko a Indie.⁶⁶

Sám Layne ale přiznává, že společně s Kennethem Waltzem na základě Waltzova pojetí rovnováhy sil stejně jako většina neorealistů před koncem studené války, očekávali mnohem rychlejší návrat k multipolaritě. Předpokládali totiž, že unipolární systém v čele s hegemonem není uskutečnitelný vzhledem k tvrdým vyvažovacím tendencím jiných států.⁶⁷ Ještě, než sám Waltz na začátku tisíciletí uznal existenci unipolarity (kterou, ale jak dodává považuje za nejméně stabilní rozložení schopností), hovořil v průběhu 90. let o pokračování bipolarity se dvěma velmocemi: USA a Ruskem.⁶⁸

Někteří neorealisté, jako je třeba John J. Mearsheimer nikdy nepřistoupili na to, že se svět na konci studené války přeměnil na unipolární systém. Ve své knize *Tragedy of Great Power Politics* mluví o Spojených státech jako o „hegemonovi západní hemisféry“ (Kanada, Mexiko, nebo Kuba pro USA nepředstavují vojenskou hrozbu), nikoliv globálním hegemonovi.⁶⁹ Dvě další velmoci, které podle Mearsheimera ve světovém měřítku vyvažují USA, jsou Rusko a Čína. Ani jedna z těchto zemí se sice nevyrovná

⁶⁴ WOHLFORTH, William C. The Stability of a Unipolar World. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 1999, 24(1), 5-41 [cit. 2023-04-23]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/016228899560031. s. 7.

⁶⁵ LAYNE, Christopher. The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 2006, 31(2), 7-41 [cit. 2023-04-23]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/isec.2006.31.2.7. s. 7-10.

⁶⁶ LAYNE, Christopher. This Time It's Real: The End of Unipolarity and the Pax Americana. *International Studies Quarterly* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2012, 56(1), 203-213 [cit. 2023-03-12]. ISSN 0020-8833. Dostupné z: doi:10.1111/j.1468-2478.2011.00704.x. s. 205-210.

⁶⁷ LAYNE, Christopher. The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. s. 10.

⁶⁸ WALTZ, Kenneth N. Structural Realism after the Cold War. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 2000, 25(1), 5-41 [cit. 2023-04-23]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/016228800560372. s. 6.

⁶⁹ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 381.

vojenské síle Spojených států, nicméně obě tyto země mají jaderné zbraně,⁷⁰ což především Rusku dává odstrašující potenciál a schopnost vyvažovat sílu Spojených států.⁷¹

V současné době je možné se potkat s názorem, že nejpozději od konce první dekády nového tisíciletí je svět post unipolární; multipolární. Problém však, stejně jako před vznikem bipolárního systému, nastává s identifikováním hlavních hráčů; velmocí. Mnozí realisté se vzhledem k faktu, že neexistuje jediná definice velmoci, shodují, že takzvané „měření“ pólů (identifikování počtu velmocí) není snadná disciplína.⁷² Například na základě definice neorealisty Jacka S. Levyho, který jako velmoc definuje stát, který se vyznačuje vysokou úrovní vojenských schopností v porovnání s ostatními státy, globálními (ne pouze regionálními) zájmy, agresivním chováním za účelem prosazení svých zájmů (vyhrožování, vojenská síla) a svým postavením v mezinárodních institucích (stálé členství, právo veto), lze jako velmoc označit Čínu, Spojené státy, Rusko a Evropskou unii.⁷³ Z předpokladu, že v současném multipolárním světě jsou hlavními aktéry právě tyto velmoci, vychází i tato práce. Používá však velmocenskou definici, která kombinuje jak Levyho institucionální aspekt (stálé členství v Radě bezpečnosti OSN), tak ekonomicko-sociální aspekt (velikost populace, bohatství státu) velmocenské definice Mearsheimera a Waltze. Důležitou a neopomenutelnou složkou definice, kterou oba autoři zmiňují, je samozřejmě také vojenský aspekt (vojenské schopnosti). Na základě této modifikované definice lze USA, Evropskou unii a Čínu označit jako globální velmoci. Rusko na rozdíl od zbylých tří aktérů pro takové postavení postrádá ekonomický vliv.⁷⁴

Důvod, proč si tato sekce o distribuci schopností zasloužila tolik prostoru, je kvůli její důležitosti pro pochopení teorie rovnováhy sil. V rámci její aplikace se totiž ve své analýze zaměřuji i na to, jak Rusko přistupovalo v průběhu vymezených tří dekad ve své zahraniční politice k polaritě a jak to ovlivňovalo rusko-izraelské vztahy.

⁷⁰ Podle Federace amerických vědců má USA 5428 jaderných hlavic, Rusko 5977 jaderných hlavic, z nichž je 4500 použitelných a Čína 350 jaderných hlavic z:

BBC, Staff. Putin threats: How many nuclear weapons does Russia have? In: *BBC News* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60564123>

⁷¹ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 381.

⁷² KRATOCHVÍL, Petr. *Multipolarity: American Theory and Russian Practice*. Moscow: Paper presented at Annual CEEISA Convention, 2002. s. 5.

⁷³ LEVY, Jack S. *War in the modern great power system: 1495-1975*. Lexington: The University Press of Kentucky, 1983. ISBN 978-0-8131-5339-1. 16-17.

⁷⁴ THOMPSON, Jack, Danny PRONK a Hugo VAN MANNEN. *Geopolitical Genesis: Dutch Foreign and Security Policy in a Post-COVID World* [online]. s. 11., 15. a 44.

1.4 Teorie rovnováhy sil

Přímé doklady o vzniku politiky rovnováhy sil a fungujícím systému rovnováhy sil lze najít během počátku renesance v Evropě. Jak ale píše Michael Sheehan v knize *Balance of Power*, nesystematické myšlení o rovnováze sil lze vyčíst již dříve v historii. Například skotský filozof a historik David Hume ve své eseji *Of the Balance of Power* napsal, že se myšlenkou rovnováhy sil (podle něj klíčovým faktorem moudré politiky) řídila mezistátní politika už v období starověkého Řecka, což dokládá Thukydides ve svém díle *Dějiny peloponéské války*.⁷⁵

Existuje několik způsobů, jak chápat rovnováhu sil napříč neorealisticou školou. Jak vyplývá z dosavadního textu, neorealisticá teorie definuje jako hlavní cíl států přežití a zajištění své bezpečnosti. Na to, jak tohoto cíle dosáhnout, ale existují dva odlišné přístupy. Mearsheimer je pojmenoval jako ofenzivní a defenzivní neorealismus.⁷⁶

Podle ofenzivních neorealistů by měly státy usilovat o maximalizaci své moci a směřovat k tomu stát se hegemonem a vytvořit tak mocenskou nerovnováhu ve svůj prospěch.⁷⁷ Právě v hegemonii totiž ofenzivní neorealisté spatřují největší jistotu přežití. Termín hegemonie Mearsheimer užívá ve smyslu regionální hegemonie, protože globální hegemonie podle něj bez jaderné nadvlády jednoho státu není dosažitelná.⁷⁸ Jak ale dodává, velmoci chtějí být jediným regionálním hegemonem v systému a profitovat z tohoto statu quo. Cílem mocností je tedy nejen ovládnutí svého vlastního regionu, ale i zabránění jiným hráčům v získání nadvlády nad jinými regiony. Ideální situací je proto pro hegemonu stav, kdy ve vzdáleném regionu panuje rovnováha sil mezi velmocemi. V takovém případě je hegemon zbaven dilematu stát se zámořským „balancérem“ (možnosti vstoupit do konfliktu za účelem prosazení dominance nad potenciálním hegemonem, který by ho mohl chtít ohrozit). Ke snaze oslabit nebo zničit nového potenciálního hegemonu ve vzdáleném regionu podle Mearsheimera nemusí dojít ani hned

⁷⁵ SHEEHAN, Michael. *The Balance of Power: History and Theory* [online]. s. 24.

⁷⁶ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 78.

⁷⁷ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 2.

⁷⁸ Tamtéž, s. 140.

poté, co nový hegemon ovládne region. K zámořskému balancování dochází často až teprve, pokud vzdáleného hegemona neoslabí, nebo nezničí tamní velmoci.⁷⁹

Naopak defenzivní neorealisté tvrdí, že by státy měly disponovat takzvaným přiměřeným množstvím moci (pro vytvoření rovnováhy sil). V případě, že ostatní státy v systému začnou pozorovat velkou koncentraci moci v rukou jednoho státu, nevyhnutelně začnou jeho rostoucí moc vyvažovat, což hegemonu (nebo aspirujícího hegemonu) ohrozí, případně zničí.⁸⁰ Toto tvrzení Waltz opírá o bezpečnostní dilema amerického politologa Johna H. Herze, který tvrdí, že kumulace moci zvyšuje pocit nebezpečí (a tím pádem kumulaci moci) u ostatních států.⁸¹ Výsledkem je začarovaný kruh mocenského soupeření, které však není dané rozhodnutím států, nýbrž anarchickou strukturou.⁸²

Joseph M. Parent a Sebastian Rosato, zastánci neorealistickej teorie rovnováhy sil upozorňují na rozdíl mezi výslednou rovnováhou sil, tedy ekvilibriem schopností v mezinárodním systému a vyvažováním, tedy procesem, kdy stát (nebo skupina států) zvyšuje své schopnosti. Především se podle nich jedná o vojenské schopnosti, jelikož ty lze neefektivněji použít k odstrašení nebo obraně v anarchickém svépomocném systému.⁸³

V souladu s tímto paradigmatem popisuje Morgenthau vyvažování jako: „Usilování o moc ze strany několika států za účelem zachování, či změny mocenského statu quo (...).“⁸⁴ Výsledná rovnováha sil je podle něj: „(...) skutečný stav, kdy je moc přibližně stejně rozdělená mezi několik národů.“⁸⁵

Teorie rovnováhy sil má mnohé kritiky především z řady neoklasických realistů. Například podle Wohlfortha státy po konci studené války zcela přestaly vyvažovat USA kvůli jeho mocenské převaze a geografické izolovanosti.⁸⁶ Jak ale tvrdí Waltz vyvažování je

⁷⁹ Tamtéž, s. 41-42.

⁸⁰ MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. s. 80-81.

⁸¹ HERZ, John H. Idealist Internationalism and the Security Dilemma. s. 157.

⁸² WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 187.

⁸³ PARENT, Joseph M. a Sebastian ROSATO. Balancing in Neorealism. *International security* [online]. s. 51-52.

⁸⁴ MORGENTHAU, Hans J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 6th ed. Alfred A. Knopf, 1985. ISBN 0-394-54101-4. s. 187.

⁸⁵ MORGENTHAU, Hans J. In: SHEEHAN, Michael. *The Balance of Power: History and Theory* [online]. London: Routledge, 1996 [cit. 2023-04-22]. ISBN 0-203-34461-8. s. 3.

⁸⁶ ELMAN, Colin a Michael A. JENSEN. *Realism reader* [online]. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2014, 534 s. [cit. 2023-04-23]. ISBN 978-0-415-77354-6. s. 381.

automatický a přirozený proces, ke kterému dochází kdykoliv jsou naplněné pouze dva předpoklady.⁸⁷ Prvním je anarchická struktura mezinárodního systému, která jak doplňují politologové He a Feng nezanikla ani s vysokou koncentrací moci v rukou jednoho státu.⁸⁸ V anarchickém svépomocném systému bez existence vyšší autority mají státy podle Waltze konstantní strach, který je přirozeně nutí k chování, které vede k mocenskému vyvažování. Druhý předpoklad je, že státy, které v anarchii operují, usilují o přežití. Dokonce podle Waltze není nutný ani předpoklad, aby všechny státy usilovaly o přežití, pokud alespoň některé z nich tuto zásadní charakteristiku naplňují.⁸⁹

1.4.1 Tvrdé a měkké vyvažování a bandwagoning

Prostředky, které státy volí pro vyvažování, Waltz dělí do dvou kategorií: „(...) vnitřní úsilí (snahy o zvýšení ekonomického potenciálu, zvýšení vojenské síly, rozvoj strategií) a vnější úsilí (snahy o posílení a rozšíření vlastních spojenectví nebo oslabení a zmenšení spojenectví protivníka).“⁹⁰ Obě formy vyvažování slouží k posílení schopnosti obrany zájmů státu v anarchické struktuře.⁹¹

Jako více spolehlivé Waltz vlivem anarchické struktury hodnotí vnitřní balancování, které podle něj dominovalo v bipolárním světě. To však neznamená, že by popíral existenci rozsáhlých aliancí obou pólů. Tvrdí pouze, že Spojené státy a bývalý Sovětský svaz během studené války spoléhaly především na své vlastní vojenské a ekonomické schopnosti, ne na schopnosti svých spojenců (menších hráčů v mezinárodním systému). Vnější vyvažování (především vytváření aliancí) podle Waltze získává větší důležitost až v multipolárním světě.⁹²

⁸⁷ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 118.

⁸⁸ HE, Kai a Huiyun FENG. If Not Soft Balancing, Then What?: Reconsidering Soft Balancing and U.S. Policy Toward China. *Security studies* [online]. ABINGDON: Taylor & Francis Group, 2008, 17(2), 363-395 [cit. 2023-03-12]. ISSN 0963-6412. Dostupné z: doi:10.1080/09636410802098776. s. 366 a 378.

⁸⁹ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 118-121.

⁹⁰ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. Berkeley: Addison-Wesley Publishing Company, 1979, s. 251. ISBN 0-201-08349-3. s. 118.

⁹¹ WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009, 61(1), 86-120 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.1017/S0043887109000045. s. 100.

⁹² WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 163-168.

Tématu vytváření spojenečství se podrobněji věnoval Glen H. Snyder, který definoval aliance jako: „(...) formální sdružení států používající (nebo nepoužívající) vojenskou sílu, jejichž účelem je buď zvýšení bezpečnosti, nebo posílení členů proti jiným státům, bez ohledu na to, zda jsou tyto další státy výslovně identifikované.“⁹³ Walt tuto definici doplňuje o možnost neformálních aliancí a zdůrazňuje, že členstvím v alianci státy získávají kromě většího pocitu bezpečnosti i větší vliv na mezinárodním poli.⁹⁴

Neorealisté rozlišují způsob a důvod vytváření aliancí na základě distribuce schopností. Na vznik a fungování aliancí v multipolárním systému se zaměřuje především Glen H. Snyder. Některé státy mohou mít tendenci, ať už za účelem maximalizace moci, nebo kvůli pocitu ohrožení, napadnout jiný stát. Jak ale Snyder podotýká, od agrese bude stát částečně odrazován rizikem napadení ostatními státy během jeho útoku. K obraně napadeného státu jsou totiž ostatní státy motivované přirozenou tendencí zabránit kumulaci moci v rukou agresora. Pokud ale státy nabudou pocitu, že agresora zastaví jiný aktér, samy do konfliktu, obrany napadeného státu, nevstoupí.⁹⁵

To, jestli se stát rozhodne vyvažovat agresora, nebo (v naději, že se vyvažování chopí jiný aktér) zvolí strategii volné jízdy, podle Snydera záleží na konkrétních podmínkách. Téměř nevyhnutelné se podle něj stává vyvažování: „(...) když bude agresor na pokraji získání poloviny mocenských zdrojů v systému, protože od tohoto bodu bude schopen ovládnout celý systém.“⁹⁶ V multipolárním světě bez potenciálního hegemona se státy zpravidla (pokud s agresorem nesdílejí hranice) neuchylují k vyvažování (a vyhýbají se tak nákladů spojených s válkou). Avšak v případě, že ohrožující stát nabude dostačující relativní moc pro to, aby se mohl stát potenciálním hegemone, s vysokou pravděpodobností vytvoří všechny ohrožené státy vyvažovací alianci.⁹⁷

Ke spojenečtvím v multipolárním systému dochází, pokud státy brání stát napadený agresorem, i v době míru za účelem omezení nákladů na zbrojení a snížení pocitu ohrožení

⁹³ SNYDER, Glenn H. Alliance Theory: A Neorealist First Cut. *Journal of international affairs (New York)* [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 103-123 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0022-197X. s. 104.

⁹⁴ WALT, Stephen M. *Alliances in a Unipolar World*. s. 86.

⁹⁵ SNYDER, Glenn H. Alliance Theory: A Neorealist First Cut. s. 107-108.

⁹⁶ SNYDER, Glenn H. Alliance Theory: A Neorealist First Cut. *Journal of international affairs (New York)* [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 103-123 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0022-197X. s. 108.

⁹⁷ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 267-268.

v anarchické struktuře.⁹⁸ V obou těchto případech k aliancím dochází vlivem vnější hrozby. Dále vznikají koalice v reakci na vnitřní hrozby, například stát zmítaný civilní válkou vytvoří spojení s jinými státy pod příslibem vojenské a ekonomické pomoci. V poslední řadě mohou aktéři v aliancích spatřovat potenciál pro získání většího vlivu na své alianční partnery.⁹⁹ Jak podotýká Snyder: „Méně závislí spojenci budou mít převahu vlivu na politiku svých partnerů a celkovou politiku aliance.“¹⁰⁰

Přestože aliance nemusí vznikat v reakci na konkrétní hrozbu, v ostatních státech často způsobuje pocit ohrožení, což vede k zakládání protialiancí. Existence aliancí je zároveň časově limitovaná a jejich setrvání závisí především na kontinuitě společných zájmů aliančních partnerů. Obecně platí, že: „(...) dva slabší státy se budou cítit přirozeně spojeny proti silnějšímu státu, který je oba ohrožuje, zatímco dva silné státy se slabším státem mezi sebou budou mít tendenci soupeřit a chránit slabší stát proti sobě navzájem.“¹⁰¹ K zániku aliancí mohou přispět například diplomatické manévry, politická prohlášení, nebo změna vojenské strategie.¹⁰²

Vytváření aliancí v unipolárním světě se věnoval Stephen Walt. Jak jsem již výše zmínila, ještě před koncem studené války neorealisté jako Kenneth Waltz na základě jeho teorie rovnováhy sil neočekávali, že by unipolární systém vůbec mohl vzniknout. Jak ale Walt podotýká, vznikem systému o jednom pólu neorealismus neztratil svou relevanci. I v unipolaritě je totiž stále možné pozorovat jak vnitřní vyvažování hegemonu skrze ekonomický a vojenský růst (například íránský jaderný program), tak i určitou formu externího vyvažování (za účelem balancování hegemonu, nebo snížení závislosti na něm).¹⁰³

Jako příklad vyvažování Spojených států skrze spojení Walt uvádí zintenzivnění bezpečnostní spolupráce Sýrie a Íránu po americké invazi do Iráku v roce 2003,

⁹⁸ SNYDER, Glenn H. Alliance Theory: A Neorealist First Cut. s. 108.

⁹⁹ WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. s. 89.

¹⁰⁰ SNYDER, Glenn H. Alliance Theory: A Neorealist First Cut. *Journal of international affairs (New York)* [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 103-123 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0022-197X. s. 114.

¹⁰¹ SNYDER, Glenn H. Alliance Theory: A Neorealist First Cut. *Journal of international affairs (New York)* [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 103-123 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0022-197X. s. 109.

¹⁰² Tamtéž, s. 108-109.

¹⁰³ WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. s. 101-107.

bezpečnostní partnerství mezi Ruskem a Čínou, nebo vznik Šanghajske organizace pro spolupráci v roce 2001. Walt přiznává, že tyto koalice, alespoň v roce 2009 kdy publikoval článek *Alliance In a Unipolar World*, nebyly rozsáhlé do takové míry, že by svými schopnostmi mohly konkurovat Spojeným státům. Jejich nesystémovost podle Walta reflektovala strukturální překážky.¹⁰⁴ Rozsáhlé koalice podle Walta zaprvé vyžadují větší transakční náklady, zadruhé jejich velikost zároveň limituje manévrovací prostor pro kolektivní jednání (několik států může mít tendenci volit strategii volné jízdy) a zatřetí hegemon je v pozici, kdy snáze potrestá své protivníky a odmění ty, kteří se ke koalici nepřipojili.¹⁰⁵ Právě vzhledem k náročným podmínkám pro vyvažování v unipolárním systému se podle Williama C. Wohlforth většina států místo k vyvažování Washingtonu uchyluje ke strategii bandwagoningu.¹⁰⁶ Toto chování Waltz staví do přímého kontrastu k vyvažování, bandwagoning totiž nastává v momentě, kdy pro státy přestane být výhodnější vyvažovat potenciálního (v unipolaritě reálného) hegemonu a za účelem získání alespoň částečného profitu (z bojů vedených silnějším hráčem) se postaví na jeho stranu. To, jestli se státy rozhodnou pro vyvažování nebo pro bandwagoning, se podle Waltze odvíjí od podmínek daných konkrétní strukturou systému.¹⁰⁷ V anarchické struktuře jsou podle něj při určování strategie státy motivované přežitím a s ním spojenými zisky, které jsou však posuzovány relativně k ziskům ostatních států.¹⁰⁸ Určování strategie na základě relativních zisků se odvíjí od přirozené tendence zajistit, že ostatní státy nenabydou převahu moci.¹⁰⁹ V historii se s případem badwagoningu setkáváme jen sporadicky, jelikož vyžaduje, aby slabší stát důvěřoval silnějšimu, což představuje potenciální ohrožení jeho přežití.¹¹⁰

Chování, které může být lehce zaměňované s bandwagoningem, a ke kterému se podle Walta mohou státy často ubírat v unipolaritě, je regionální vyvažování. To je strategie, kdy si aktér za účelem ochrany před regionální hrozbou vytvoří pevné partnerství s velmocí. Tato aliance je podmíněná geografickou vzdáleností mezi koaličními partnery (slabší stát

¹⁰⁴ WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. s. 102-103.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 96.

¹⁰⁶ WOHLFORTH, William C. The Stability of a Unipolar World. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 1999, 24(1), 5-41 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/016228899560031. s. 25-35.

¹⁰⁷ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 125-127.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 134.

¹⁰⁹ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 52.

¹¹⁰ WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. s. 109.

se necítí být ohrožen silnějším) a zároveň schopností velmoci zajistit bezpečnost s nízkými náklady a riziky. Jako příklad uvádí partnerství Izraele se Spojenými státy, které trvá od dob studené války. V bipolárním systému se k regionálnímu balancování často uchýlovaly státy na periferii Sovětského svazu, pro které partnerství s USA sloužilo jako ochrana před rozšiřováním sovětského vlivu. Ani s koncem studené války ale nezánikly důvody, proč státy usilují o ochranu Spojených států skrze partnerství (například strach z vojenského potenciálu Číny a následného rozšíření regionálního vlivu podmiňuje partnerství mezi USA a Taiwanem).¹¹¹

Podotýkám, že Walt vychází při popisu regionálního vyvažování z předpokladu, že státy nevyvažují sílu, ale hrozbu. Někteří politologové mohou vnímat teorii rovnováhy moci a hrozeb jako kontrastní.¹¹² Já se však domnívám, že Walt strategií regionálního vyvažování pouze rozšířil teorii rovnováhy sil o geografický faktor pro střední a menší státy. V souladu s Waltzovou teorií rovnováhy moci tvrdím, že státy vyvažují (potenciální) hegemony, v první řadě ale vyvažují státy ve své blízkosti (regionu či sousedním regionu), pokud si nejsou jisti jejich úmysly a schopnostmi. Tento názor podporuje tvrzení Kaie Hea and Huyiuna Fenga: „Vyvažování je chování státu, které je příčinně spojeno se systémovou koncentrací moci. Není to však moc jako taková, ale strach z moci generovaný anarchickým systémem, který vede státy k vzájemnému vyvažování v systému.“¹¹³

V této části jsem rozvedla, jaké formy může mít tvrdé vyvažování moci. Jak doplňují He a Feng, tvrdé (vnější) vyvažování se může projevat i jako strategická ekonomická pomoc, přesun (například jaderných) technologií, nebo prodej zbraní. Příkladem může být Marshallův plán.¹¹⁴ V souladu s tímto tvrzením dodává Walt, že tento typ spolupráce přesahuje pouhé komerční transakce.¹¹⁵

Kromě výše popsané tradiční formy se může vyvažování vyznačovat vytvářením diplomatických koalic, které omezují plány, moc a vliv protistrany skrze jednotnou pozici

¹¹¹ WALT, Stephen M. *Alliances in a Unipolar World*. s. 111-114.

¹¹² WIVEL, Anders. *Realism in Foreign Policy Analysis*. *Oxford Research Encyclopedias: Politics* [online]. 2017, 1-22 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.475>. s. 10.

¹¹³ HE, Kai a Huiyun FENG. *If Not Soft Balancing, Then What?: Reconsidering Soft Balancing and U.S. Policy Toward China*. *Security studies* [online]. ABINGDON: Taylor & Francis Group, 2008, 17(2), 363-395 [cit. 2023-03-12]. ISSN 0963-6412. Dostupné z: [doi:10.1080/09636410802098776](https://doi.org/10.1080/09636410802098776). s. 366.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 372.

¹¹⁵ WALT, Stephen M. *Alliances in a Unipolar World*. s.106.

v mezinárodních institucích. V takovém případě se jedná o takzvané měkké vyvažování:¹¹⁶ „Namísto spojování vojenských sil nebo vedení společných operací spojují měkkí balancéři své diplomatické prostředky, aby hájili své zájmy.“¹¹⁷

Měkké vyvažování se jako zahraničně politická strategie objevuje v mezinárodních systémech bez ohledu na distribuci schopností a její kořeny lze hledat už v 19. století. Teoretické ukotvení však získala až ve 21. století, kdy se skloňuje především v souvislosti s unipolární distribucí schopností.¹¹⁸ A jak podotýká Robert A. Pape, použití měkkého vyvažování se rozmohlo v reakci na Bushovu doktrínu o zahájení preventivních válek.¹¹⁹

S tímto tvrzením souhlasí Mila Larionova, která tvrdí, že po rozpadu Sovětského svazu začala vznikat strategická (a spíše dlouhodobá) spojení v mezinárodních institucích (většinou mezi velmocemi a rostoucími mocnostmi) za účelem upevnění pozice a vlivu na úkor USA.¹²⁰ „Jednoduše řečeno, měkkým vyvažováním prostřednictvím strategického partnerství na geopolitické úrovni mohou aktéři výrazně zvýšit svůj vliv.“¹²¹

Příkladem takového partnerství, které vzniklo za účelem dosažení zahraničně politických cílů je společné vetování Ruska a Číny rezolucí v souvislosti s Blízkým východem v Radě bezpečnosti Organizace spojených národů.¹²²

¹¹⁶ Tamtéž, 103-104.

¹¹⁷ WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009, 61(1), 86-120 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.1017/S0043887109000045. s. 104.

¹¹⁸ SALTZMAN, Ilai Z. Soft Balancing as Foreign Policy: Assessing American Strategy toward Japan in the Interwar Period. *Foreign policy analysis* [online]. Oxford University Press, 2012, 8(2), 131-150 [cit. 2023-04-24]. ISSN 1743-8586. Dostupné z: doi:10.1111/j.1743-8594.2011.00146.x. s. 132.

¹¹⁹ PAPE, Robert A. Soft Balancing against the United States. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 2005, 30(1), 7-45 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/0162288054894607. s. 38.

¹²⁰ LARIONOVA, Mila. Conceptualizing Soft Balancing Beyond Cold War: What's Changed, What Remains the Same?. s. 70-83.

¹²¹ LARIONOVA, Mila. Conceptualizing Soft Balancing Beyond Cold War: What's Changed, What Remains the Same?. *Central European Journal of International and Security Studies* [online]. 2020, 14(3), 65–91 [cit. 2023-04-22]. Dostupné z: doi:10.51870/CEJISS.A140303. s. 76.

¹²² CHAZIZA, Mordechai. Soft Balancing Strategy in the Middle East: Chinese and Russian Vetoes in the United Nations Security Council in the Syria Crisis. *China report* [online]. New Delhi, India: SAGE Publications, 2014, 50(3), 243-258 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0009-4455. Dostupné z: doi:10.1177/0009445514534126. s. 244-245.

1.4.2 Geopolitický zájem

V této práci nahlížím na rusko-izraelské vztahy skrze jejich geopolitické zájmy na Blízkém východě. Ty jsou, jak vyplývá z neorealistickej teorie, podmíněné primárně cílem zajistit si bezpečí v rámci anarchické struktury mezinárodního systému.¹²³ Podle Waltze mohou tohoto cíle státy dosáhnout s přiměřeným množstvím moci, tedy skrze rovnováhu sil.¹²⁴ Naopak podle Mearsheimera, si státy nejlépe zajistí bezpečí maximalizací své moci, tedy skrze dosažení dominance.¹²⁵

Přestože mohou někteří pozorovatelé chování Ruska v tomto regionu interpretovat jako snahu stát se blízkovýchodním hegemonem, já se domnívám, že tomu tak není. Tím však nutně nepopírám Mearsheimerovu logiku. I v souladu s jeho teorií o chování regionálních hegemonů by byla snaha stát se hegemonem Blízkého východu v případě Ruska iracionální.¹²⁶ Potenciální intervence Spojených států by totiž vlivem americké vojenské převahy představovala riziko ztráty dosavadních zisků a zdrojů na Blízkém východě. V této práci tedy vycházím z Waltzovy optiky (a jeho následovníků jako byl Layne, Walt, či Snyder) a předpokládám, že Rusko v zájmu přežití primárně neusiluje o postavení hegemonu v regionu Blízkého východu. V rozporu s Waltzovou teorií rovnováhy, dle mého názoru, není dokonce ani nedávná (24. února 2022) ruská invaze na Ukrajinu. Sám Waltz totiž tvrdí, že vyvažování (v tomto případě ruská snaha zabránit rozšiřování Severoatlantické aliance) mohou provázet války.¹²⁷ „Některé státy vedou války, aby zabránily jiným státům dosáhnout nerovnováhy moci v jejich prospěch. Velmoci vedou války o mocenskou rovnováhu z vlastního zájmu.“¹²⁸

O regionální hegemonii v zájmu přežití, dle mého názoru, neusiluje ani Izrael. Zaprvé, o maximalizaci moci dle Mearsheimerových slov usilují velmoci,¹²⁹ kam Izrael, s ohledem na velikost teritoria a populace, absenci stálého členství v Radě bezpečnosti OSN

¹²³ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 92.

¹²⁴ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 118.

¹²⁵ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 2.

¹²⁶ Neorealismus předpokládá, že se státy chovají jako racionální aktéři.

¹²⁷ VASQUEZ, John A. *The Power of Power Politics: From Classical Realism to Neotraditionalism*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1998. ISBN 0 521 44235 4. s. 252.

¹²⁸ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. Berkeley: Addison-Wesley Publishing Company, 1979, s. 251. ISBN 0-201-08349-3. s. 204.

¹²⁹ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 53.

a primárně regionální zájmy, neřadím a po vzoru Thompsona, Pronka a van Manena Izrael označuji jako middle power, neboli středně silný stát. Zadruhé Izrael, jak dle mého názoru vyplývá z jeho chování, neusiluje o pozici hegemonu na Blízkém východě, protože obklopení arabských států a geografickou vzdálenost Spojených států (nehledě na moderní technologie) vyhodnocuje jako příliš riskantní.

Pro efektivní vyvažování hegemonu a vytvoření rovnováhy sil usilují rostoucí státy o postavení velmoci. Jak tvrdí Layne: „Pokud [státy] nezískají velmocenské schopnosti, mohou být vykořisťovány hegemonem.“¹³⁰ Na základě definice kombinující teorie Levyho a Waltze se státy stávají velmocemi díky:

- 1) vojenské síle (umožňující prosazování moci vně hranic)
- 2) větší asertivitě v porovnání s menšími státy při prosazování a definování svých zájmů (regionálních a globálních)
- 3) postavení v mezinárodních institucích (stálé členství, právo veta)¹³¹
- 4) ekonomické síle a stabilitě
- 5) velikosti teritoria a populace
- 6) surovinovým zdrojům.¹³²

Jak jsem již výše zmínila, Rusko se současně s oslabením amerického pólu stalo velmocí, ne však takového rozsahu jako jsou Spojené státy. Z teorie rovnováhy sil tedy vyplývá, že hlavním zájmem (v zájmu zajištění bezpečí) Ruska je stát se globální velmocí současného multipolárního světa schopnou konkurovat USA. Pro Rusko tím vznikají další geopolitické zájmy včetně těch na Blízkém východě, které v této práci budu identifikovat níže.

Pro identifikaci ruských i izraelských zájmů je důležité brát v potaz geografické faktory. Jejich esenciální roli v možnostech a schopnostech států vyzdvihoval Mearsheimer, podle kterého jsou hlavní překážkou v rozšiřování vlivu států oceány. „Klíčový omezující faktor (...) představují velké vodní plochy, což znemožňuje jakékoli velmoci dobýt a ovládnout

¹³⁰ LAYNE, Christopher. The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise. *International Security* [online]. The MIT Press, 1993, 17(4), 5-51 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2539020> s. 12.

¹³¹ LEVY, Jack S. *War in the modern great power system: 1495-1975*. Lexington: The University Press of Kentucky, 1983. ISBN 978-0-8131-5339-1. s. 17-18.

¹³² WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 131.

regiony, které jsou od ní odděleny oceány.¹³³ Přestože se vymezují proti tomu, že by Rusko usilovalo o hegemonii na Blízkém východě, souhlasím s tím, že geografická blízkost Ruska a Blízkého východu v zájmech Ruska vyvažovat USA skrze tento region představuje dozajista výhodu.

S faktorem geografické blízkosti či vzdálenosti pracuje také Walt. Právě geografická blízkost nepřátel, podle něj od samotného vzniku Izraele určuje jeho hlavní zájem, tedy přežít v obklopení existenciální hrozby v podobě sousedních států. Tento zájem pak podle něj podmiňuje další interakce Izraele na mezinárodním poli.¹³⁴ V souladu s teorií rovnováhy sil tedy vyvozují, že Izrael v zájmu zachování a posílení postavení v regionu Blízkého východu volí strategii (vnitřního a vnějšího) vyvažování regionálních sil, na kterou se vážou další geopolitické zájmy. Nutno připomenout, že Walt namísto s konceptem síly pracuje s konceptem hrozby. Ta je podle něj daná geografickou blízkostí a nejistotou ohledně schopností a úmyslů jiných států.¹³⁵ Layne v unipolárním světě nevidí rozdíl mezi teorií rovnováhy sil a rovnováhy hrozby, jelikož je podle něj neúměrná síla hegemonu zároveň největší hrozbou pro ostatní státy a tím pádem je potřeba ji vyvažovat.¹³⁶ To v případě Izraele neplatí, protože i v unipolárním světě tvořil alianci s USA, u které se podle Walta nejednalo o bandwagoning. Identifikování izraelského chování jako regionálního vyvažování totiž, dle mého názoru, zaplňuje mezery v teorii rovnováhy sil, která se, jak podotýká Elias Götz: „(..) zaměřuje převážně na chování velmocí, a také na to, jestli menší státy zvolí spíše strategii vyvažování nebo badwagoningu.“¹³⁷ Rozšiřuje ji tím zásadním způsobem o důležitost vzdálenosti ve vyvažování menších a středně silných států. Tuto myšlenku podporuje tvrzení Williama R. Thompsona, že velmoci mají globální zájmy, kdežto ostatní státy mají primárně regionální zájmy a neusilují o vyvažování nebo jiné uplatňování moci na větší vzdálenosti.¹³⁸

¹³³ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. New York: W. W. Norton & Company, 2001 [cit. 2023-04-22]. ISBN 0-393-02025-8. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=216573&kod=JPM755>. s. 140-141.

¹³⁴ WALT, Stephen M. *Alliances in a Unipolar World*. s. 111-114.

¹³⁵ WIVEL, Anders. *Realism in Foreign Policy Analysis*. s. 10.

¹³⁶ LAYNE, Christopher. *The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise*. s. 12-13.

¹³⁷ GÖTZ, Elias. Neorealism and Russia's Ukraine policy, 1991-present. *Contemporary politics* [online]. Abingdon: Routledge, 2016, 22(3), 301-323 [cit. 2023-04-25]. ISSN 1356-9775. Dostupné z: [doi:10.1080/13569775.2016.1201312](https://doi.org/10.1080/13569775.2016.1201312). s. 301.

¹³⁸ LEE, Michael J. a William R. THOMPSON. Major Powers vs. Global Powers: A New Measure of Global Reach and Power Projection Capacity. *Oxford Research Encyclopedia of Politics* [online]. 2017 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.610>

V této části jsem pomocí neorealistickej teorie rovnováhy moci (s ohledem na distribuci schopností a geografický faktor) vyvodila předpoklad o hlavních zájmech Ruska a Izraele. To, jestli je tato hypotéza pravdivá, a jak se následně tyto (a s nimi související další) geopolitické zájmy odráží v diplomatických vztazích Ruska a Izraele, jsem analyzovala na základě interakcí, které tato teorie pozoruje.

Waltz se ostře vymezuje proti vyvozování motivů a zájmů států na základě výsledků¹³⁹ v mezinárodní politice. Výsledky totiž mnohdy nemusí odpovídat úmyslům. Stejně jako mikroekonomická teorie vyvozuje své předpoklady o firmách z jejich akcí a interakcí na oligopolním trhu, i neorealistickej teorie mezinárodních vztahů vytváří předpoklady o zájmech a motivech států, na základě jejich interakcí za určitých podmínek v rámci mezinárodního systému.¹⁴⁰ Z tohoto předpokladu vychází i Snyder, který navrhuje vyvozovat zájmy států mimo jiné i z toho, jaké utváří aliance. Externí vyvažování (a jak podotýká Layne i vnitřní vyvažování)¹⁴¹ totiž podle něj nejenže reflektuje zájmy, ale i vytváří nové, společné zájmy: „(...) státy koalice si osvojují strategické zájmy za účelem zachování spojení, ochrany mocenských zdrojů svých spojenců a zabránění zvýšení mocenských zdrojů určeného protivníka.“¹⁴² S tím souhlasí i Walt, který říká, že: „Hlavním účelem většiny aliancí je spojit schopnosti členů způsobem, který podporuje jejich zájmy, zejména bezpečnostní cíle.“¹⁴³

Konkrétní interakce, na které jsem se za účelem identifikování ruských a izraelských geopolitických zájmů zaměřila, je vytváření vzájemných vojensko-strategických aliancí (včetně ekonomické pomoci, převodu technologií a prodeje zbraní) mezi Ruskem a Izraelem a odděleně mezi Ruskem a Izraelem s Íránem, Sýrií a USA. Dále jsem se, jak navrhuje Barry Posen, zaměřila na vojenské doktríny, které často reflektují zájmy států a jim odpovídající strategie. „Vojenské doktríny jsou zásadními součástmi národní bezpečnostní politiky nebo velké strategie. Velká strategie je politicko-vojenský řetězec

¹³⁹ Jako výsledek Waltz definuje například podobu mezinárodního systému z: WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 61.

¹⁴⁰ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 118-121.

¹⁴¹ LAYNE, Christopher. *The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise*. s. 11.

¹⁴² SNYDER, Glenn H. *Alliance Theory: A Neorealist First Cut*. *Journal of international affairs (New York)* [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 103-123 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0022-197X. s. 108.

¹⁴³ WALT, Stephen M. *Alliances in a Unipolar World*. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009, 61(1), 86-120 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.1017/S0043887109000045. s. 88-89.

cílů a prostředků, teorie státu o tom, jak si může nejlépe „zajistit“ bezpečnost.“¹⁴⁴ „Nejobecněji řečeno, konečným účelem vojenské doktríny je další přežití státu (...).“¹⁴⁵ Posen ale zároveň přiznává, že některé vojenské doktríny neobsahují cíle v zájmu ochrany před nepřítelem.¹⁴⁶ Pro úplnost doplním vojenské doktríny o zahraničně-politické doktríny a o prohlášení vrcholných představitelů Ruska a Izraele.

Jak vyplývá z popisu měkkého vyvažování, dalším ukazatelem geopolitických zájmů a současně také diplomatických vztahů Ruska a Izraele je jejich hlasování a chování (například vetování) v Organizaci spojených národů.

Posledním ukazatelem geopolitických zájmů, na který jsem se zaměřila, je energetická spolupráce (ropa, zemní plyn, jádro). Na ni nahlížím na základě tvrzení Waltze, podle kterého představují surovinové zdroje důležité faktory v mocenských schopnostech států v zájmu zajištění bezpečí.¹⁴⁷ Toto Waltzovo tvrzení podporuje Rahul Jaybhay, který podotýká, že energie slouží jako strategický předpoklad pro moc států. „Bez adekvátních zdrojů energie využívání mocenských schopností států jednoduše ztrácí význam.“¹⁴⁸

Podle některých kritiků, mezi které se řadí například neoklasičtí realisté, by se v zájmu identifikování zájmů mělo nahlížet i na další vlivy včetně kultury a ideologie států.¹⁴⁹ Jak však uvádí neorealista Barry Posen: „Teorie rovnováhy sil by měla být schopna vysvětlit chování suverénních politických jednotek v jakémkoliv neregulovaném prostředí,“¹⁵⁰ a zbylé vnitrostátní faktory mají, jak jsem se pomocí teorie rovnováhy sil pokusila dokázat i v případě rusko-izraelských vztahů, na chování států jen minoritní vliv.¹⁵¹ Stejně jako

¹⁴⁴ POSEN, Barry R. *Sources of military doctrine: France, Britain, and Germany between the world wars*. Ithaca: Cornell University Press, 1984, 283 s. ISBN 0-8014-1633-7. s. 13.

¹⁴⁵ POSEN, Barry R. *Sources of military doctrine: France, Britain, and Germany between the world wars*. Ithaca: Cornell University Press, 1984, 283 s. ISBN 0-8014-1633-7. s. 24.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 14.

¹⁴⁷ WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. s. 131.

¹⁴⁸ JAYBHAY, Rahul. A neo-realist theoretical perspective in energy security. In: *The Kootneeti* [online]. Noida, India, 2020 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://thekootneeti.in/2020/04/13/neo-realist-perspective-energy-security/>

¹⁴⁹ RIPSAN, Norrin M. Neoclassical Realism. *Oxford Research Encyclopedias: International Studies* [online]. 2017, 1-20 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.36> s. 1-7.

¹⁵⁰ POSEN, Barry R. *Sources of military doctrine: France, Britain, and Germany between the world wars*. Ithaca: Cornell University Press, 1984, 283 s. ISBN 0-8014-1633-7. s. 35.

¹⁵¹ ELMAN, Colin. Horses for Courses: Why Not Neorealist Theories of Foreign Policy?. *Security studies* [online]. Frank Cass, 1996, 6(1), 7-53 [cit. 2023-04-25]. ISSN 0963-6412. Dostupné z: doi:10.1080/09636419608429297. s. 30. a 47-48.

neorealisté tedy nahlížím na zmíněné chování (vyvažování a posilování schopností), které reflektuje zájmy států s ohledem na strukturální charakteristiku a dívám se na to, jakou roli hraje v diplomatických vztazích.

1.5 Metodologie

Tato práce kombinuje kvalitativní a kvantitativní metody výzkumu. Kvalitativní část se skládá z deskriptivní (vývoj vztahů Ruska a Izraele, diplomatické vztahy po rozpadu SSSR) a analytické části. Deskripce diplomatických vztahů Ruska a Izraele (zahraniční cesty, proklamace, vyhošťování či předvolávání diplomatů) vychází z oficiálních vládních materiálů, záznamů diplomatických jednání, prohlášení ruských a izraelských politiků a aktuálních zpráv zpravodajských agentur jako jsou Reuters a TASS a zpravodajských serverů jako The Times of Israel, The Jerusalem Post, Kommersant, Jewish Telegraphic Agency, Al Jazeera. V poslední řadě čerpám také z odborných publikací. Kvantitativní část, která mapuje současně diplomatické vztahy a geopolitické zájmy, je postavena na hlasování Ruska, Izraele a USA v OSN.

Práce je postavená na dvou případových studiích: Sýrii a Íránu. Pomocí těchto případových studií specifikuji ruské a izraelské geopolitické zájmy. Má analýza vychází z primárních zdrojů, jako jsou oficiální vládní dokumenty. V případě Ruska vycházím z koncepcí zahraniční politiky z let 1993,¹⁵² 2000,¹⁵³ 2008,¹⁵⁴ 2013,¹⁵⁵ a 2016,¹⁵⁶ vojenských doktrín

¹⁵² RUSSIAN FEDERATION. Principy Vneshnejj Politiki Rossijskojj Federacii (Principles of Foreign Policy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 1993 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.russiamatters.org/sites/default/files/media/files/1993%20Foreign%20Policy%20Strategy%20RUS.pdf>

¹⁵³ RUSSIAN FEDERATION. The Foreign Policy Concept of the Russian Federation. In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/econcept.htm>

¹⁵⁴ RUSSIAN FEDERATION. The Foreign Policy Concept of the Russian Federation. In: *Russian Federation* [online]. 2008 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://russiaeu.ru/userfiles/file/foreign_policy_concept_english.pdf

¹⁵⁵ RUSSIAN FEDERATION. Konceptija vneshnejj politiki Rossijskojj Federacii (The Concept of Foreign Policy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2013 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://docs.cntd.ru/document/499003797>

¹⁵⁶ RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskojj Federacii ot 30.11.2016 g. No. 640 (Decree of the President of the Russian Federation of November 30, 2016 No. 640): Ob utverzhenii Konceptii vneshnejj politiki Rossijskojj Federacii (On approval of the Foreign Policy Concept of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2016 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/41451>

z let 2000,¹⁵⁷ 2010¹⁵⁸ a 2014,¹⁵⁹ koncepcí národní bezpečnosti z let 1997¹⁶⁰ a 2000¹⁶¹ a národních bezpečnostních strategií z let 2009,¹⁶² 2015,¹⁶³ 2021.¹⁶⁴ Izrael kromě strategického dokumentu Izraelských bezpečnostních složek¹⁶⁵ (IDF) zveřejněného v roce 2015 nevydává oficiální vládní dokumenty. Pro doplnění proto analyzuji také prohlášení vrcholných izraelských a ruských politiků. Čerpám i ze sekundárních zdrojů v podobě odborných publikací zabývajících se zahraniční politikou Ruska a Izraele v období od prosince 1991 do konce roku 2022. Dále jsem analyzovala vzájemné vojensko-strategické aliance mezi Ruskem a Izraelem. Odděleně také aliance mezi Ruskem, Íránem a Sýrií a zároveň Izraelem a USA. Zdroje, ze kterých jsem vycházela, jsou oficiální dokumenty, prohlášení politiků, mezinárodní zpravodajské agentury a odborná literatura. V poslední řadě jsem se zaměřila na interakce v oblasti energetiky. Tato analýza vycházela z prohlášení politiků a sekundárních zdrojů.

Kvantitativní část této kapitoly je postavená na hlasováních Ruska, Izraele a USA ve Valném shromáždění OSN a Ruska a USA v Radě bezpečnosti OSN od roku 1992 do roku 2022 včetně. Zaprvé se jedná o podíl celkové shody, kdy oba státy hlasovaly stejně

¹⁵⁷ RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskoj federacii (Military doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.ng.ru/politics/2000-04-22/5_doktrina.html

¹⁵⁸ RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskoj Federacii (Military Doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2010 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/supplement/461>

¹⁵⁹ RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskoj Federacii (Military Doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://docs.cntd.ru/document/420246589>

¹⁶⁰ RUSSIAN FEDERATION. Russian National Security Blueprint. In: *Russian Federation* [online]. 1997 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/blueprint.html>

¹⁶¹ RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 10.01.2000 g. No. 24 (Decree of the President of the Russian Federation of January 10, 2000 No. 24): O Konceptii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Concept of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/14927>

¹⁶² RUSSIAN FEDERATION. Strategija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii do 2020 goda (National Security Strategy of the Russian Federation until 2020). In: *Russian Federation* [online]. 2009 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/supplement/424>

¹⁶³ RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 31.12.2015 g. No. 683 (Decree of the President of the Russian Federation of December 31, 2015 No. 683): O Strategii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Strategy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2015 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/40391/page/1>

¹⁶⁴ RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 02.07.2021 g. No. 400 (Decree of the President of the Russian Federation of July 2, 2021 No. 400): O Strategii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Strategy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2021 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/47046>

¹⁶⁵ IDF. Israel Defense Forces Strategy Document. In: *Israel Defense Forces* [online]. 2015 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.belfercenter.org/israel-defense-forces-strategy-document>

(Ano, zdržely se, nebo hlasovaly ne) ve Valném shromáždění OSN. Ta však poukazuje pouze na orientační shodu v zájmech států, jelikož různé rezoluce jsou pro každý stát jinak důležité. Důležitější je podíl přímé konfrontace, kterou jsem definovala jako situaci, kdy dva státy hlasují přímo proti sobě (tedy Ano–Ne nebo Ne–Ano). Přímá konfrontace vypovídá o ochotě či neochotě států jít do přímého diplomatického konfliktu, jelikož stát má vždy možnost se zdržet hlasování o rezolucích, u kterých ví, že jsou pro druhý stát důležité, a u kterých se jejich zájmy neshodují. Například pokud Izrael ví, že rezoluce o Kubě je pro USA důležitá, i pokud s ní nesouhlasí, má možnost se zdržet hlasování a nejít tak do přímé konfrontace v rámci udržení dobrých diplomatických vztahů. Přesnější obraz zájmů obou států dotvořilo vyhodnocení hlasování Ruska a Izraele (pro odpověď na 3. hypotézu i USA) na půdě OSN o Sýrii a Íránu. Data o hlasování mezi lety 1992–2021 ve Valném shromáždění OSN vychází z datasetu Organizace Spojených národů zpracovaného Erikem Voetenem,¹⁶⁶ který byl ručně doplněn o rok 2022 ze stránek Digitální knihovny OSN.¹⁶⁷ Data o letech v Radě bezpečnosti OSN jsem čerpala z oficiálních stránek OSN.¹⁶⁸ Data o mimořádných zasedáních OSN desátém (ohledně Palestiny) a jedenáctém (ohledně Ukrajiny) jsou také z Digitální knihovny OSN.¹⁶⁹ Data jsem zpracovala v programu R Studio¹⁷⁰ a následně Microsoft Excel.¹⁷¹

¹⁶⁶ VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z:

<https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

¹⁶⁷ UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

¹⁶⁸ DAG HAMMARSKJÖLD LIBRARY. Security Council - Veto List. In: *United Nations* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_table_en.htm

¹⁶⁹ UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

¹⁷⁰ RSTUDIO INC. *RStudio* [software]. 2019 [přístup 2022-10-15]. Dostupné z:

<https://posit.co/products/open-source/rstudio/> [požadavky na systém: procesor Apple Silicon, operační systém MacOS, paměť 256 MB RAM, 600 MB volného místa na disku]

¹⁷¹ MICROSOFT CORPORATION. *Microsoft Excel* [software]. 2021 [přístup 2022-09-01]. Dostupné z: <https://office.microsoft.com/excel> [požadavky na systém: procesor aktuální macOS, operační systém MacOS, Paměť 4 GB RAM, 10 GB volného místa na disku]

2 Stručná historie vztahů Sovětského svazu a Izraele

Sovětský svaz se výrazně zasadil o vznik Izraele, a to jak nepřímou vojenskou, tak diplomatickou podporou. V momentě, kdy se však během mocenské války dvou supervelmocí (Sovětského svazu a Spojených států) Izrael přiklonil na Západ, toto přátelství skončilo a nová éra jejich vztahu začala až s rozpadem Sovětského svazu.

Neformálně začaly o vzniku státu Izrael jednat sionistické skupiny se sovětskými diplomaty v roce 1941 po začátku nacistické operace Barbarossa proti Sovětskému svazu.¹⁷² V roce 1947 pak SSSR podpořil vznik Izraele hlasováním pro rozdělení Palestiny v Organizaci spojených národů (rezoluce Valného shromáždění OSN číslo 181).¹⁷³ Následně Sovětský svaz v březnu roku 1948, tři dny po vyhlášení nezávislosti Izraele, jako první stát na světě uznal de jure izraelskou suverenitu.¹⁷⁴ Krátce na to, v červnu roku 1948, Sovětský svaz a Izrael navázaly diplomatické vztahy.¹⁷⁵

Vzhledem k sovětským protižidovským čistkám pod vedením Josifa Stalina (1922–1953)¹⁷⁶ lze vyčíst, že podpora Izraele ze strany SSSR nebyla motivovaná ideologickou blízkostí k Židům.¹⁷⁷ Autoři jako Anna Borshchevskaya,¹⁷⁸ Micky Aharonson¹⁷⁹ a Arthur Klinghoffer¹⁸⁰ se shodují, že přátelské vztahy vůči Izraeli ze strany Moskvy byly pouze pragmatickou snahou rozšířit svůj vliv a geopolitické zájmy na Blízkém východě.

¹⁷² BIELICKI, Paweł. Russian-Israeli Relations during the Reign of Prime Minister Netanyahu: Abrasive Friendship or Realpolitik?. *Historia i polityka* [online]. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2021, 36(43), 9-30 [cit. 2023-02-05]. ISSN 1899-5160. Dostupné z: doi:10.12775/HiP.2021.011. s. 12.

¹⁷³ BORSHCHEVSKAYA, Anna. The Evolution of Russian Strategy toward Israel: From Non-Recognition to Pragmatic Engagement. *Strategic Assessment* [online]. 2022, The Washington Institute for Near East Policy, 25(1), 3-20 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/evolution-russian-strategy-toward-israel-non-recognition-pragmatic-engagement>. s. 4.

¹⁷⁴ KLINGHOFFER, Arthur J. Soviet - Israeli Relations. *Contemporary Jewry* [online]. Association for the Sociological Study of Jewry, 1990, 11(1), 91-105 [cit. 2023-02-05]. ISSN 0147-1694. Dostupné z: doi:10.1007/BF02965542. s. 93.

¹⁷⁵ Tamtéž

¹⁷⁶ Období ve funkci

¹⁷⁷ Tamtéž, s. 94.

¹⁷⁸ BORSHCHEVSKAYA, Anna. The Evolution of Russian Strategy toward Israel: From Non-Recognition to Pragmatic Engagement. s. 4.

¹⁷⁹ AHARONSON, Micky. Relations between Israel and the USSR/Russia. In: *Jiss.org.il* [online]. 2018 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://jiss.org.il/en/aharonson-relations-israel-ussr-russia/>

¹⁸⁰ KLINGHOFFER, Arthur J. Soviet - Israeli Relations. s. 93.

V kontextu začínající studené války a s ní spojeným sovětsko-americkým mocenským vyvažováním bylo v zájmu SSSR limitovat blízkovýchodní přítomnost Velké Británie (spojence USA), která do vzniku Izraele spravovala Palestinu jako mandátní území.¹⁸¹

Po konci první arabsko-izraelské války se však Izrael otevřeně odklonil od východního bloku a politicky začal inklinovat k druhému pólu, tedy Spojeným státům. To je zřetelné například z diplomatické podpory Washingtonu ohledně Korejské války, během níž Izrael podpořil během jednání na půdě OSN překročení 38. rovnoběžky na sever.¹⁸² Přestože až do začátku 60. let není v případě USA a Izraele možné hovořit o vojenské spolupráci, ráda bych se pozastavila v tomto pro sovětsko-izraelské vztahy zlomovém bodě. Na základě Waltova přínosu k teorii rovnováhy sil lze totiž orientaci Izraele na geograficky vzdálené Spojené státy identifikovat jako počátek regionálního (měkkého) vyvažování geograficky bližší a tím pádem i nebezpečnější moci. Vymezení se proti potenciální rozpínavosti velmoci persekující Židy tak bylo v zájmu přežití a zachování suverenity Izraele.¹⁸³

Po tomto kroku Izraele se výrazně zhoršily sovětsko-izraelské vztahy, což vyústilo v roce 1953 v přerušení diplomatických styků. K jejich obnovení došlo po pětiměsíční pauze se smrtí Stalina a nástupem Nikity Chruščova (1953–1964).¹⁸⁴ Nedlouho poté, od poloviny padesátých let, však přišlo další ochlazení sovětsko-izraelských vztahů se snahou Moskvy upevnit pozici na Blízkém východě skrze aktivní ekonomickou,¹⁸⁵ vojenskou (prodej zbraní, vojenský výcvik) a diplomatickou podporu nepřátel Izraele, jmenovitě Egypta a Sýrie¹⁸⁶ a později i Organizace pro osvobození Palestiny.¹⁸⁷ V zájmu zachování

¹⁸¹ Tamtéž

¹⁸² COHEN, Yaacov. The Improvement In Israeli-South Korean Relations. *Jewish political studies review* [online]. Jerusalem Center for Public Affairs, 2006, 18(1/2), 105-118 [cit. 2023-02-05]. ISSN 0792-335X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25834669>. s. 106-107.

¹⁸³ Tamtéž, s. 106.

¹⁸⁴ FREEDMAN, Robert O. From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?. *Contemporary review of the Middle East* [online]. New Delhi: Sage Publications, 2018, 5(2), 102-115 [cit. 2023-02-01]. ISSN 2347-7989. Dostupné z: doi:10.1177/2347798918762197. s. 104.

¹⁸⁵ SHAD, Tahir I., Tahir L. SHAD, Steven BOUCHER a Jennifer Gray REDDISH. Syrian Foreign Policy in the Post-Soviet Era. *Arab studies quarterly* [online]. Detroit, Ill: Association of Arab-American University Graduates, 1995, 17(1/2), 77-94 [cit. 2023-03-14]. ISSN 0271-3519. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41858113>. s. 79.

¹⁸⁶ BIELICKI, Paweł. Russian-Israeli Relations during the Reign of Prime Minister Netanyahu: Abrasive Friendship or Realpolitik?. s. 12.

¹⁸⁷ TRENIN, Dmitri. Russia in the Middle East: Moscow's Objectives, Priorities, and Policy Driver's. *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 2016 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/03-25-16_Trenin_Middle_East_Moscow_clean.pdf

blízkovýchodní rovnováhy sil Izrael bezúspěšně žádal o americkou vojenskou pomoc. Počáteční zdrženlivost USA, kterou ovlivnil strach ze ztráty přístupu k arabské ropě a většího sovětského angažmá na Blízkém východě,¹⁸⁸ zdůvodnil tehdejší prezident Dwight Eisenhower (1953–1961) následně: „Snažíme se zabránit závodům ve zbrojení v tomto regionu (...).“¹⁸⁹ Se zásobováním Izraele zbraněmi začal Washington až v roce 1962 pod americkým vedením Johna F. Kennedyho (1961–1963).¹⁹⁰ Trend masivních dodávek zbraní do Izraele ve snaze zabránit sovětské rostoucí síle v regionu pokračoval i s nástupem Lyndona B. Johnsona (1963–1969) v průběhu šedesátých let.¹⁹¹

Sovětská podpora arabských států a americká pomoc Izraeli jasně reflektovala a zároveň rozdmýchávala vzájemnou sovětsko-izraelskou nepřízeň. Ta vyvrcholila v šestidenní válce roku 1967 mezi Izraelem a koalicí Egypta, Sýrie a Jordánska. V reakci na prohru Arabů Sovětský svaz s židovským státem podruhé přerušil diplomatické vztahy a zároveň Izrael vyzval k navrácení nově získaného území.¹⁹² Současně se však snažil o zmírnění rizika přímé velmocenské války s USA.¹⁹³

„V tomto období se Sovětský svaz, který se snažil dále upevnit svou přítomnost na Blízkém východě, rovněž obával, že izraelsko-arabský konflikt bude eskalovat a vtáhne jej a USA do většího konfliktu. V důsledku toho a navzdory dramatickému kroku přerušení vztahů s Izraelem se SSSR snažil dosáhnout klidu a vyvíjel tlak na tehdejšího egyptského prezidenta Násira, aby uznal existenci Izraele a jednal s ním. Kromě toho sovětská bezpečnostní pracovníci vyslaní do Egypta a Sýrie kontrolovali používání sovětských zbraní a nedopustili útok na Izrael.“¹⁹⁴

¹⁸⁸ RODMAN, David. American Arms Transfers to Israel, 1962-1970: The Nuclear Weapons Dimension. *Israel journal of foreign affairs* [online]. Abingdon: Routledge, 2015, 9(3), 483-494 [cit. 2023-02-05]. ISSN 2373-9770. Dostupné z: doi:10.1080/23739770.2015.1114769. s. 483.

¹⁸⁹ EISENHOWER, Dwight. In: GAZIT, Mordechai. The Genesis of the US-Israeli Military-Strategic Relationship and the Dimona Issue. *Journal of contemporary history* [online]. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi: Sage Publications, 2000, 35(3), 413-422 [cit. 2023-02-05]. ISSN 0022-0094. Dostupné z: doi:10.1177/002200940003500305. s. 413.

¹⁹⁰ GAZIT, Mordechai. The Genesis of the US-Israeli Military-Strategic Relationship and the Dimona Issue. s. 414.

¹⁹¹ RODMAN, David. American Arms Transfers to Israel, 1962-1970: The Nuclear Weapons Dimension. s. 483-487.

¹⁹² AHARONSON, Micky. Relations between Israel and the USSR/Russia. In: *Jiss.org.il* [online]. 2018 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://jiss.org.il/en/aharonson-relations-israel-ussr-russia/>

¹⁹³ Tamtéž

¹⁹⁴ AHARONSON, Micky. Relations between Israel and the USSR/Russia. In: *Jiss.org.il* [online]. 2018 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://jiss.org.il/en/aharonson-relations-israel-ussr-russia/>

Navzdory přerušení diplomatických styků a rostoucí americko-izraelské vojenské spolupráci Kreml pod vedením Leonida Brežněva (1964–1982) pokračoval v tajných neoficiálních diplomatických jednání s Izraelem i v následujících dvou dekadách.¹⁹⁵

Celkově lze říct, že se stal Blízký východ v období studené války místem pro zástupné soupeření dvou světových pólů. Toto velmocenské vyvažování síly mezi USA a SSSR probíhalo skrze vojenskou, ekonomickou a diplomatickou podporu Izraele (v případě USA)¹⁹⁶ a především Egypta a Sýrie (v případě SSSR). Zároveň je však z chování SSSR na Blízkém východě a jeho tajných diplomatických jednání (například snahy, aby Arabské státy uznaly Izrael), jasné, že se SSSR obávalo přímé konfrontace s USA. Jak říká Mearsheimer, státy s jadernými zbraněmi se spíše vyhýbají přímému konfliktu.¹⁹⁷

K viditelnému oteplení vztahů však došlo až v druhé polovině osmdesátých let s nástupem Michaila Gorbačova (1985–1991) do funkce sovětského generálního tajemníka a jeho snahou o zmírnění napětí s USA.¹⁹⁸ Gorbačov se dostal do vedení v době mocenského úpadku východního bloku, který byl do velké míry podmíněný ekonomickou situací na domácí scéně. Při jednáních se Spojenými státy proto začal usilovat o zlepšení vzájemných obchodních vztahů a společné zmírnění závodů ve zbrojení, na které odcházelo 40 % sovětského rozpočtu.¹⁹⁹ Částečně proto, v zájmu prosazení těchto cílů a naklonění si USA na svou stranu, tedy Gorbačov změnil i dosavadní postoj Sovětského svazu k Izraeli.²⁰⁰ Sovětská snaha o zlepšení bilaterálního vztahu s Izraelem se projevovala například veřejnou výtkou Sýrii ohledně sporu s Izraelem,²⁰¹ úspěšným vytvořením tlaku na Organizaci pro osvobození Palestiny v roce 1988, což vedlo k jejímu uznání nezávislost

¹⁹⁵ KLINGHOFFER, Arthur Jay. *Soviet - Israeli Relations*. s. 96.

¹⁹⁶ PETERS, Joel a Rob G. PINFOLD. *Understanding Israel: Political, Societal and Security Challenges* [online]. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2018, 303 s. [cit. 2023-05-03]. ISBN 1-317-29775-X. Dostupné z: doi:10.4324/9781315647357. s. 192.

¹⁹⁷ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 381.

¹⁹⁸ CENTER FOR ISRAEL EDUCATION. *Israel and the Soviet Union Resume Diplomatic Relations*. In: *CIE* [online]. 1991 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://israeled.org/israel-and-the-soviet-union-resume-diplomatic-relations/>

¹⁹⁹ LUNDESTAD, Geir. 'Imperial Overstretch', Mikhail Gorbachev, and the End of the Cold War. *Cold war history* [online]. ABINGDON: Taylor & Francis Group, 2000, 1(1), 1-20 [cit. 2023-02-05]. ISSN 1468-2745. Dostupné z: doi:10.1080/713999912. s. 5-7.

²⁰⁰ FREEDMAN, Robert O. *Soviet Policy toward Israel under Gorbachev*. New York: Praeger, 1991. ISBN 0-275-93993-6. s. 16.

²⁰¹ Tamtéž, s. 8. a 28.

státu Izrael,²⁰² nebo založením sovětsko-izraelských konzulárních styků, které umožnilo masový odchod sovětských Židů do Izraele.²⁰³ Posledním zmíněným krokem se Moskva nepochybně snažila o odstranění obchodních překážek s USA, které Washington zavedl v roce 1974 dodatkem Jackson-Vanik jako odpověď na politiku států (s netržní ekonomikou), které pošlapávaly lidská práva (včetně práva na emigraci Židů).²⁰⁴

Oficiálně Sovětský svaz a Izrael obnovily vzájemné diplomatické vztahy v listopadu roku 1991, krátce před rozpadem Sovětského svazu. O dva měsíce později Izrael uznal Ruskou federaci jako nástupný stát za Sovětský svaz.²⁰⁵

²⁰² BIELICKI, Paweł. Russian-Israeli Relations during the Reign of Prime Minister Netanyahu: Abrasive Friendship or Realpolitik?. s. 14.

²⁰³ FREEDMAN, Robert O. From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?. s. 105.

²⁰⁴ MOH, Caroline. The Jackson-Vanik Amendment and U.S.-Russian Relations. In: *Wilson Center* [online]. 2010 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.wilsoncenter.org/event/the-jackson-vanik-amendment-and-us-russian-relations>

²⁰⁵ TASS, Staff. Summary of Russian-Israeli relations. In: *TASS* [online]. 2020 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1112015#>

3 Rusko a Izrael po rozpadu Sovětského svazu v kontextu rovnováhy sil

Po rozpadu Sovětského svazu se mezinárodní systém přeměnil z bipolárního na unipolární v čele se Spojenými státy. O globální hegemonii USA vypovídaly jak vojenské schopnosti a asertivita při prosazování regionálních a globálních zájmů, tak i politická (například stálé členství v Radě bezpečnosti OSN) a ekonomická síla.²⁰⁶ Nutno podotknout, že s americkým postavením supervelmoci nezanikla anarchická struktura a USA se nestalo nadnárodní autoritou dohlížející na ostatní státy.²⁰⁷

Jak správně předpověděli Waltz a Layne, unipolární systém se po konci studené války právě vlivem svépomocné anarchické struktury (která vytváří na státy tlak, aby v zájmu přežití vyvažovaly rostoucí moc) postupně přeměnil v multipolární systém.²⁰⁸ Jednou z velmocí, které začaly v průběhu v průběhu 21. století vyvažovat americkou koncentraci moci je i Rusko, jehož rostoucí vliv a geopolitické ambice jsou zřetelné například z anexe Krymu v roce 2014, intervenci ve válce v Sýrii v roce 2015, nebo nedávné invaze na Ukrajinu v roce 2022.²⁰⁹ Tento zájem Ruska vyvažovat se dotýká Izraele, protože Rusko vyvažuje Spojené státy i na Blízkém východě.

3.1 Devadesátá léta

3.1.1 Geopolitické zájmy Izraele po rozpadu Sovětského svazu

Hlavní zájem Izraele, přežít v obložení nepřátelských států, je daný především jeho geografickým postavením a výrazně se tedy nezměnil koncem studené války. Tento zájem dokládá fakt, že od roku 1992 do roku 2021 Izrael každý rok patřil mezi pět států s největším vojenským rozpočtem na světě na počet obyvatel (viz. příloha č. 16).²¹⁰

²⁰⁶ LAYNE, Christopher. *The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise*. s. 5.

²⁰⁷ HE, Kai a Huiyun FENG. *If Not Soft Balancing, Then What?: Reconsidering Soft Balancing and U.S. Policy Toward China*. s. 366.

²⁰⁸ LAYNE, Christopher. *This Time It's Real: The End of Unipolarity and the Pax Americana*. s. 204.

²⁰⁹ THOMPSON, Jack, Danny PRONK a Hugo VAN MANNEN. *Geopolitical Genesis: Dutch Foreign and Security Policy in a Post-COVID World*. s. 70.

²¹⁰ SIPRI. SIPRI Military Expenditure Database. *Stockholm International Peace Research Institute* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://milex.sipri.org/sipri>

Konkrétní státy nebo uskupení, které Izrael identifikuje jako hrozbu, se odvíjí od míry radikálnosti jejich postoje (jak moc jsou ochotné uznávat právo Izraele na existenci), geografické blízkosti a od jejich vojenské síly.²¹¹

3.1.1.1 Írán

Přestože Izrael narozdíl od Ruska nepublikuje oficiální dokumenty o směřování zahraniční politiky, z jeho konzistentní kritiky lze vyvodit, že jako jednoho z hlavních nepřátel považuje Írán. Tento antagonistický vztah s Íránskou islámskou republikou se začal formovat v průběhu devadesátých let. Poprvé označil Írán jako největší hrozbu nejen pro Blízký východ, ale i celý svět, izraelský premiér Jicchak Rabin (1992–1995) v americké televizi C-SPAN v roce 1995.²¹² Izraelský postoj zdůvodnil zaprvé íránským zájmem o vybudování jaderného arzenálu, o kterém v souvislosti s rostoucím vyzbrojováním a budováním raket s dosahem postačujícím k zasažení Izraele v průběhu devadesátých let informovaly izraelské bezpečnostní složky.²¹³ V roce 1997 uvedl předseda vlády Benjamin Netanyahu (1996–1999), že se Írán díky balistickým raketám a jaderným zbraním může stát velmocí na Blízkém východě.²¹⁴

Druhý faktor, který hraje zásadní roli v izraelském postoji vůči Teheránu je íránská vojenská a finanční podpora extremistických islamistických skupin jako je Palestinský islámský džihád, Hizballáh a Hamás.²¹⁵ Podporou těchto uskupení, které stejně jako Írán požadují zánik Izraele se tak Teherán už v devadesátých letech nepřímou zapojil do arabsko-izraelského ozbrojeného konfliktu.²¹⁶

²¹¹ COHEN, Stuart a Aaron S. KLIEMAN. *Routledge handbook on Israeli security* [online]. London: Routledge, 2019, 367 s. [cit. 2023-03-12]. ISBN 1-351-67638-5. Dostupné z: <https://www-taylorfrancis-com.ezproxy.is.cuni.cz/pdfviewer/>. s. 30.

²¹² C-SPAN, Staff. Yitzhak Rabin on Iran. In: *C-SPAN* [online]. 1995 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.c-span.org/video/?c4494782/user-clip-yitzhak-rabin-iran-1995>

²¹³ WEHLING, Fred. Russian nuclear and missile exports to Iran. *The Nonproliferation review* [online]. Taylor & Francis Group, 1999, 6(2), 134-143 [cit. 2023-03-12]. ISSN 1073-6700. Dostupné z: doi:10.1080/10736709908436756. s. 138.

²¹⁴ CNN, Staff. Israel wary of Russian help to Iran. In: *CNN* [online]. 1997 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/WORLD/9710/26/israel.primakav.tension/>

²¹⁵ BEERI, Tal. The history of relations between Iran, Hezbollah, and Hamas. In: *Alma Research and Education Center* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://israel-alma.org/2022/04/28/the-history-of-relations-between-iran-hezbollah-and-hamas>

²¹⁶ PETERS, Joel a Rob G. PINFOLD. *Understanding Israel: Political, Societal and Security Challenges* [online]. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2018, 303 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 1-317-29775-X. Dostupné z: doi:10.4324/9781315647357. s. 187-188.

Následně na návštěvě ruské delegace v Izraeli Rabin uvedl: „Írán stojí v čele války proti mírovému procesu a dělá vše proto, aby ho zmařil.“²¹⁷ Zároveň se i izraelský ministr pro veřejnou bezpečnost Šlomo Ben Ami (1999–2001) v roce 1999 na konferenci pořádané Washingtonským institutem vyjádřil, že je Írán jednou z největších hrozeb pro bezpečnost Izraele.²¹⁸

3.1.1.2 Sýrie

Další stát, který Izrael vnímá jako strategickou hrozbu je sousední Sýrie, se kterou nejenže nenavázal diplomatické styky, ale jsou dodnes prakticky ve válečném stavu.²¹⁹ Izraelsko-syrský ozbrojený konflikt má hluboké kořeny, nicméně v průběhu devadesátých let se spor odvíjel především od neúspěšných jednání o strategicky významném území Golanských výšin (zdroj vody a nárazníkové pásmo),²²⁰ které Izrael v roce 1981 oficiálně anektoval a Sýrie požadovala jejich navrácení.²²¹

Nepřátelství vůči Sýrii bylo v průběhu devadesátých let zjevné i z konfliktu na jihu Libanonu. Tam do svého stažení v roce 2000 bojovala izraelská armáda proti libanonským jednotkám a Hizballáhu pod vedením Sýrie.²²² Přestože se Sýrie a Izrael v průběhu devadesátých let nedostaly do přímého konfliktu, Izrael obviňoval Sýrii z podpory teroristických skupin, které operují na jejím území proti Izraeli.²²³ Zároveň v roce 1998

²¹⁷ RABIN, Jicchak. In: JTA, Staff. Russia to sell reactors to Iran, but pledges end of arms deals. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1995 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/russia-to-sell-reactors-to-iran-but-pledges-end-of-arms-deals>

²¹⁸ ENGELMAN, Guy. Israel's foreign policy agenda. In: *The Washington Institute* [online]. 1999 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/israels-foreign-policy-agenda>

²¹⁹ MA'OZ, Moshe. From Conflict to Peace?: Israel's Relations with Syria and the Palestinians. *The Middle East Journal* [online]. Washington: Middle East Institute, 1999, 53(3), 393-416 [cit. 2023-03-13]. ISSN 0026-3141. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/4329353.pdf>. s. 393.

²²⁰ THORLEIFSSON, Cathrine M. A fragile cold peace: the impact of the Syrian conflict on Israeli-Syrian relations. *Norwegian Peacebuilding Resource Centre* [online]. 2013 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.files.ethz.ch/isn/175240/ea883668809494555f78ac913f12a8ff.pdf>

²²¹ ZANOTTI, Jim a Carla E. HUMUD. Israel and Syria in the Golan Heights: U.S. Recognition of Israel's Sovereignty Claim. *Current politics and economics of the Middle East* [online]. Hauppauge: Nova Science Publishers, 2019, 10(4), 441-445 [cit. 2023-03-13]. ISSN 1939-5809. s. 441.

²²² ALI, Mohanad H. Power Points Defining the Syria-Hezbollah Relationship. *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 2019 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep20960>

²²³ CNN, Staff. Peacemakers unite to defeat terrorism. In: *CNN* [online]. 1996 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: http://edition.cnn.com/WORLD/9603/summit_sharm/13/

informovaly izraelské bezpečnostní složky, že syrské balistické rakety Scud míří na izraelská města včetně atomového centra v Dimoně.²²⁴

3.1.1.3 Izrael a jeho partnerství s USA

K zajištění přežití na Blízkém východě je pro Izrael naprosto stěžejní jeho úzké vojensko-strategické, ekonomické a diplomatické partnerství s USA, které se začalo postupně utvářet v polovině 60. let.²²⁵ Od druhé světové války do začátku války na Ukrajině v roce 2022 odcházela do Izraele největší část americké zahraniční a vojenské pomoci²²⁶ a jenom v devadesátých letech získával Izrael od Spojených států 3 miliardy dolarů ročně v podobě ekonomické a vojenské podpory.²²⁷ Dalšími ukazateli vojensko-strategického partnerství Izraele a USA mezi lety 1992 až 2022 jsou mimo jiné pravidelná společná vojenská cvičení izraelské a americké armády,²²⁸ fakt, že USA představuje bezkonkurenčně největšího dodavatele zbraní Izraeli (viz. příloha č. 17), společný vojensko-technologický výzkum,²²⁹ nebo úzká spolupráce bezpečnostních složek.²³⁰ Od roku 2017 má také USA v Izraeli stálou vojenskou základnu.²³¹ V roce 2022 své spojenectví stvrdily USA a Izrael Deklarací o americko-izraelském společném strategickým partnerství.²³² Ekonomická podpora má kromě přímé finanční pomoci také

²²⁴ JTA, Staff. Syria said to aim missiles at Israeli cities, nuclear plant. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1998 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/syria-said-to-aim-missiles-at-israeli-cities-nuclear-plant-4>

²²⁵ SHEFFER, Gabriel. *Dynamics of dependence: U.S.-Israeli relations* [online]. New York, NY: Routledge, 2018-1987, 221 s. [cit. 2023-03-13]. ISBN 0-429-71217-0. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=5829398>. s. 2.

²²⁶ PETERS, Joel a Rob G. PINFOLD. *Understanding Israel: Political, Societal and Security Challenges* [online]. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2018, 303 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 1-317-29775-X. Dostupné z: doi:10.4324/9781315647357. s. 192.

²²⁷ JONES, Hal. Special partnership: US-Israeli Relations and the Peace Process. *Harvard International Review* [online]. Cambridge: Harvard International Relations Council, 1998, 20(2), 80-83 [cit. 2023-03-14]. ISSN 0739-1854

²²⁸ JEWISH VIRTUAL LIBRARY. U.S. and Israel Joint Military exercises. In: *Jewish Virtual Library* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/u-s-and-israel-joint-military-exercises-juniper-cobra>

²²⁹ JEWISH VIRTUAL LIBRARY. U.S.-Israel relations: Formal agreements. In: *Jewish Virtual Library* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/formal-agreements-between-us-and-israel#Security>

²³⁰ JEWISH VIRTUAL LIBRARY. U.S.-Israel Strategic Cooperation: Intelligence Collaboration. In: *Jewish Virtual Library* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/u-s-israel-intelligence-collaboration>

²³¹ GROSS, Judah Ari. In first, US establishes permanent military base in Israel. In: *The Times of Israel* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-first-us-establishes-permanent-military-base-in-israel/>

²³² PRIME MINISTER'S OFFICE. The Jerusalem US-Israel Strategic Partnership Joint Declaration, signed by President of the United States Joe Biden and Prime Minister of Israel Yair Lapid. In: *Israeli Government*

formu sankcí izraelských nepřátel jako jsou Írán a Sýrie,²³³ které USA označuje jako státy podporující terorismus,²³⁴ ale například i Ruska za jeho pomoc při budování íránského jaderného programu.²³⁵

Diplomatická podpora USA a Izraele se projevuje i na hlasování ve Valném shromáždění OSN. Celkově se od roku 1992 (po rozpadu Sovětského svazu 26. prosince 1991) do roku 2022 ve Valném shromáždění OSN hlasovalo o 2 328 rezolucích. Izrael a USA hlasovaly stejně v 1 831 případech. Přímě proti sobě (situace kdy jeden stát hlasuje ano a druhý ne, tedy jeden z nich se nezdrží hlasování) hlasovaly pouze osmdesátkrát. Jejich přesná shoda tedy činí 79 % (viz. příloha č. 1) a přímě proti sobě hlasovaly pouze ve 3 % případech (viz. příloha č. 2).

V případě Íránu (ve Valném shromáždění OSN se hlasovalo od roku 1992 do roku 2022 pouze o *Situaci v oblasti lidských práv v Íránské islámské republice*) hlasovaly USA a Izrael vždy stejně, kriticky vůči íránské vládě za nedodržování lidských práv (viz. příloha č. 14). V případě Sýrie se ve Valném shromáždění OSN hlasuje od roku 2011 také o otázce lidských práv. V té hlasovaly USA a Izrael také vždy stejně, kriticky vůči syrskému režimu (viz. příloha č. 13). Dále se ve Valném shromáždění v souvislosti se Sýrií hlasuje o izraelské okupaci Golanských výšin. Kromě roku 1992, kdy se USA zdrželo hlasování o rezoluci (A/RES/47/70F), která *Potvrzuje nezákonnost izraelské okupace a přeměny Golanských výšin*, se Spojené státy (od roku 1993 do roku 2022) vymezují vůči odsouzení Izraele kvůli anektování území Golanských výšin (viz. příloha č. 15). Kromě toho také USA podporuje Izrael v Radě bezpečnosti, kde vetovalo od roku 1992 do roku 2022 celkově 17 rezolucí z toho 15 kritizujících Izrael v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu (viz. příloha č. 3).²³⁶

[online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z:
https://www.gov.il/en/departments/news/event_jerusalem140722

²³³ AMOS, Howard. News analysis: Russia damages image in Arab Spring. In: *The Moscow Times* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.themoscowtimes.com/2011/08/25/news-analysis-russia-damages-image-in-arab-spring-a9152>

²³⁴ BLACK, Ian. Syria and Russia in talks on Nuclear Power. In: *The Guardian* [online]. 2010 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/may/11/syria-russia-nuclear-talks>

²³⁵ KURTZMAN, Daniel. Congress presses Russia to end support of Iran Missile Program. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1997 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z:
<https://www.jta.org/1997/11/17/lifestyle/congress-presses-russia-to-end-support-of-iran-missile-program>

²³⁶ DAG HAMMARSKJÖLD LIBRARY. Security Council - Veto List. In: *United Nations* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_table_en.htm

3.1.2 Geopolitické zájmy Ruska mezi lety 1992–1995

V průběhu celých devadesátých let pod vedením prezidenta Borise Jelcina (1991–1999) se Rusko potýkalo se zásadními vnitřními problémy jako ekonomický propad, ztráta vojenské síly, úbytek obyvatelstva a politická nestabilita.²³⁷ Tyto vnitřní vlivy komplikovaly navrácení ruského velmocenského postavení. Zároveň však z prvních let po konci studené války, kdy Rusko po boku Jelcina reprezentoval ministr zahraničí Andrej Kozyrev (1991–1996), nebylo vždy na první pohled zřejmé, jestli Rusko o znovunabytí velmocenského postavení usilovalo.²³⁸

V koncepci zahraniční politiky z roku 1993 totiž Rusko vyzdvihovalo pevný vztah s USA jako jednu ze svých priorit.²³⁹ Dokument zdůrazňuje nejen kooperaci ekonomickou (zcela zásadní pro přežití Ruska), ale i politickou a vojenskou.²⁴⁰ Z vojensko-strategického hlediska projevilo Jelcinovo Rusko (po vzoru Gorbačova) zájem o společné odzbrojování konvenčních a jaderných zbraní. Přestože v koncepci připustilo riziko americké snahy v tomto procesu z výhodnější pozice silnějšího státu určovat podmínky a eliminovat ruský vojensko-technický potenciál.²⁴¹ Redukce „nadbytečné“ vojenské kapacity se měla, jak vyplývá z dokumentu, zastavit na takovém množství zbraní, které je nutné pro ruské přežití.²⁴² Ukázkou této snahy o ústup militarismu v praxi je například rusko-americká smlouva START II z roku 1993,²⁴³ ve které se Rusko a USA zavazovaly ke snížení jaderného arzenálu až o dvě třetiny.²⁴⁴ V roce 1992 Jelcin prohlásil: „Jaderné zbraně a další prostředky hromadného ničení ve světě musí být odstraněny (...). Některých z nich se

²³⁷ VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. Abingdon: Taylor & Francis Group, 2018, 554 s. [cit. 2023-02-01]. ISBN 9781315121826. Dostupné z: doi:10.4324/9781315121826. s. 303. a 312.

²³⁸ Tamtéž. s. 303.

²³⁹ RUSSIAN FEDERATION. Principy Vneshnejj Politiki Rossijskojj Federacii (Principles of Foreign Policy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 1993 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.russiamatters.org/sites/default/files/media/files/1993%20Foreign%20Policy%20Strategy%20RUS.pdf>. s. 31-32.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 21-29.

²⁴¹ Tamtéž, s. 27-32.

²⁴² Tamtéž, s. 27.

²⁴³ Nutno podotknout, že však smlouva nakonec nikdy nevešla v platnost.

²⁴⁴ ČT24, Staff. Pětadvacet let od podpisu START II. V modernizaci jaderných zbraní jsou na tahu USA, míní odborník. In: *ČT24* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceska televize.cz/svet/2350633-petadvacet-let-od-podpisu-start-ii-v-modernizaci-jadernych-zbrani-jsou-na-tahu-usa-mini>

zbavujeme jednostranně a jiných na základě reciprocity.²⁴⁵ Dalším projevem ruského zájmu o vojenskou spolupráci s USA může být snaha o vstup do Severoatlantické aliance (NATO).²⁴⁶ V roce 1994 vyústila v oficiální vstup do programu Partnerství pro mír, který připravuje státy bývalého Sovětského svazu (skrze vojenskou spolupráci) na vstup do NATO.²⁴⁷

3.1.2.1 Dopad na rusko-izraelské vztahy

Celková orientace na Západ se na počátku devadesátých let projevovala i v ruském zájmu o prohlubování vzájemné spolupráce na Blízkém východě, který je zjevný jak ze zahraniční koncepce z roku 1993,²⁴⁸ tak například prohlášení Kozyreva, ve kterém odmítl pokračovat v dědictví Sovětského svazu na Blízkém východě a vyzval své diplomaty k následování USA.²⁴⁹ Tento zájem se přirozeně promítal i do vztahu s Izraelem, do dnešního dne nejbližšího politického, vojenského a strategicky významného partnera Spojených států na Blízkém východě.²⁵⁰ Ukázkou může být například výrazný odklon od podpory sovětského klientského státu Sýrie.²⁵¹ Tohoto nepřítel Izraele Moskva před rozpadem Sovětského svazu podporovala na diplomatické úrovni například při hlasování v OSN v konfliktech s Izraelem v letech 1965, 1967, 1973 a 1982,²⁵² vojensky v podobě masivních dodávek zbraní pro dorovnání vojenské síly Izraele podporovaného Spojenými státy a ekonomicky.²⁵³ Dalším příkladem může být podpora USA ve válce v Perském

²⁴⁵ JELCIN, Boris. In: PARKS, Michael a Doyle MCMANUS. Yeltsin asks 80% cut in warheads for U.S., Russia. In: *Los Angeles Times* [online]. 1992 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1992-01-30-mn-1417-story.html>

²⁴⁶ WILLIAMS, Daniel. Yeltsin, Clinton clash over NATO's role. In: *The Washington Post* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1994/12/06/yeltsin-clinton-clash-over-natos-role/19b7b3a1-abd1-4b1e-b4b2-362f1a236ce9/>

²⁴⁷ DAVYDOV, Yuriy. Should Russia Join NATO? (Final Report). *NATO Office of Information and Press: Academic Affair Unit* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.nato.int/acad/fellow/98-00/davydov.pdf>. s. 22.

²⁴⁸ RUSSIAN FEDERATION. Principy Vneshnejj Politiki Rossijskojj Federacii (Principles of Foreign Policy of the Russian Federation). s. 43-44.

²⁴⁹ VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. s. 305 a 316.

²⁵⁰ CENTER FOR ISRAEL EDUCATION. United States and Israel. In: *CIE* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://israeled.org/themes/united-states-and-israel/>

²⁵¹ KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?*. Westport: Praeger Security International, 2007, 222 s. ISBN 0-275-99328-0. s. 18.

²⁵² DAG HAMMARSKJÖLD LIBRARY. Security Council - Veto List. In: *United Nations* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_table_en.htm

²⁵³ SHAD, Tahir I., Tahir L. SHAD, Steven BOUCHER a Jennifer Gray REDDISH. Syrian Foreign Policy in the Post-Soviet Era. *Arab studies quarterly* [online]. Detroit, Ill: Association of Arab-American University Graduates, 1995, 17(1/2), 77-94 [cit. 2023-03-14]. ISSN 0271-3519. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41858113>. s. 77-90.

zálivu, a to jak diplomatická (veřejné odsouzení Iráku a hlasování v OSN), vojenská (vyslání dvou válečných lodí na pomoc při prosazování protiiráckého embarga), tak ekonomická (podpoření protiiráckých sankcí).²⁵⁴ Tímto odvrácením se od svého dlouholetého vojenského spojence Iráku Moskva vypomohla nejen USA, ale i Izraeli, na který Bagdád během války v Perském zálivu zaútočil.²⁵⁵

Snaha Moskvy o zlepšení vztahu se Západem se projevila i přímou podporou Izraele. Například v roce 1991 Rusko podpořilo po boku USA legitimitu státu Izrael spoluiniciováním anulace rezoluce OSN (číslo 3379) označující sionismus za rasismus, pro kterou v roce 1975 hlasoval Sovětský svaz společně s většinou blízkovýchodních států včetně Sýrie a Íránu.²⁵⁶ Podpora Izraele neskončila pouze na diplomatické úrovni, v roce 1993 totiž Moskva Izraeli na Pařížském aerosalonu učinila bezprecedentní nabídku na prodej stíhaček MiG-31. Sovětský ministr leteckého průmyslu Apollon Systsov (1985–1991) tehdy prohlásil: „S pouhými třemi letouny MiG-31 byste mohli chránit celý Izrael.“²⁵⁷ Izrael sice nabídku odmítl, v roce 1995 však Moskva a Tel Aviv uzavřely dvouletou dohodu o vojenské a technické spolupráci,²⁵⁸ což posunulo rusko-izraelské vztahy na novou úroveň. Ruský ministr obrany Pavel Gračov (1992–1996) k tomu řekl: „Pro Rusko to není jednoduchý krok, protože máme vojenské vztahy s několika blízkovýchodními zeměmi, ale uznáváme jedinečnost a zvláštní postavení Izraele v regionu i ve světě,²⁵⁹ čímž pravděpodobně odkazoval na izraelské spojenectví s USA.

²⁵⁴ BUSH, George. Address to the 46th session of the United Nations General Assembly in New York City. In: *The American Presidency Project* [online]. 1991 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-the-46th-session-the-united-nations-general-assembly-new-york-city>

²⁵⁵ FREEDMAN, Robert O. Russian Policy toward the Middle East: The Yeltsin Legacy and the Putin Challenge. *The Middle East Journal* [online]. Washington: Middle East Institute, 2001, 55(1), 58-90 [cit. 2023-03-14]. ISSN 0026-3141. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4329582> s. 72.

²⁵⁶ FREEDMAN, Robert O. Israeli-Russian Relations since the Collapse of the Soviet Union. *The Middle East Journal* [online]. Washington: Middle East Institute, 1995, 49(2), 233-247 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0026-3141. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4328802> s. 234.

²⁵⁷ SYSTSOV, Apollon. In: L.A. TIMES, Staff. Soviets offer to sell MiG-31 jets to Israel. In: *Los Angeles Times* [online]. 1991 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1991-06-21-mn-1075-story.html>

²⁵⁸ DELANOË, Igor. La Russie et Israël: entre méfiance réciproque et coopération bilatérale Les enjeux d'une relation ambivalente. *Fondation pour la recherche stratégique* [online]. Fondation pour la recherche stratégique, 2010, (6), 1-50 [cit. 2023-03-14]. ISSN 1279-0257. Dostupné z: <https://archives.frstrategie.org/web/documents/publications/recherches-et-documents/2010/201006.pdf> s. 9.

²⁵⁹ GRAČOV, Pavel. In: JTA, Staff. Peres signs pact to enhance military relations with Russia. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1995 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/peres-signs-pact-to-enhance-military-relations-with-russia>

Pozdější ruský ministr zahraničních věcí (1996–1998) a předseda vlády (1998–1999) Jevgenij Primakov označil toto období za katastrofu pro Rusko: „V té době přestal být Blízký východ předmětem našeho zájmu. Hlavní byl pro nás vztah se Spojenými státy. Bylo jasné, že Blízký východ nemůže přilákat výraznou pozornost Ruska. Na jedné straně tam nebyla žádná studená válka, na druhé straně bylo Rusko nestabilní, a ti kdo byli v Rusku u moci nevěřili, že by Rusko mělo být velmocí.“²⁶⁰ Jak správně Primakov podotkl, ruská inklinace k Západu a od toho se odvíjející „blížkost“ s Izraelem může naznačovat, že Rusko ztratilo zájem o znovunabytí svého velmocenského postavení.

Já se však domnívám, že si naopak Rusko svými diplomatickými a vojenskými kroky připravovalo půdu pro to, aby velmocenské postavení v budoucnu znovu získalo. Ostatně svůj zájem být velmocí Rusko zmiňuje i ve své koncepci z roku 1993.²⁶¹ K získání moci Rusko v první řadě potřebovalo, aby ho USA nevnímaly jako nepřítel, a tím pádem mu umožnily společný obchod (který byl pro Rusko důležitý vzhledem k jeho trýznivé ekonomické situaci) a společné redukování zbraní. Docílilo tím zaprvé, že USA pro Rusko představovaly menší hrozbu, a zadruhé se zbavilo finanční zátěže spojené s udržováním konvenčních a jaderných zbraní. Tyto zájmy vyvozují jednak ze zmínky v koncepci o snaze zredukovat finanční náklady v souvislosti s vojenskou mocí,²⁶² nebo z proslovu Jelcina z roku 1992, který během jednání o snižování počtu strategických zbraní s americkým prezidentem Georgem Bushem (1989–1993) prohlásil: „Je to výraz zásadní změny v politických a ekonomických vztazích mezi Spojenými státy americkými a Ruskem.“²⁶³ V roce 1994 se zase Jelcinovi při setkání s americkým prezidentem Billem Clintonem (1993–2001) podařilo zajistit odstranění některých barikád ve společném obchodu.²⁶⁴

²⁶⁰ PRIMAKOV, Jevgenij. In: VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. Abingdon: Taylor & Francis Group, 2018, 554 s. [cit. 2023-02-01]. ISBN 9781315121826. Dostupné z: doi:10.4324/9781315121826. s. 303.

²⁶¹ RUSSIAN FEDERATION. *Principy Vneshnejj Politiki Rossijjskojj Federacii (Principles of Foreign Policy of the Russian Federation)*. s. 22. a 32.

²⁶² Tamtéž, s. 28-29.

²⁶³ BUSH, George. Remarks with president Boris Yeltsin of Russia announcing strategic arms reductions and an exchange with reporters. In: *The American Presidency Project* [online]. 1992 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-with-president-boris-yeltsin-russia-announcing-strategic-arms-reductions-and>

²⁶⁴ CLINTON, William J. The president's news conference with president Boris Yeltsin of Russia. In: *The American Presidency Project* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/the-presidents-news-conference-with-president-boris-yeltsin-russia-1>

Kromě zmínky v koncepci o ruském zájmu stát se velmocí vypovídají i známky vyvažování USA skrze vojenskou spolupráci s jejich (a izraelskými) nepřáteli. To ostatně okomentoval Kozyrev, který prohlásil, že Rusko na Blízkém východě, který je pro Moskvu geostrategicky významnější než Ruský Dálný východ, zastupuje roli protisíly USA, která si v tomto regionu po rozpadu Sovětského svazu vybuodovala hegemónické postavení.²⁶⁵

Stát, skrze který se Rusko rozhodlo vyvažovat (prodejem zbraní a vojenského vybavení) byl Írán.²⁶⁶ Roku 1992 Rusko s Íránem uzavřely smlouvu o jaderné spolupráci,²⁶⁷ která v roce 1995 vyústila v dohodu o ruské výstavbě íránské jaderné elektrárny v Búšehru.²⁶⁸ Ještě ten rok také Rusko a Írán uzavřely tajnou smlouvu, ve které Moskva Teheránu přislíbila pomoc při těžbě uranu. Dále spolu země uzavřely smlouvu na deset let na dodávání ruského jaderného paliva do Búšehru.²⁶⁹ Strategicko-vojenská spolupráce na úkor zájmů USA a Izraele neskončila pouze u Íránu. V roce 1993 informovaly americké noviny *The New York Times* o převozu sovětských balistických raket Scud ruskými letadly přes Severní Koreu do Sýrie, k čemuž se Rusko nikdy oficiálně nepřiznalo.²⁷⁰ O rok později Rusko se Sýrií uzavřelo smlouvu o vojenské spolupráci²⁷¹ a zároveň Damašku odpustilo část dřívějšího dluhu za sovětské zbraně ve výši dvou miliard amerických dolarů.²⁷²

Toto chování Ruska se přirozeně odrazilo do vztahů s Izraelem, který se Moskvě opakovaně snažil spolupráci s těmito státy vymluvit.²⁷³ V případě Íránu Rusko na izraelské obavy, které byly spojené převážně s jadernou hrozbou, reagovalo tvrzením, že Teheránu

²⁶⁵ KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?* s. 20.

²⁶⁶ VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. s. 278.

²⁶⁷ BORSHCHEVSKAYA, Anna. The Evolution of Russian Strategy toward Israel: From Non-Recognition to Pragmatic Engagement. *Strategic Assessment* [online]. 2022, The Washington Institute for Near East Policy, 25(1), 3-20 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/evolution-russian-strategy-toward-israel-non-recognition-pragmatic-engagement>. s. 5.

²⁶⁸ VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. s. 336.

²⁶⁹ WEHLING, Fred. Russian nuclear and missile exports to Iran. s. 135-136.

²⁷⁰ FREEDMAN, Robert O. *Israeli-Russian Relations since the Collapse of the Soviet Union*. s. 246.

²⁷¹ N.Y. TIMES, Staff. Russia and Syria Sign Military Agreement. In: *The New York Times* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1994/04/29/world/russia-and-syria-sign-military-agreement.html>

²⁷² KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?* s. 20.

²⁷³ N.Y. TIMES, Staff. Russia and Syria Sign Military Agreement. In: *The New York Times* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1994/04/29/world/russia-and-syria-sign-military-agreement.html>

pomáhá s energetickým zabezpečením, které slouží pouze pro mírové účely a nikoliv k výrobě zbraní hromadného ničení.²⁷⁴ V případě Sýrie se zase Rusko obhajovalo tvrzením, že pouze naplňuje závazky uzavřené ještě před rozpadem Sovětského svazu s tím, že zbraně a náhradní díly, které Damašku dodává, slouží pouze k obraně a neohrožují tak bezpečnost Izraele.²⁷⁵ Navzdory faktu, že Rusko nevyslyšelo izraelskou kritiku (až na výjimku, kterou představovala Gore-Černomyrdinská dohoda s USA z roku 1995)²⁷⁶ se Izrael i nadále snažil o prohlubování nově vzniklých vztahů. K tomu ho vedly tři důvody. Zaprvé Izrael věřil, že skrze prohlubování spolupráce s Ruskem zabrání podpoře Sýrie a Íránu, což ostatně naznačil izraelský premiér Šimon Peres (1995–1996) při podepisování rusko-izraelské dohody o vojenské spolupráci z roku 1995.²⁷⁷

Druhým motivem Izraele byla snaha zachovat neutrální postoj Ruska při jednání o arabsko-izraelském konfliktu, na kterém se Rusko od začátku devadesátých let snažilo podílet (ačkoliv vedle USA zaujímal marginální roli),²⁷⁸ v zájmu posílení velmocenského postavení. To dokládá například projev izraelského premiéra Jicchaka Šamira (1986–1992), který v roce 1992 jménem izraelského národa poděkoval Rusku za jeho roli nestranného mírotvůrce na Blízkém východě.²⁷⁹

Zatřetí se Izrael snažil udržet dobré vztahy s Ruskem kvůli vlně nově přichozích ruských Židů do Izraele. Zájem podpořit tuto imigrační vlnu se projevoval například výzvami izraelských vrcholných politiků na návštěvách Moskvy k emigraci do Izraele

²⁷⁴ VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. s. 336-337.

²⁷⁵ GLAZER, Lisa. Rabin, on visit to Moscow, Heralds New Era for Israeli-russian relations. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/rabin-on-visit-to-moscow-heralds-new-era-for-israeli-russian-relations>

²⁷⁶ V dokumentu se Moskva zavázala, že do roku 2000 nebude uzavírat nové zbrojní dohody s Íránem. Výměnou za to mohla dokončit dodávky sofistikovaných zbraní Íránu, aniž by na ni Washington za spolupráci s Teheránem uvaloval sankce. Z: BRODER, John M. Despite a secret pact by Gore in '95, Russian arms sales to Iran go on. In: *The New York Times* [online]. 2000 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2000/10/13/world/despise-a-secret-pact-by-gore-in-95-russian-arms-sales-to-iran-go-on.html>

²⁷⁷ JTA, Staff. Peres signs pact to enhance military relations with Russia. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1995 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/peres-signs-pact-to-enhance-military-relations-with-russia>

²⁷⁸ VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. s. 316.

²⁷⁹ LANDAU, David. Russian vice president in Israel, marking a landmark in diplomacy. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1992 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/russian-vice-president-in-israel-marking-a-landmark-in-diplomacy>

(například izraelský ministr zahraničních věcí David Levy²⁸⁰ v roce 1991,²⁸¹ nebo jeho následovník Šimon Peres²⁸² v roce 1992).²⁸³

Budování ruského spojení s nepřáteli Izraele mělo negativní vliv na rusko-izraelské vztahy. Na začátku devadesátých let však v porovnání s následujícím obdobím nebylo ruské vyvažování tak silné a asertivní. To bylo zapříčiněné jeho mocenským úpadkem a vnitřní nestabilitou na základě které se Moskva snažila vyhnout konfrontacím s Washingtonem. Jak Rusko uvádí ve své zahraniční koncepci z roku 1993: „Nová blízkovýchodní politika Ruska odstranila důvody, které bránily rozvoji vztahů s Izraelem.“²⁸⁴ Tato počáteční relativní blízkost Ruska a Izraele, kterou demonstruje například ruská nabídka na pomoc s vyzbrojováním Izraele se odráží i v celkovém hlasování ve Valném shromáždění OSN. To ukazuje, že se Rusko a Izrael mezi lety 1992 a 1995 shodovaly ve 43 % případů hlasování (viz. příloha č. 3), a pouze ve 13 % případů hlasovaly přímo proti sobě (viz. příloha č. 4). Tato největší diplomatická blízkost v období po rozpadu Sovětského svazu je vidět i na hlasování Ruska a USA. Ty se shodovaly ve 35 % případů (viz. příloha č. 3) a pouze v 19 % případů hlasovaly přímo proti sobě (viz. příloha č. 4). Blízkost Izraele a USA dokládá společné hlasování v 69 % případů (viz. příloha č. 3) a k přímé konfrontaci se uchýlily pouze ve 3 % případů (viz. příloha č. 4). Za Kozyreva hlasovalo Rusko také vždy stejně jako Izrael a USA i v případě Íránu, tedy kriticky vůči Teheránu v kontextu lidskoprávní situace (viz. příloha č. 14). Co se týče Sýrie a Izraele, mezi lety 1992 a 1995 se Rusko zdržovalo hlasování kritizujících izraelskou okupaci Golanských výšin (viz. příloha č. 15).

3.1.3 Geopolitické zájmy Ruska mezi lety 1996–1999

K výrazné změně, která připravila podmínky pro pozdější ruskou zahraniční politiku prezidenta Vladimira Putina (2000–2008 a 2012–dosud), došlo s nástupem Jevgenije Primakova na post ministra zahraničních věcí v roce 1996. Na rozdíl od Kozyreva, který inklinoval k větší spolupráci se Západem, Primakov začal usiloval o velmocenské

²⁸⁰ období ve funkci 1990–1992

²⁸¹ FREEDMAN, Robert O. *Israeli-Russian Relations since the Collapse of the Soviet Union*. s. 236.

²⁸² období ve funkci 1992–1995

²⁸³ FREEDMAN, Robert O. *Israeli-Russian Relations since the Collapse of the Soviet Union*. s. 238.

²⁸⁴ RUSSIAN FEDERATION. Principy Vneshejnij Politiki Rossijskoj Federacii (Principles of Foreign Policy of the Russian Federation). In: Russian Federation [online]. 1993 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.russiamatters.org/sites/default/files/media/files/1993%20Foreign%20Policy%20Strategy%20RUS.pdf>. s. 45.

postavení skrze asertivnější vyvažování USA spolu s dalšími rostoucími mocnostmi (strategická partnerství s Čínou a Indií).²⁸⁵ Zájem o vytvoření multipolárního světa, ve kterém Rusko představuje jedno z hlavních center, je explicitně zmíněný i v koncepci ruské národní bezpečnosti z roku 1997.²⁸⁶ Tento odklon od amerického kurzu způsobilo, jak je uvedeno v koncepci, rozšiřování amerického vlivu v blízkosti ruských hranic (například skrze NATO) a zároveň, jak uvádí Aleksey Vasiliev, americký nezájem alespoň předstírat, že pro něj Rusko představovalo důležitého partnera, či aktéra ve světové politice (příkladem může být ruská marginální role v mírovém procesu na Blízkém východě).²⁸⁷

Ukázkou změny ruského postoje na Blízkém východě je například diplomatická, vojenská a ekonomická podpora Iráku.²⁸⁸ Asertivnější vyvažování USA se projevilo i na ruském navyšování vojenské podpory, která vedla k tomu, že se Rusko stalo největším dodavatelem zbraní Iránu.²⁸⁹ Co se spolupráce v jaderné oblasti týče, v roce 1998 Rusko převzalo veškerou kontrolu nad výstavbou Búšehru a oficiálně informovalo o jednání s Íránem o prodeji tří dalších reaktorů. Kromě toho, jak informovaly americké bezpečnostní složky, Rusko s Íránem neoficiálně jednalo o prodeji těžkovodního reaktoru, který výrazně zvyšuje schopnost produkovat plutonium na výrobu bomb.²⁹⁰ Podle amerických a izraelských bezpečnostních služeb Rusko také pravděpodobně do Iránu exportovalo komponenty pro výrobu balistických raket.²⁹¹ Nad rámec této vojensko-strategické spolupráce spolu v roce 1997 Rusko (skrze Gazprom) a Írán uzavřely dohodu o spolupráci na výstavbě íránského South Parsu²⁹² – největšího pole se zemním

²⁸⁵ TURNER, Susan. Russia, China and a Multipolar World Order: The Danger in the Undefined. *Asian perspective* [online]. Seoul: The Institute for Far Eastern Studies, 2009, 33(1), 159-184 [cit. 2023-04-30]. ISSN 0258-9184. Dostupné z: doi:10.1353/apr.2009.0029. s. 161-173.

²⁸⁶ RUSSIAN FEDERATION. Russian National Security Blueprint. In: Russian Federation [online]. 1997 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/blueprint.html>

²⁸⁷ VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. s. 316-324.

²⁸⁸ LORELL, Mark. Jewish delegation presses Russia over weapons support. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1999 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/jewish-delegation-presses-russia-over-weapons-support>

²⁸⁹ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. London: I. B. Tauris & Company, Limited, 2021, 257 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 978-0-7556-3465-1. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6725106>. s. 53.

²⁹⁰ WEHLING, Fred. Russian nuclear and missile exports to Iran. s. 136.

²⁹¹ Tamtéž, s. 138-140.

²⁹² FREEDMAN, Robert O. Russian Policy toward the Middle East: The Yeltsin Legacy and the Putin Challenge. s. 67.

plynem na světě.²⁹³ Kooperaci v tomto odvětví se Rusko snažilo zajistit, že íránský zemní plyn a ropa nebudou proudit do Evropy a představovat tak konkurenci pro Rusko.²⁹⁴

Co se týče vojenské spolupráce se Sýrií od nástupu Primakova, v roce 1997 Rusko potvrdilo několik vojenských cvičení se Sýrií na území Ruska. O rok později Moskva s Damaškem uzavřela dohodu o dodávkách zbraní a modernizaci syrského vybavení. Mimo to Rusko v roce 1998 informovalo o svých plánech dodávat Sýrii protiletadlové raketové komplety.²⁹⁵ Ještě v roce 1998 spolu Rusko a Sýrie zároveň podepsaly dohodu o spolupráci na mírovém využívání jaderné energie, na základě které Moskva Sýrii přislíbila prodej reaktoru.²⁹⁶

3.1.3.1 Dopad na rusko-izraelské vztahy

Tyto projevy ruské odhodlanosti asertivně vyvažovat USA vedly přirozeně k dalším rozepřím mezi Ruskem a Izraelem během diplomatických setkání.²⁹⁷ Zhoršení rusko-izraelských vztahů je vidět i na hlasování ve Valném shromáždění OSN v případě Íránu a Sýrie. Co se týče rezolucí o Íránu (kritizujících íránskou vládu ohledně lidskoprávní situace), v roce 1997 a 1999 se Rusko v porovnání s předchozím obdobím zdrželo hlasování (viz. příloha č. 14). V případě Sýrie hlasovalo Rusko od roku 1996 a dál vždy proti Izraeli, v rezolucích o Golanských výšinách souhlasilo s tvrzením, že Izrael de facto anektoval území Golanských výšin a požadavkem na izraelské stažení z území Golanských výšin (viz. příloha č. 15).

Nad rámec vojenské a diplomatické podpory Íránu a Sýrie se Moskva rozhodla demonstrovat svou „nezávislost“ na USA i dalšími nepřátelskými kroky proti Izraeli. Příkladem může být vyhoštění izraelského diplomata pro podezření ze špionáže v roce

²⁹³ LELYVELD, Michael. Russia: Investment in Iranian energy falling. In: *RadioFreeEurope/RadioLiberty* [online]. 2000 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/1093094.html>

²⁹⁴ KATZ, Mark N. Russia and Iran. *Middle East policy* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2012, 19(3), 54-64 [cit. 2023-03-17]. ISSN 1061-1924. Dostupné z: doi:10.1111/j.1475-4967.2012.00547.x. s. 62

²⁹⁵ JTA, Staff. News analysis: Russia returning to Syria to aid military expansion. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1998 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/news-analysis-russia-returning-to-syria-to-aid-military-expansion-2>

²⁹⁶ KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?*. s. 23.

²⁹⁷ FREEDMAN, Robert O. Russia and Israel under Yeltsin. *Israel studies (Bloomington, Ind.)* [online]. Bloomington: Indiana University Press, 1998, 3(1), 140-169 [cit. 2023-03-14]. ISSN 1084-9513. Dostupné z: doi:10.2979/ISR.1998.3.1.140. s. 156-158.

1996.²⁹⁸ Další ukázkou je například odebrání licence Židovské agentuře v Moskvě. Toto několikaměsíční znemožnění migrace ruských Židů do Izraele, o kterou Izrael dál projevoval zájem,²⁹⁹ připomnělo návrat do doby Sovětského svazu. V období za Primakova se také Rusko vrátilo ke svému tradičnímu pro-arabskému postoji, který se kromě prohlášení ruských vrcholných představitelů (Primakova, Jelcina a později Putina)³⁰⁰ ukazuje například na desátém mimořádném zasedání Valného shromáždění OSN o nezákonných izraelských akcích v okupovaném východním Jeruzalémě a ve zbytku okupovaného palestinského území. Na něm Rusko (až na výjimky z let 1997 a 2003 kdy se zdrželo hlasování) hlasovalo vždy proti Izraeli (viz. příloha č. 1).

O to překvapivěji se může jevit nejasný a nejednotný postoj Izraele, když v roce 1999 NATO bombardovalo srbské jednotky pod vedením Slobodana Miloševiče (spojence Ruska) v Kosovu.³⁰¹ Rozhodnutí Izraele přímo nepodpořit kroky USA a poskytnout tak částečnou „podporu“ Rusku však má své zdůvodnění. Zprvč jen několik dní před touto vojenskou akcí Rusko a Izrael uzavřely dohodu o vzájemné snaze zabránit šíření zbraní hromadného ničení v Íránu, což pro Izrael představovalo v jeho zájmu přežít absolutní prioritu.³⁰² Zadruhé tomuto rozhodnutí předcházelo několik dalších ústupků Ruska v roce 1998, jako bylo například podepsání dekretu, ve kterém se Moskva zavázala, že Íránu nebude prodávat zbrojní technologie.³⁰³ Na základě amerického tlaku a hrozby rozšíření sankcí v době, kdy se Rusko potýkalo s finanční krizí,³⁰⁴ odstoupilo také od zbrojní dohody

²⁹⁸ IRISH TIMES, Staff. Russia expels Israeli diplomat. In: *The Irish Times* [online]. 1996 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/russia-expels-israeli-diplomat-1.28784>

²⁹⁹ GELLMAN, Barton. Russia bars Jewish agency. In: *The Washington Post* [online]. 1996 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1996/05/01/russia-bars-jewish-agency/f19e2886-72e4-4a6e-8131-0ce47913bf0d/>

³⁰⁰ FREEDMAN, Robert O. Russia, Israel and the Arab-Israeli Conflict: The Putin Years. *Middle East policy* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2010, 17(3), 51-63 [cit. 2023-03-24]. ISSN 1061-1924. Dostupné z: doi:10.1111/j.1475-4967.2010.00450.x. s. 51-53.

³⁰¹ HOCKSTADER, Lee. Israel Uneasily Wrestles With 'Genocide' in Kosovo. In: *The Washington Post* [online]. 1999 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/daily/april99/israel040199.htm>

³⁰² J., Staff. Primakov rebukes anti-Semites after Netanyahu visit. In: *J.* [online]. 1999 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://jweekly.com/1999/03/26/primakov-rebukes-anti-semites-after-netanyahu-visit/>

³⁰³ JTA, Staff. Israel decries Russian move to aid Iran's nuclear program. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1998 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/israel-decries-russian-move-to-aid-irans-nuclear-program-2>

³⁰⁴ CLAWSON, Patrick. U.S. sanctions on Iran: What has been achieved and at what cost? In: *The Washington Institute* [online]. 1998 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/us-sanctions-iran-what-has-been-achieved-and-what-cost>

se Sýrií z roku 1998 ještě před její realizací.³⁰⁵ V platnost nevešla ani rusko-syrská dohoda ze stejného roku týkající se spolupráce v oblasti jádra.³⁰⁶ Lze tedy předpokládat, že se Izrael snažil, aby tyto ruské ústupky Moskva nevyověděla.

Navzdory některým vzájemným ústupkům byla mezi Izraelem a Ruskem od nástupu Primakova (v porovnání s Kozyrevem) vidět větší neshoda, kterou způsobila větší snaha balancovat USA. Tu kromě diplomatických přestřelek ukazuje i celkové hlasování ve Valném shromáždění OSN v období mezi lety 1996–1999. Stejně hlasovalo Rusko a Izrael pouze ve 35 % případů (viz příloha č. 5) a přímo proti sobě ve 34 % případů (viz příloha č. 6). Odstup je možné pozorovat i mezi Ruskem a USA. Ty hlasovaly stejně ve 32 % případů (viz příloha č. 5) a přímo proti sobě ve 36 % případů (viz příloha č. 6). Naopak mezi USA a Izraelem je možné pozorovat přiblížení v porovnání s předchozím obdobím. Izrael a USA hlasovaly stejně v 74 % případů (viz příloha č. 5) a do přímé konfrontace se dostaly pouze v 1 % hlasování (viz příloha č. 6).

3.2 Období mezi lety 2000–2014

3.2.1 Geopolitické zájmy Ruska po nástupu Putina

Rusko Vladimira Putina se od doby, kdy převzal prezidentskou moc v roce 2000 ubírá směrem k multipolární světové struktuře, které začal v druhé polovině devadesátých let dláždít cestu Primakov. Fakt, že Rusko považuje USA za hlavní hrozbu, kterou musí v zájmu přežití vyvažovat, vyplývá v první řadě z Putinových projevů. Poprvé překvapil svět slovy o neakceptovatelnosti americké unipolarity na bezpečnostní konferenci v Mnichově v roce 2007.³⁰⁷ O sedm let později zintenzivnil svou rétoriku obviněním Spojených států z ničení světového řádu takzvaným unilaterálním diktátem.³⁰⁸ V roce 2022 zase Putin uvedl, že multipolární distribuce moci Rusku umožňuje prosazovat vlastní zájmy: „Jsem přesvědčen, že dříve nebo později jak nová centra multipolárního světového

³⁰⁵ KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?*. s. 22-23.

³⁰⁶ Tamtéž, s. 23.

³⁰⁷ PUTIN, Vladimir. Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy. In: *Kremlin* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/copy/24034>

³⁰⁸ ANISHCHUK, Alexei. Putin accuses United States of damaging World order. In: *Reuters* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-russia-putin-idUKKCN01D1A120141024>

řádu, tak Západ budou muset zahájit rovnocennou konverzaci o naší společné budoucnosti, a čím dříve, tím lépe, samozřejmě.³⁰⁹ Zájem vyvažovat americkou moc se promítá i do ruských oficiálních vládních dokumentů jako jsou: koncepce národní bezpečnosti,³¹⁰ zahraničních koncepcí,³¹¹ národní bezpečnostní strategie³¹² a do vojenských doktrín (2000,³¹³ 2010³¹⁴ a 2014),³¹⁵ ve kterých Rusko píše o potřebě vyvažovat rozšiřování NATO a vlivu USA poblíž ruských hranic. Na začátku nového tisíciletí tímto způsobem Rusko pravděpodobně reagovalo na bombardování Kosova aliančními jednotkami v roce 1999 nebo například americkou invazi do Afghánistánu v roce 2001.³¹⁶

Jak jsem již výše zmínila, z teorie rovnováhy sil vyplývá, že proto, aby státy zabránily hrozbě v podobě hegemonu, usilují samy o postavení velmoci.³¹⁷ Tento prioritní zájem Ruska stát se jedním z hlavních center vznikajícího multipolárního světa (schopné konkurence USA) se objevuje i v ruských Bezpečnostních strategiích z let 2009,³¹⁸ 2015³¹⁹ nebo poslední verzi 2021.³²⁰ Ještě předtím v roce 2002 oznámil ruský ministr obrany Sergej

³⁰⁹ PUTIN, Vladimir. In: ILYUSHINA, Mary. Putin demands U.S. respect 'multipolar' world and tell Ukraine to seek peace. In: *The Washington Post* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/10/27/vladimir-putin-speech-valdai-war/>

³¹⁰ RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 10.01.2000 g. No. 24 (Decree of the President of the Russian Federation of January 10, 2000 No. 24): O Koncepcii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Concept of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/14927>

³¹¹ RUSSIAN FEDERATION. The Foreign Policy Concept of the Russian Federation. In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/econcept.htm>

³¹² RUSSIAN FEDERATION. The Foreign Policy Concept of the Russian Federation. In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/econcept.htm>

³¹³ RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskoj federacii (Military doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.ng.ru/politics/2000-04-22/5_doktrina.html

³¹⁴ RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskoj Federacii (Military Doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2010 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/supplement/461>

³¹⁵ RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskoj Federacii (Military Doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://docs.cntd.ru/document/42024658>

³¹⁶ VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. s. 345-346.

³¹⁷ LAYNE, Christopher. *The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise*. s. 12.

³¹⁸ RUSSIAN FEDERATION. Strategija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii do 2020 goda (National Security Strategy of the Russian Federation until 2020).

³¹⁹ RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 31.12.2015 g. No. 683 (Decree of the President of the Russian Federation of December 31, 2015 No. 683): O Strategii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Strategy of the Russian Federation).

³²⁰ RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 02.07.2021 g. No. 400 (Decree of the President of the Russian Federation of July 2, 2021 No. 400): O Strategii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Strategy of the Russian Federation).

Ivanov (2001–2007): „Klíčovými kritérii ruské politiky v této oblasti jsou vlastní národní bezpečnost, posílení mezinárodních pozic naší země a zachování jejího velmocenského postavení.“³²¹

Oba primární zájmy Ruska zaprvé vyvažovat a zadruhé získat pozici globální velmoci se po roce 2000 i nadále promítají do ruského chování na Blízkém východě. V tomto regionu v blízkosti svých hranic se, jak uvádí v koncepcích zahraniční politiky od roku 2000, snaží vytvořit rovnováhu sil, kterou podle Moskvy narušují Spojené státy.³²² Pro dosažení tohoto cíle Moskva, jak ostatně i pravidelně zmiňuje ve vládních dokumentech, dál prohlubuje vojenskou a energetickou spolupráci s nepřáteli USA Sýrií a Íránem.³²³ Tato spolupráce sloužící k upevnění síly proti Washingtonu výrazně ovlivňuje bezpečnost Izraele.

3.2.1.1 Írán

V průběhu období mezi lety 2000–2014 probíhala ruská spolupráce s Íránem obdobně jako v devadesátých letech. Rusko dál zvyšovalo dodávky zbraní a vojenského vybavení³²⁴ a stále tak zaujímal pozici největšího dodavatele zbrojních systémů Íránu.³²⁵

S nástupem Putina Rusko na podzim roku 2000 jednostranně odstoupilo od Gore-Černomyrdinské smlouvy, čímž vyslalo jasný signál Spojeným státům o zájmu prohloubit vojenskou spolupráci s Íránem.³²⁶ V roce 2005 Rusko s Íránem podepsaly

³²¹ IVANOV, Sergej. In: BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. London: I. B. Tauris & Company, Limited, 2021, 257 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 978-0-7556-3465-1. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6725106>. s. 56.

³²² RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 30.11.2016 g. No. 640 (Decree of the President of the Russian Federation of November 30, 2016 No. 640): Ob utverzhenii Konceptii vneshnej politiki Rossijskoj Federacii (On approval of the Foreign Policy Concept of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2016 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/41451>

³²³ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 48.

³²⁴ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 54-55.

³²⁵ TRENIN, Dmitri. *What is Russia Up To in the Middle East?*. Cambridge: Polity Press, 2018. ISBN 978-1-5095-2234-7. s. 120-130.

³²⁶ BORSHCHEVSKAYA, Anna. The Evolution of Russian Strategy toward Israel: From Non-Recognition to Pragmatic Engagement. *Strategic Assessment* [online]. 2022, The Washington Institute for Near East Policy, 25(1), 3-20 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/evolution-russian-strategy-toward-israel-non-recognition-pragmatic-engagement>. s. 8.

smlouvu o prodeji zbraní v hodnotě jedné miliardy amerických dolarů. Dohoda zahrnovala mimo jiné ruské dodávky raketových systémů protivzdušné obrany Tor-M1 a Pechora-2A,³²⁷ hlídkových lodí a opravu bombardérů Suchoj Su-24.³²⁸ V roce 2007 Rusko s Íránem podepsalo další objemný kontrakt o prodeji v té době jednoho z nejmodernějších protiletadlových raketových systémů dlouhého dosahu S-300.³²⁹ Ještě více se vojenská spolupráce Ruska a Íránu prohloubila po vypuknutí občanské války v Sýrii v roce 2011 při společné podpoře prezidenta Bašára Asada (2000–dosud).³³⁰

Kooperace mezi Íránem a Ruskem pokračovala i na energetické úrovni.³³¹ V roce 2006 Rusko investovalo 750 milionů dolarů do různých íránských energetických projektů zahrnující ropu a zemní plyn.³³² Na začátku roku 2008 pak Moskva Íránu dodala obohacený uran do reaktoru v Búšehru³³³ a o dva roky později začala naplňovat jaderný reaktor palivem. Do chodu byla elektrárna uvedena v roce 2011.³³⁴ Dva roky nato, Rusko zařízení převedlo pod íránskou správu. Následně v roce 2014 Rusko informovalo o dohodě s Íránem na dodání dvou dalších reaktorů a možnosti dodat v budoucnu šest dalších.³³⁵

³²⁷ PEUCH, Jean-Christophe. Missile-systems deal with Iran confirmed. In: *Radio Free Europe/Radio Liberty* [online]. 2006 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/1065656.html>

³²⁸ GHADBEIGY, Zohreh. The Future of Cooperation of Iran and Russia in the Field Of Security and Defense. *Global Journal of Political Science and Administration* [online]. European Centre for Research Training and Development UK, 2017, 5(3), 1-12 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/349442636_The_Future_of_Cooperation_of_Iran_and_Russia_in_the_Field_Of_Security_and_Defense. s. 5.

³²⁹ BURGOS, Erik. The Russian arms sales to Iran and their (in)consequences on Russia-Israel military-industrial relations. *Confluences en Méditerranée* [online]. L'Harmattan, 2018, 104(1), 97-111 [cit. 2023-03-15]. ISBN 2343145512. ISSN 1148-2664. Dostupné z: doi:10.3917/come.104.0097. s. 105.

³³⁰ FREEDMAN, Robert O. *From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?*. Contemporary review of the Middle East [online]. New Delhi: Sage Publications, 2018, 5(2), 102-115 [cit. 2023-02-01]. ISSN 2347-7989. Dostupné z: doi:10.1177/2347798918762197. s. 107.

³³¹ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 54.

³³² Tamtéž, s. 58.

³³³ KATZ, Mark N. Russia and Iran. *Middle East policy* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2012, 19(3), 54-64 [cit. 2023-03-17]. ISSN 1061-1924. Dostupné z: doi:10.1111/j.1475-4967.2012.00547.x. s. 57.

³³⁴ AMIRI, Mitra. Iran plugs first nuclear power plant into grid. In: *Reuters* [online]. 2011 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-bushehr-idUSTRE7830HQ20110904>

³³⁵ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 60.

3.2.1.2 Sýrie

O energetickou spolupráci projevilo Putinovo Rusko zájem i v Sýrii. Příkladem realizovaných projektů může být ruský rozvoj syrských ložisek ropy a zemního plynu. Vzhledem k výrazně menším zásobám těchto nerostných surovin v porovnání například s Íránem však pro Rusko tato spolupráce nebyla prioritou.³³⁶ V roce 2010 spolu Moskva a Damašek začaly jednat i o spolupráci v oblasti jádra.³³⁷

Hlavní, co však od nástupu Putina primárně charakterizuje vztah Ruska a Sýrie, je jejich vojenská spolupráce. Do ní spadá i fakt, že roce 2005 Rusko Sýrii odpustilo přes devět miliard dolarů (přes 70 %) z dluhu, který měla vůči Moskvě. Výměnou za to dostalo Rusko povolení vybudovat stálé námořní základny v Tartúsu a Latakii.³³⁸ Kromě toho Putin se syrským prezidentem Asadem uzavřeli novou vojenskou dohodu.³³⁹ Smlouva zahrnovala mimo jiné i ruské dodávky protiletadlových raketových kompletů Strela Sýrii.³⁴⁰ V roce 2008 pak Rusko a Sýrie smlouvu rozšířily například o dodávky stíhacích letounů MIG-29.³⁴¹ Podle odhadů Dmitriho Trenina Rusko v první dekádě nového tisíciletí do Sýrie přepravilo vojenské vybavení v hodnotě jedné a půl miliardy dolarů.³⁴² Mimo to se Rusko už od začátku nového tisíciletí podílelo také na výcviku syrské armády.³⁴³

Ruská podpora (vojenská, ekonomická a diplomatická) Sýrii se výrazně zvýšila s arabským jarem a vypuknutím syrské občanské války.³⁴⁴ Podle The Moscow Times mělo v roce 2011 Rusko s Damaškem uzavřené kontrakty na dovoz ruského vojenského vybavení v hodnotě

³³⁶ ALLISON, Roy. Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis. *International affairs* (London) [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2013, 89(4), 795-823 [cit. 2023-03-18]. ISSN 0020-5850. Dostupné z: doi:10.1111/1468-2346.12046. s. 807.

³³⁷ BLACK, Ian. Syria and Russia in talks on Nuclear Power. In: *The Guardian* [online]. 2010 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/may/11/syria-russia-nuclear-talks>

³³⁸ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 63.

³³⁹ FREEDMAN, Robert O. *From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?*. s. 112.

³⁴⁰ PEUCH, Jean-Christophe. Missile-systems deal with Iran confirmed. In: *Radio Free Europe/Radio Liberty* [online]. 2006 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/1065656.html>

³⁴¹ UPI, Staff. Russia defends arms sales to Syria. In: *United Press International* [online]. 2008 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.upi.com/Top_News/2008/09/29/Russia_defends_arms_sales_to_Syria/UPI-28611222726785/

³⁴² TRENIN, Dmitri. Why Russia supports Assad. In: *The New York Times* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/02/10/opinion/why-russia-supports-assad.html>

³⁴³ ALLISON, Roy. Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis. s. 802.

³⁴⁴ FREEDMAN, Robert O. *From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?*. s. 112.

čtyř miliard dolarů.³⁴⁵ Se syrským arabským jarem se také zvýšila ruská námořní přítomnost ve Středozemním moři. V roce 2013 Rusko vyslalo k syrským vodám dokonce všechny své čtyři námořní flotily.³⁴⁶ Kromě toho Moskva od vypuknutí občanské války Sýrii poskytuje půjčky ve snaze zabránit státnímu bankrotu.³⁴⁷ Diplomatická podpora Sýrie a současně ukázka měkkého vyvažování Ruska a Číny má podobu vetování rezolucí Rady Bezpečnosti, které obviňují syrskou vládu z eskalace konfliktu a porušování lidských práv (viz. příloha č. 3).

Co se týče celkové ruské podpory Sýrie a Íránu na úrovni Valného shromáždění OSN Rusko hlasovalo od roku 2000 vždy opačně než Izrael, tedy v případě Íránu odmítlo odsoudit situaci ohledně lidských práv (viz. příloha č. 14) a v případě Syrských Golan hlasovalo proti Izraeli (viz. příloha č. 15).

3.2.2 Geopolitické zájmy Izraele

3.2.2.1 Írán

Podobně jako v případě Ruska se ani zájmy Izraele v novém tisíciletí výrazně nezměnily od těch v devadesátých letech. Židovský stát stále vnímá jako největší ohrožení blízkovýchodního rozložení moci a tím pádem i své existence Írán, který i nadále volá po destrukci Izraele.³⁴⁸ Dokonce se zdá, že s ruskou rostoucí podporou roste i pocit ohrožení Izraele z Íránu. To vyplývá například z přibližování doby, kdy podle Izraele Írán nabyde jaderný arzenál. Například v roce 2013 uvedlo izraelské ministerstvo pro strategické záležitosti osmnáct měsíců.³⁴⁹

³⁴⁵ AMOS, Howard. News analysis: Russia damages image in Arab Spring. In: *The Moscow Times* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.themoscowtimes.com/2011/08/25/news-analysis-russia-damages-image-in-arab-spring-a9152>

³⁴⁶ ALLISON, Roy. Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis. s. 807.

³⁴⁷ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 65.

³⁴⁸ ETZION, Eran. The Ministry of Foreign Affairs Situation Assessment for 2008-2009. *Strategic Assessment* [online]. The Institute for National Security Studies, 2009, 12(1), 47-58 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2022/12/fe-1466893170.pdf>. s. 53.

³⁴⁹ MILLER, Elhanah. 'Iran needs 18 months to produce the bomb'. In: *The Times of Israel* [online]. 2013 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/iran-needs-a-year-and-a-half-to-produce-the-bomb/>

První důvod, proč Izrael považuje Írán jako primárního nepřítele je jeho pokračující zbrojení a snaha o vybudování jaderného arzenálu. Například v roce 2002, kdy vyšly na povrch informace o íránském obohacování uranu v jaderném zařízení Natanz, pověřila izraelská vláda svou zpravodajskou složku Mosad, aby zabránila íránskému jadernému programu³⁵⁰ a v Bílém domě oznámila, že: „(...) dnes Írán představuje větší nebezpečí než Irák.“³⁵¹ Tehdejší izraelský ministr obrany Benjamin Ben-Eliezer (2001–2002) tvrzení podpořil informacemi bezpečnostních složek. Na jejich základě měl Írán vyvinout jadernou bombu do tří let. Ben-Eliezer vyjádřil obavy i z případného útoku na Izrael biologickými a chemickými zbraněmi.³⁵²

Ve strategickém dokumentu publikovaném vedoucím oddělení plánování politiky izraelského ministerstva zahraničních věcí Eranem Etzionem (2008–dosud) zhodnocujícím bezpečnostní situaci z roku 2009, se píše: „Odradit Írán od realizace jeho strategie regionální hegemonie ve všech jejích formách, zejména vojenského jaderného programu, je hlavní výzvou pro „podobně smýšlející“ země v čele se Spojenými státy, včetně Izraele.“³⁵³

V roce 2014 pak prohlásil premiér Netanjahu (2009–2021) ve snaze zabránit íránské jaderné dohodě: „V Íránu neexistuje umírněnost. Je neukázněný, nereformovaný, vyzývá k likvidaci Izraele, podporuje mezinárodní terorismus, a jak právě uvedla zpráva MAAE [Mezinárodní agentura pro atomovou energii], nadále klame mezinárodní společenství ohledně svého programu jaderných zbraní. Tomuto teroristickému režimu v Íránu nesmí být dovoleno, aby se stal jadernou velmocí (...).“³⁵⁴ Podle nepotvrzených informací se

³⁵⁰ KAYE, Dalia D., Alireza NADER a Parisa ROSHAN. *Israel and Iran a dangerous rivalry* [online]. Santa Monica, Calif: RAND National Defense Research Institute, 2011, 117 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 1-280-12685-X. s. 23.

³⁵¹ BEN-ELIEZER, Benjamin. In: SIPRESS, Alan. Israel emphasizes Iranian threat. In: *The Washington Post* [online]. 2002 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2002/02/07/israel-emphasizes-iranian-threat/b033ec97-9ad4-4ed2-8b2c-c13e3dc823f0/>

³⁵² SIPRESS, Alan. Israel emphasizes Iranian threat. In: *The Washington Post* [online]. 2002 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2002/02/07/israel-emphasizes-iranian-threat/b033ec97-9ad4-4ed2-8b2c-c13e3dc823f0/>

³⁵³ ETZION, Eran. The Ministry of Foreign Affairs Situation Assessment for 2008-2009. *Strategic Assessment* [online]. The Institute for National Security Studies, 2009, 12(1), 47-58 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2022/12/fe-1466893170.pdf>. s. 57.

³⁵⁴ NETANJAHU, Benjamin. In: MISSION OF ISRAEL TO THE UN IN GENEVA. Statement from PM Netanyahu on talks with Iran. In: *Mission of Israel to the UN in Geneva* [online]. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://embassies.gov.il/UnGeneva/NewsAndEvents/Pages/Statement-from-PM-Netanyahu-on-talks-with-Iran-10-Nov-2014.aspx>

o narušení íránského jaderného programu v období mezi lety 2000–2014 pokusil Izrael společně s USA kromě diplomatického tlaku a uvalení sankcí³⁵⁵ i občasnými útoky na íránské vědce³⁵⁶ či jaderná zařízení.³⁵⁷

Druhým důvodem zůstala jeho zesilující podpora (dodávání zbraní a výcvik vojáků) Hizballáhu, Hamásu a dalších teroristických uskupeníh narušující bezpečnost a stabilitu v blízkosti či uvnitř hranic Izraele.³⁵⁸ V roce 2009 prohlásil premiér Netanjahu: „Co brání míru? Írán s Hizballáhem, Írán s Hamásem, Írán, kterému se daří všude ovládat a zstrašovat umírněné [státy].“³⁵⁹ V roce 2012 prezident Šimon Peres (2007–2014) označil Írán a jeho snahu o dosažení postavení blízkovýchodního hegemonu za hrozbu nejen pro Izrael ale pro lidstvo: „Byli jsme svědky dodávek zbraní a raket, které se do Gazy dostávají přímo z Teheránu a přijímá je Hamás, a konvojů zbraní, které směřují přímo Hizballáhu v Libanonu a také v Sýrii.“³⁶⁰

3.2.2.2 Sýrie

I v Sýrii Izrael v novém tisíciletí spatřuje hrozbu. V první rovině ji představuje pokračující spor o Golanské výšiny, který se zintenzivnil na konci roku 2012 a vyústil v občasně ostřelování mezi Izraelem a Sýrií. Druhé ohrožení spatřuje Tel Aviv především v syrském vyzbrojování a případném použití chemických, biologických nebo jaderných zbraní proti

³⁵⁵ U.S. DEPARTMENT OF STATE. Iran Sanctions. In: *U.S. Department of State* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.state.gov/iran-sanctions/>

³⁵⁶ BEN-YISHAI, Ron. Killing the brains. In: *Ynetnews* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4174792,00.html>

³⁵⁷ ZETTER, Kim. Legal experts: Stuxnet attack on Iran was illegal 'act of force'. In: *Wired* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.wired.com/2013/03/stuxnet-act-of-force/>

³⁵⁸ KAYE, Dalia D., Alireza NADER a Parisa ROSHAN. *Israel and Iran a dangerous rivalry* [online]. s. 17-24.

³⁵⁹ NETANJAHU, Benjamin. In: KAYE, Dalia D., Alireza NADER a Parisa ROSHAN. *Israel and Iran a dangerous rivalry* [online]. Santa Monica, Calif: RAND National Defense Research Institute, 2011, 117 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 1-280-12685-X. s. 24.

³⁶⁰ PERES, Šimon. In: EMBASSY OF ISRAEL IN LONDON. Iran: Statements by Israeli leaders – 2012. In: *Embassy of Israel, London* [online]. 2012 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://embassies.gov.il/london/NewsAndEvents/press-release/Pages/Iran-Statements-by-Israeli-leaders-%E2%80%93-2012.aspx>

Izraeli.³⁶¹ Obava z nukleárního vyzbrojování v roce 2007 vyústila v izraelské ostřelování údajného jaderného reaktoru na severu Sýrie v rámci operace zvané Ovocný sad.³⁶²

Třetí rovinu ohrožení představují syrské vazby na Írán, Hizballáh a Hamás.³⁶³ Hrozba nabyla na největší intenzitě po vypuknutí syrské občanské války, kdy se v této sousední zemi dramaticky zvýšila přítomnost Íránem podporovaných vojsk (především šíitských milicí, Hizballáhu, Íránských revolučních gard a jejich jednotek Quds),³⁶⁴ které bojují po boku Asadovy armády.³⁶⁵ Od roku 2011 to tedy není Sýrie, kdo ohrožuje Izrael, nýbrž primárně moc, kterou ve válkou zmítané Sýrii získal Írán.³⁶⁶ Po vypuknutí občanské války tedy Izrael identifikoval dvě největší hrozby. Zprvė budování nebo ovládnutí vojenských základen a zařízení na výrobu raket a chemických zbraní Íránem, či jeho zástupnými silami v blízkosti hranic s Izraelem, především v oblasti Golanských výšin. Zadruhé snazší přístup Hizballáhu k íránským sofistikovaným zbraním jako jsou protiletadlové raketové komplety, nebo chemické zbraně.³⁶⁷ Od roku 2011 Izrael v rámci speciálních a přísně utajovaných operací podnikal útoky při přepravách íránských zbraní ze Sýrie do rukou Hizballáhu v Libanonu,³⁶⁸ nebo Hamásu v Pásmu Gazy.³⁶⁹ Od roku 2013 začal Izrael ostřelovat dodávky íránských sofistikovaných zbraní pro Hizballáh přímo v Sýrii, což Netanyahu poprvé oficiálně přiznal v roce 2016.³⁷⁰ Kromě toho v roce 2013 začal Izrael, podle informací zveřejněných americkými bezpečnostními složkami, ostřelovat i dodávky

³⁶¹ THORLEIFSSON, Cathrine M. A fragile cold peace: the impact of the Syrian conflict on Israeli-Syrian relations. *Norwegian Peacebuilding Resource Centre* [online]. 2013 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.files.ethz.ch/isn/175240/ea883668809494555f78ac913f12a8ff.pdf>

³⁶² MAKOVSKY, David. The silent strike: How Israel bombed a Syrian nuclear installation and kept it secret. In: *The New Yorker* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/magazine/2012/09/17/the-silent-strike>

³⁶³ ETZION, Eran. The Ministry of Foreign Affairs Situation Assessment for 2008-2009. s. 56.

³⁶⁴ USKOWI, Nader. The Evolving Iranian Strategy in Syria: A Looming Conflict with Israel. *Atlantic Council* [online]. 2018, 1-12 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep20716>. s. 1.

³⁶⁵ HANAUER, Larry. *Israel's Interests and Options in Syria*. RAND Corporation [online]. 2016, 1-24 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep02429> s. 1-15.

³⁶⁶ PETERS, Joel a Rob G. PINFOLD. *Understanding Israel: Political, Societal and Security Challenges* [online]. s. 186-187.

³⁶⁷ INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Israel, Hizbollah and Iran: Preventing Another War in Syria. *Crisis Group Middle East Report* [online]. International Crisis Group, 2018, 8(182), 1-36 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www-jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/resrep31479>. s. 2-3.

³⁶⁸ BETTINI, Daniel. IDF chief reveals Israel's 'silent' war on Iran. In: *Ynetnews* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5445834,00.html>

³⁶⁹ LIFSHITZ, Itamar a Erez SERI-LEVY. Israel's inter-war campaigns doctrine: From opportunism to principle. *Journal of Strategic Studies* [online]. Routledge, 2022, 1-26 [cit. 2023-04-30]. ISSN 0140-2390. Dostupné z: doi:10.1080/01402390.2022.2104254. s. 8.

³⁷⁰ HELLER, Jeffrey. Netanyahu: Israel has carried out dozens of strikes in Syria. In: *Reuters* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-israel-idUSKCN0X81TO>

ruských zbraní na území Sýrie.³⁷¹ Jak ve stejném roce řekl izraelský velvyslanec v USA Michael Oren (2009–2013): „Největší nebezpečí pro Izrael představuje strategický oblouk, který se táhne od Teheránu přes Damašek až po Bejrút. A Asadův režim je základním kamenem tohoto oblouku.“³⁷²

Celkově pozici Izraele vůči Sýrii a Íránu dokresluje hlasování ve Valném shromáždění OSN, kde Izrael vždy odsoudil lidskoprávní situaci jak v Sýrii (viz. příloha č. 13), tak v Íránu (viz. příloha č. 14).

3.2.3 Dopad geopolitických zájmů Ruska a Izraele na jejich vzájemné vztahy

S nástupem Putina Rusko usiluje o roli významného, aktivního a asertivního světového hráče, který si v zájmu vyvážení amerického vlivu na Blízkém východě buduje vztahy se všemi důležitými regionálními aktéry. Včetně těch nestátních jako jsou Hizballáh, Palestinský islámský džihád, nebo Hamás.³⁷³ Největším „trnem v oku“ rusko-izraelských vztahů je, že Rusko nadále vojensky, energeticky a diplomaticky podporuje úhlavního nepřítele Izraele, Írán ale i sousední Sýrii. To, že se budou do diplomatických vztahů propisovat neshody ohledně Íránu a Sýrie, bylo jasné už na začátku nového tisíciletí.

Hned v roce 2003 Moskva odsoudila izraelské ostřelování údajných teroristických základů v Sýrii.³⁷⁴ Důvodem této hlasité demonstrace byla pravděpodobně celková potřeba Ruska vymezit se proti tomuto nejbližšímu blízkovýchodnímu spojenci USA, krátce poté co Spojené státy podnikly invazi do Iráku, čímž k nemilosti Ruska demonstrovaly svou regionální dominanci. Když pak v roce 2005 Putin jako první ruský prezident ve funkci navštívil Izrael, čelil kritice od tehdejšího prezidenta Mošeho Kacava (2000–2007) za uzavření dohody o prodeji zbraní Sýrii, která následně dodala ruské rakety

³⁷¹ ASSOCIATED PRESS. Israel strikes Russian weapons shipment in Syria. In: *The Guardian* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2013/nov/01/israel-strikes-russian-weapons-syria>

³⁷² OREN, Michael. In: WILLIAMS, Daniel. Now Israel says it wants to whack Syria's Assad. In: *Business Insider* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/israel-wants-to-topple-assad-regime-2013-9>

³⁷³ FREEDMAN, Robert O. Russia, Israel and the Arab-Israeli Conflict: The Putin Years. *Middle East policy* [online]. s. 54-57.

³⁷⁴ KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?*. s. 29.

Hizballáhu.³⁷⁵ Ruské dodávky zbraní Sýrii³⁷⁶ a energetická podpora Íránu³⁷⁷ byly předmětem sporu mezi Moskvou a Tel Avivem v průběhu celého období mezi lety 2000–2014.³⁷⁸ Rusko na izraelské výtky tradičně reaguje tak, že dodávky nepřátelům Izraele nenarušují blízkovýchodní rovnováhu sil.³⁷⁹ Například v roce 2005 dodal ruský ministr zahraničních věcí Sergej Lavrov (2004–dosud), že ani žádný stav rovnováhy moci na Blízkém východě neexistuje,³⁸⁰ čímž pravděpodobně narážel na ruskou celkovou nespokojenost s americkou přítomností na Blízkém východě a jeho podporou Izraele.

Zhoršující se vztahy Ruska a Izraele v porovnání s předchozím obdobím devadesátých let kvůli zintenzivňujícím se rozdílným geopolitickým zájmům doilustrovává i celkové hlasování ve Valném shromáždění OSN mezi lety 2000–2014. Rusko a Izrael hlasovaly stejně pouze ve 23 % případů (viz. příloha č. 7) a do přímé konfrontace se dostaly ve 47 % případů (viz. příloha č. 8).

3.2.3.1 Izraelské ústupky

Navzdory protichůdným geopolitickým zájmům jsou však jak ze strany Izraele, tak ze strany Ruska zjevné určité ústupky. Ze strany Izraele jde především o neutralitu v případech ruské agrese. Jako jeden z mála států Izrael neodsoudil Rusko v souvislosti druhou Čečenskou válkou (1999–2009) a narozdíl od Spojených států nepodpořil rezoluce (2000/58 z roku 2000 a 2001) Úřadu Vysokého komisaře OSN (ve Valném shromáždění se o Čečenské válce nehlasovalo).³⁸¹ V roce 2014 zase Izrael zaujmul neutrální postoj vůči ruské anexi ukrajinského Krymu. Tato neutralita se projevila zaprvé absencí veřejného odsouzení ruské agrese izraelskou vládou³⁸² a zadruhé neúčastí při hlasování o rezoluci

³⁷⁵ MYRE, Greg. Putin visits Israel and tries to allay its security worries. In: *The New York Times* [online]. 2005 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2005/04/29/world/middleeast/putin-visits-israel-and-tries-to-allay-its-security.html>

³⁷⁶ KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?*. s. 31.

³⁷⁷ KEINON, Herb. Israel warns Russia on Iran Arms Sale. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Iranian-Threat/News/Israel-warns-Russia-on-Iran-arms-sale-48333>

³⁷⁸ KERSHNER, Isabel. Just passing through, Putin consults with Israeli leaders on Syria and Iran. In: *The New York Times* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/06/26/world/middleeast/putin-visits-with-israeli-leaders.html>

³⁷⁹ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 64.

³⁸⁰ KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?*. s. 31.

³⁸¹ BORSHCHEVSKAYA, Anna. The Evolution of Russian Strategy toward Israel: From Non-Recognition to Pragmatic Engagement. s. 10.

(A/RES/68/262) podporující územní celistvost Ukrajiny ve Valném shromáždění OSN.³⁸³ Kromě toho se Izrael následně nepřipojil k rozsáhlým protiruským sankcím, jejichž hlasitým zastáncem byly mimo jiné Spojené státy.³⁸⁴ Tyto izraelské ústupky lze vysvětlit především snahou přimět Rusko ke snížení vojenské podpory izraelských nepřátel v zájmu vyvážení jejich moci.

V případě Čechenska se domnívám, že Izrael udělal tento první krok po zvolení nového ruského prezidenta v naději, že s Ruskem zahájí po Primakovově éře lepší vztahy a Rusko přestane spolupracovat s Íránem a Sýrií. Ostatně jak podotýká Etzion ve strategickém dokumentu z roku 2009: „Izraelská politika vůči Rusku potřebuje pokračování strategického dialogu s nadějí, že Rusko vezme v úvahu izraelské zájmy, zejména pokud jde o prodej zbraní Íránu a Sýrii.“³⁸⁵ Co se týče anexe ukrajinského Krymu, je možné, že Izrael mohl být ke své neutralitě motivovaný konkrétně snahou vyjednat pro Izrael akceptovatelné podmínky v rámci íránské jaderné dohody, o které v té době jednalo Rusko v rámci skupiny P5 + 1 (Rusko, USA, Čína, Velká Británie, Francie a Německo) a kterou Izrael ostře odsuzoval.³⁸⁶ Toto „mlčení“, které může naznačovat určité rusko-izraelské sblížení, mohl Izrael zamýšlet i jako takzvaný „zdvížený prst“ na USA, které bylo navzdory nevoli Izraele zastáncem dohody o íránském jaderném programu. V roce 2013 totiž po předběžném ujednání dohody s Íránem tehdejší izraelský ministr zahraničních věcí Avigdor Lieberman (2013–2015) naznačil, že si Izrael bude muset hledat jiné spojence vedle USA.³⁸⁷ Neutralita vůči Rusku tak mohla sloužit jako hrozba, kam může Izrael zajít

³⁸² RAVID, Barak. U.S. officials angry: Israel doesn't back stance on Russia. In: *Haaretz.com* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/2014-04-13/ty-article/.premium/u-s-angry-at-israel-for-silence-on-ukraine/0000017f-e15c-d9aa-afff-f95c6f4d0000>

³⁸³ DELANOË, Igor. Entre Moscou et Tel-Aviv, une étrange lune de miel (Between Moscow and Tel Aviv, a strange honeymoon). In: *Le Monde diplomatique* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.monde-diplomatique.fr/2014/09/DELANOË/50788>

³⁸⁴ KOZHANOV, Nikolay. Russian Foreign Policy in the Middle East: New Challenge for Western Interests?. In: HAMILTON, Daniel S. a Stefan MEISTER. *The Russia File: Russia and the West in an Unordered World*. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 2017. ISBN 978-1-947661-03-5. s. 117.

³⁸⁵ ETZION, Eran. The Ministry of Foreign Affairs Situation Assessment for 2008-2009. *Strategic Assessment* [online]. The Institute for National Security Studies, 2009, 12(1), 47-58 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2022/12/fe-1466893170.pdf>. s. 49.

³⁸⁶ HELLER, Jeffrey. Israel says Iran nuclear deal a historic mistake. In: *Reuters* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-iran-nuclear-israel-idUKBRE9AN02Z20131124>

³⁸⁷ RAVID, Barak. Netanyahu: Iran nuclear deal endangers Israel, we will defend ourselves. In: *Haaretz.com* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/2013-11-24/ty-article/.premium/israel-denounces-iran-nuclear-deal/0000017f-df25-df7c-a5ff-df7f25360000>

(k vyvažování USA skrze partnerství s Ruskem) pokud nebudou cítit dostatečnou podporu Spojených států v případě jeho největší hrozby Íránu. Jak zároveň vyšlo na povrch o několik let později, Izrael přestal v roce 2008 posílat zbraně Gruzii a po anexi Krymu v roce 2014 neposlal zbraně Ukrajině výměnou za to, že Rusko pozastavilo dodávky (blíže nespecifikovaných) zbraní Íránu.³⁸⁸

Posledním faktorem byla v té době zvyšující se izraelská energetická závislost na Rusku. Přestože Izrael nezveřejňoval informace o diverzifikaci svých energetických zdrojů, podle odhadů, které v roce 2008 zveřejnila Severoatlantická aliance, Izrael importoval přes polovinu ropy a zemního plynu z Ruska.³⁸⁹

Všechny zmíněné izraelské ústupky Rusku dokládají, že Izrael „nebandwagonuje“ s USA, ale primárně regionálně vyvažuje své blízkovýchodní nepřátele. K dosažení tohoto cíle Izrael nutně potřebuje vojenskou, diplomatickou a ekonomickou podporu od svého hlavního spojence, kterým jsou Spojené státy. Jakmile však USA zaujmají odlišný postoj, jako v případě podmínek (například postupného rušení protiíránských sankcí)³⁹⁰ íránské jaderné dohody, nebo se Izrael snaží skrze podporu Ruska zajistit snížení ruských dodávek zbraní izraelským nepřítelům, je Izrael ochotný v zájmu dosažení vlastních zájmů jít proti USA (tedy „sblížit“ se s jeho rivalem – rostoucí mocností Ruskem). To však neznamená, že Izrael hledá nového spojence v Rusku, které posiluje jeho nepřátele.

3.2.3.2 Ruské ústupky

Ruské ústupky vůči Izraeli mají podobu pozastavování podpory Damašku a především Teheránu. V roce 2006, kdy se Rusko začalo aktivně podílet na jednání o íránském jaderném programu v rámci nově vzniklého formátu P5+1,³⁹¹ Moskva na základě tlaku USA a Izraele schválila rezoluci Rady bezpečnosti (S/RES/1737), která uvalovala

³⁸⁸ MIDDLE EAST MONITOR, Staff. Israel and Russia coordinate arms sale preventing deals with Iran. In: *Middle East Monitor* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/20191213-israel-and-russia-coordinate-arms-sale-preventing-deals-with-iran/>

³⁸⁹ RAZOUX, Pierre. The keys to understanding the Israel-Russia relationship. *NATO Defense College: Research Division* [online]. 2008 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep10364>. s. 4.

³⁹⁰ KATZ, Yaakov a Lahav HARKOV. Israel working to convince US to push Iran for ‘no-sunset-clause’ nuke deal. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2022 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/israel-news/article-708462>

³⁹¹ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 59.

limitované sankce na Írán v souvislosti s jeho jaderným programem. Výjimku, na kterou se nevztahoval zákaz exportovat do Íránu materiály a technologie k obohacování uranu si Rusko s podporou Číny vyjednalo na aktivity spojené s jadernou elektrárnou v Búšehru.³⁹² Další sankce proti Íránu v kontextu jeho jaderného programu přijalo Rusko na základě amerického a izraelského tlaku v roce 2007 podpořením rezoluce Rady bezpečnosti S/RES/1747.³⁹³ Ve snaze vyhovět americkému a izraelskému tlaku se také Putin pokusil přesvědčit Teherán k přistoupení na dohodu s Mezinárodní agenturou pro atomovou energii³⁹⁴ a Moskva souběžně pozastavila dodávky jaderného paliva Íránu. K obnovení dodávek došlo až na konci roku 2007, když Spojené státy vyhodnotily, že Írán v tu chvíli nepředstavoval bezprostřední hrozbu.³⁹⁵ Přestože Moskva nadále opakovala, že neexistují důkazy proto, že Írán vyvíjí jaderné zbraně v roce 2008 schválila další dvě rezoluce Rady Bezpečnosti (S/RES/1803 a S/RES/1835) uvalující sankce proti íránskému jadernému programu. Nejrozsáhlejší balík sankcí Moskva schválila v roce 2010 (S/RES/1929). V rámci něj Rusko vyhovělo dlouhodobému a silnému nátlaku USA a Izraele a pozastavilo kontrakt s Íránem o dodání protiletadlového raketového systému dlouhého dosahu S-300, který by Teheránu umožnil zastavit případný útok na íránská jaderná zařízení.³⁹⁶ Na základě rezoluce Rusko také omezilo svou energetickou spolupráci s Íránem v oblasti zemního plynu a ropy, kterou dlouhodobě Washington kritizoval.³⁹⁷

Poslední významný ústupek, který Rusko v kontextu izraelských zájmů udělalo do roku 2014, byl příslib, že Damašku nedodá pokročilý systém S-300.³⁹⁸ O to dlouhodobě usiloval jak Izrael,³⁹⁹ tak Spojené státy, které jménem ministra zahraničních věcí Johna Kerryho (2013–2017) prohlásily: „Zbraně, které jsou Asadovi poskytovány, ať už se jedná o starou

³⁹² GOOTMAN, Elissa. Security Council approves sanctions against Iran Over Nuclear Program. In: *The New York Times* [online]. 2006 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2006/12/24/world/24nations.html>

³⁹³ FREEDMAN, Robert O. *Russia, Israel and the Arab-Israeli Conflict: The Putin Years*. s. 58.

³⁹⁴ FAULCONBRIDGE, Guy. Diplomat denies Putin gave Iran secret message. In: *Reuters* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idINIndia-30386420071107>

³⁹⁵ FREEDMAN, Robert O. *Russia, Israel and the Arab-Israeli Conflict: The Putin Years*. s. 58.

³⁹⁶ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 59-60.

³⁹⁷ Tamtéž, s. 336-337.

³⁹⁸ JTA, Staff. No sale of advance missile system to Syria, Russian FM says. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/2013/05/12/israel/no-sale-of-missiles-to-syria-russian-minister-says>

³⁹⁹ TOI, Staff. PM indicated to Putin: 'we'll destroy your missiles if you deliver them to Assad'. In: *The Times of Israel* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/pm-threatened-to-hit-s-300s-before-they-came-online/>

smlouvu, nebo ne, mají hluboce negativní dopad na rovnováhu zájmů a stabilitu regionu a ohrožují Izrael.⁴⁰⁰

Ruské ústupky v případě íránského jaderného programu lze pozorovat především od konce roku 2006, což má několik rovin zdůvodnění. Zaprvé od roku 2006 byl ruský vojenský průmysl pod náporom amerických sankcí kvůli jaderné spolupráci s Íránem. Těchto sankcí se Rusko „zbavilo“ až v roce 2010 výměnou za podpoření rozsáhlých sankcí proti Íránu v Radě bezpečnosti (S/RES/1929). Na základě podpory této rezoluce také Spojené státy souhlasily s ruským prodejem protiletadlových baterií Íránu.⁴⁰¹ Zároveň do roku 2012 byla ruská ekonomika limitovaná americkým dodatkem Jackson-Vanik, který byl výraznou překážkou v obchodu s USA (největší ekonomikou světa) a pro jehož odstranění stanovila Obamova administrativa podmínku snížení íránského vyzbrojování.⁴⁰² Rusko usilovalo o to stát se globální velmocí, k čemuž, jak ostatně samo několikrát zmínilo ve svých vládních dokumentech (viz. národní bezpečnostní strategie z roku 2009),⁴⁰³ postrádalo ekonomickou sílu. Proto lze vysvětlit jeho ústupky v případě íránského jaderného programu snahou eliminovat veškeré překážky, které bránily jeho ekonomickému rozvoji. Zvláště v období, kdy Ruskem otřásla ekonomická krize.

Druhým faktorem, který mohl hrát roli v ruských ústupcích, je zájem o společné rusko-americké jaderné odzbrojování, který zdůrazňuje i v národní bezpečnostní strategii z roku 2009.⁴⁰⁴ To bylo motivované zaprvé Moskvou zmíněnou finanční nákladností udržování jaderného arzenálu a zadruhé snahou o snížení vojenské síly svého největšího nepřítele, který modernizoval svůj jaderný arzenál několikanásobně rychleji než Rusko.⁴⁰⁵ O společném jaderném odzbrojování Moskva s Washingtonem intenzivně jednala v období před vypršením smlouvy START v roce 2009 do podepsání Nové dohody START v roce

⁴⁰⁰ KERRY, John. In: TOI, Staff. US, Germany to Russia: Don't send Assad missiles. In: *The Times of Israel* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-germany-to-russia-dont-send-assad-missiles/>

⁴⁰¹ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 58-59.

⁴⁰² KAMPEAS, Ron. US Congress set to replace historic law that helped free Soviet jewry. In: *The Times of Israel* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-congress-set-to-replace-historic-law-that-helped-free-soviet-jewry/>

⁴⁰³ RUSSIAN FEDERATION. Strategija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii do 2020 goda (National Security Strategy of the Russian Federation until 2020). In: *Russian Federation* [online]. 2009 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/supplement/424>

⁴⁰⁴ Tamtéž

⁴⁰⁵ KATZ, Mark N. *Russia and Iran*. s. 61.

2010 v rámci takzvaného „resetování“ rusko-amerických vztahů.⁴⁰⁶ Zároveň v tomto období Rusko usilovalo o zabránění vybudování raketového obranného štítu ve východní Evropě (Česku a Polsku) v rámci obrany Severoatlantické aliance před íránskou jadernou hrozbou. Ruské sankce proti íránskému jadernému programu tak mohly být do roku 2009, kdy americký prezident Obama (2009–2017) plán na základě údajného snížení íránské jaderné hrozby stáhl,⁴⁰⁷ motivované i snahou zabránit tomuto rozšíření vlivu NATO.

Další motivací k ruským ústupkům USA byl, jak později uvedl Lavrov, zájem usnadnit následné vytvoření dohody o íránském jaderném programu, o kterém od roku 2006 do uzavření dohody v roce 2015 jednala skupina P5+1.⁴⁰⁸ V rámci tohoto formátu Rusko ve snaze prohloubit partnerství s Teheránem a umožnit mu přiměřený nárůst moci usilovalo o uvolnění sankcí vůči Íránu výměnou za příslib Teheránu, že nebude vyvíjet jaderný arzenál.⁴⁰⁹ V zájmu Moskvy totiž nebylo, aby Írán vyvinul jaderné zbraně, což by vzhledem ke geografické blízkosti pro Rusko představovalo hrozbu,⁴¹⁰ ale aby společně skrze partnerství s Íránem mohlo vyvažovat moc USA. Jak podle Anny Borshchevskayy uvedl nejmenovaný diplomat na ruském ministerstvu zahraničních věcí: „Pro nás je proamerický Írán horší než jaderný Írán.“⁴¹¹ Rusko pomáhalo Íránu do uzavření Íránské jaderné dohody s dostavěním jaderné elektrárny v Búšehru a je možné vnímat tuto spolupráci jako snahu ukázat USA, že Rusko je relevantní hráč, kterého se Washington musí obávat a dělat mu ústupky.

V neposlední řadě ruské chování v případě Íránu vysvětluje snaha zabránit ostřelování íránských jaderných zařízení, o kterém jednaly Spojené státy a Izrael po zveřejnění

⁴⁰⁶ KIMBALL, Daryl. U.S.-Russian Nuclear Arms Control Agreements at a Glance. In: *Arms Control Association* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.armscontrol.org/factsheets/USRussiaNuclearAgreements>

⁴⁰⁷ MASON, Jeff a Adam ENTOUS. U.S. replaces Bush Plan for Europe missile shield. In: *Reuters* [online]. 2009 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-shield-idUSLH51098820090917>

⁴⁰⁸ RODKIEWICZ, Witold. Russia is undermining the nuclear agreement with Iran. In: *OSW Centre for Eastern Studies* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-04-15/russia-undermining-nuclear-agreement-iran>

⁴⁰⁹ JTA, Staff. With deadline looming, Kerry heading to Vienna for Iran talks. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/2014/07/10/united-states/with-deadline-looming-kerry-heading-to-vienna-for-iran-talks>

⁴¹⁰ BORSHCHEVSKAYA, Anna. Russia's cooperation on the Iran deal is no favor to Washington. In: *The Washington Institute* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/russias-cooperation-iran-deal-no-favor-washington>

⁴¹¹ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. London: I. B. Tauris & Company, Limited, 2021, 257 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 978-0-7556-3465-1. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6725106>. s. 54.

fotografií íránských centrifug na obohacování uranu v roce 2006 do doby, než Rusko podpořilo první sankce proti Íránu.⁴¹² Ostřelování jeho spojence pro Moskvu představovalo mnohem větší nebezpečí než íránská jaderná zařízení. Pozastavení dodávek systému S-300 Sýrii po vypuknutí občanské války mohlo být motivované Ruskou snahou nevyprovokovat USA k intervenci v Sýrii, o kterou Spojené státy od roku 2011 žádal Izrael, a která získala větší relevanci v roce 2013 poté, co Asadův režim použil chemické zbraně (Izrael je považoval za ohrožení vlastní existence).⁴¹³ V reakci na zvýšenou hrozbu americké intervence v Sýrii také Putin vyslal varovný vzkaz Washingtonu, aby svou přítomností na Blízkém východě dál nedestabilizoval tento region,⁴¹⁴ což dokládá zájem Ruska snížit americkou přítomnost na Blízkém východě. Americkému ostřelování syrského režimu se nakonec Rusku podařilo zabránit diplomatickou cestou iniciováním rusko-americké dohody o zlikvidování syrského chemického arzenálu.⁴¹⁵ Ještě ten rok se však k nemilosti Ruska Spojené státy zapojily do války v Sýrii trénováním syrských rebelů, kteří bojovali proti Asadovu režimu, čímž se stal konflikt zástupnou válkou mezi Ruskem a USA.⁴¹⁶ V roce 2014 určily Spojené státy jako svou prioritu v Sýrii boj proti Islámskému státu, který začaly ostřelovat.⁴¹⁷ To sice přímo neodporovalo zájmům Ruska, jelikož považuje Islámský stát za teroristickou organizaci,⁴¹⁸ nicméně tímto krokem USA opět zvýšilo svůj vliv na Blízkém východě.

⁴¹² STROVSKY, Dmitry a Ron SCHLEIFER. Israeli Politics in the Middle East through the Prism of Moscow: How Russian Media Create Artificial Reality. *Israel journal of foreign affairs* [online]. Abingdon: Routledge, 2020, 14(3), 477-493 [cit. 2023-03-24]. ISSN 2373-9770. Dostupné z: doi:10.1080/23739770.2020.1855883. s. 481.

⁴¹³ JTA, Staff. Obama asks Congress to delay action on Syria. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/2013/09/10/united-states/clinton-asks-congress-to-delay-action>

⁴¹⁴ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 116.

⁴¹⁵ GORDON, Michael R. U.S. and Russia reach deal to destroy Syria's chemical arms. In: *The New York Times* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2013/09/15/world/middleeast/syria-talks.html>

⁴¹⁶ STEWART, Phil a Kate HOLTON. U.S. pulls plug on Syria rebel training effort; will focus on weapons supply. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-syria-usa-idAFKCN0S31B220151009>

⁴¹⁷ PAMUK, Humeyra a Daren BUTLER. U.S.-led air strikes intensify as Syria conflict destabilises Turkey. In: *Reuters* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-idUKKCN0I30YW20141015>

⁴¹⁸ TASS, Staff. Russia calls on all states to put Islamic State, Jabhat al-Nusra on terrorist lists. In: *TASS* [online]. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150724072138/http://tass.ru/en/world/769912>

Poslední faktor, který mohl (z hlediska neorealistickej teorie rovnováhy sil a zájmu přežití v anarchické struktuře) hrát roli v ruských ústupcích je, že se Rusko snažilo udržet co nejvíce přátelské vztahy s Izraelem, se kterým prohluboval spolupráci v oblasti high-tech (především v nanotechnologiích).⁴¹⁹ Právě pokročilé technologie Putin, jak vyplývá z vládních dokumentů (viz. národní bezpečnostní strategie z roku 2009),⁴²⁰ považoval za velmi důležitý aspekt pro rozvoj vojenské síly a tím pádem velmocenského postavení. Svou vojenskou moc díky Izraeli Rusko posilovalo také v rámci kontraktů ke koupi izraelských dronů. Po několika neúspěšných pokusech o sestřelení izraelských dronů ve válce v Gruzii v roce 2008, které poukázaly na potřebu modernizovat ruskou vojenskou výbavu,⁴²¹ Moskva s Tel Avivem v roce 2009 uzavřela dvě smlouvy o nákupu izraelských dronů nejprve v hodnotě 53 milionů dolarů, později na konci roku v hodnotě 100 milionů dolarů. Třetí kontrakt v hodnotě 400 milionů dolarů obě strany podepsaly v roce 2010 společně se smlouvou o rusko-izraelské vojenské spolupráci.⁴²² Pro doplnění, poslední kontrakt o prodeji deseti izraelských dronů Rusku uzavřela Moskva a Tel Aviv v roce 2015.⁴²³ Ačkoliv Rusko nutně potřebovalo modernizovat svou armádu, k čemuž mu pomáhal Izrael, hlavní vliv měly nad Ruskem vždy USA. To vyšlo najevo i v případě prodeje dronů, když Izrael požadoval po Rusku, aby výměnou za prodej bezpilotních letounů nedodalo Íránu systém S-300. Rusko tento požadavek zamítlo a uvedlo, že se jedná o obranný systém, který pokud Izrael nebude útočit na íránská jaderná zařízení, nebude destabilizovat region.⁴²⁴ Je možné, že Rusko v roce 2009, jak tehdy naznačovala ruská a izraelská média, pozastavilo (v zájmu nakoupit izraelské drony) dohodu se Sýrií o prodeji osmi stíhaček Mig-31,⁴²⁵ rozhodně však Izrael neměl na Rusko tak velký vliv, aby sám zabránil v prodeji sofistikovaného systému S-300 Íránu.

⁴¹⁹ FREEDMAN, Robert O. *Russia, Israel and the Arab-Israeli Conflict: The Putin Years*. s. 57.

⁴²⁰ RUSSIAN FEDERATION. *Strategija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii do 2020 goda* (National Security Strategy of the Russian Federation until 2020). In: *Russian Federation* [online]. 2009 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/supplement/424>

⁴²¹ FREEDMAN, Robert O. *From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?*. *Contemporary review of the Middle East* [online]. New Delhi: Sage Publications, 2018, 5(2), 102-115 [cit. 2023-02-01]. ISSN 2347-7989. Dostupné z: doi:10.1177/2347798918762197. s. 105.

⁴²² SHULMAN, Alexander. *Rossija i Izrail: put k voennomu sotrudnicestvu* (Russia and Israel: the path to military cooperation). In: *Rossijskaja gazeta* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20131010203018/http://rusplt.ru/policy/sss_rossia_izrail.html

⁴²³ LAPPIN, Yaakov. *Report: Moscow purchased 10 Israeli drones*. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/report-russia-purchased-ten-israeli-drones-415575>

⁴²⁴ KATZ, Yaakov a Amir BOHBOT. *How Israel sold drones to Russia to stop missiles from reaching Iran*. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/magazine/books-israel-and-the-saleof-advanced-drones-to-russia-480326>

Ze strany Izraele byl prodej dronů Rusku opět motivovaný snahou prohloubit vztahy s Ruskem v naději zabránit jeho další spolupráci s Íránem a Sýrií.⁴²⁶ Zároveň mohl být tento krok, stejně jako v případě neutrality vůči ruské agresi na Krymu, snahou vytvořit tlak na USA ke svému prospěchu.

3.2.3.3 Vzájemně vstřícné kroky?

Jak vyplývá z předchozí analýzy, za všemi významnými ruskými ústupky v případě vojenské a energetické spolupráce s Íránem a Sýrií, které mohou naznačovat zlepšení vztahů Ruska a Izraele je možné (vzhledem k tomu, že státy usilují o přežití) vidět jeden hlavní motiv. Tím je snaha Ruska být do budoucna schopné vyvažovat Spojené státy. Pro dosažení tohoto cíle se ale musí tomuto hegemonovi (a tím pádem i jeho hlavnímu blízkovýchodnímu spojenci Izraeli) stále v některých svých vyvažovacích krocích podrobovat. Souhlasím s tím, že se Rusko od nástupu Putina snaží udržet částečně přívětivé vztahy s Izraelem, i zmíněná spolupráce s Izraelem je však motivovaná snahou vyvažovat USA.

Zmíněné ústupky, které slouží k vyvažování (v případě Izraele blízkovýchodních nepřátel a v případě Ruska USA), mohou vytvářet pocit, že jsou rusko-izraelské vztahy přátelské a na vzestupu. Dalším náznakem tohoto trendu mohou být během stále častějších návštěv a telefonátů⁴²⁷ odkazy ruských a izraelských politiků na společnou historii, společný boj proti terorismu, nebo prohlášení o blízkých vztazích (mnohdy s odkazem na rusky mluvící Židy žijící v Izraeli). Všechna tato témata jsou však způsobem, kterým se politici snaží zmírnit rostoucí vzájemné napětí a dosáhnout svých zájmů. Jak ukazuje historická kapitola, velkou část studené války spolu Rusko a Izrael nepřímo bojovaly. Ruští a izraelští lídři se proto zaměřují převážně na společný boj proti nacismu během druhé světové války. Tyto historické zmínky Izrael používá například ve snaze zabránit ruské spolupráci

⁴²⁵ JPOST.COM, Staff. Russia reportedly halts sale of MiG-31s to Syria. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2009 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/International/Russia-reportedly-halts-sale-of-MiG-31s-to-Syria>

⁴²⁶ KATZ, Yaakov a Amir BOHBOT. How Israel sold drones to Russia to stop missiles from reaching Iran. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/magazine/books-israel-and-the-saleof-advanced-drones-to-russia-480326>

⁴²⁷ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 132

s Íránem a Sýrií. V roce 2012 izraelský prezident Šimon Peres během Putinovy návštěvy v Izraeli prohlásil: „Jsem přesvědčen, že Rusko, které porazilo fašismus, nedovolí, aby dnešní hrozby pokračovaly. Ne íránská hrozba. Ne krveprolití v Sýrii.“⁴²⁸

Co se týče společného boje proti terorismu, Izrael a Rusko se dodnes neshodují na tom, jaká uskupení považují za teroristická a jaké státy za země podporující terorismus. V roce 2003 Putin během návštěvy tehdejšího izraelského premiéra Ariela Šarona (2001–2006) v Kremlu odmítl žádost Izraele o zařazení Hizballáhu a palestinských uskupení jako jsou Hamás nebo Palestinský islámský džihád na ruský seznam teroristických organizací⁴²⁹ a v roce 2006 dokonce Putin pozval vedení Hamásu do Kremlu.⁴³⁰ Nutno však podotknout, že navzdory (dodnes přetrvávajícím) neshodám o tom, koho Rusko a Izrael označují za teroristické organizace spolu v roce 2004 po čečenském útoku na Beslanskou školu uzavřeli na Lavrovově cestě po Blízkém východě bezpečnostní dohodu o spolupráci v oblasti terorismu, která mimo jiné zahrnovala sdílení informací bezpečnostních složek.⁴³¹ Ze strany Izraele byl tento krok pravděpodobně stejně jako neutralita v případě druhé čečenské války motivovaný snahou zabránit budoucí ruské podpoře jejích nepřátel. Ze strany Ruska zase snahou zajistit vnitřní stabilitu⁴³² potřebnou pro budování velmocenského statutu.

Co se týče prohlášení o rusko-izraelském přátelství, například v roce 2005 řekl Šaron na návštěvě Putina v Jeruzalémě, při které se Izrael snažil zabránit uskutečnění čerstvě uzavřeného vojenského kontraktu mezi Ruskem a Sýrií: „Chci, abys věděl, že jsi mezi přáteli.“⁴³³ Putin, který už v té době jednal s Izraelem o prohlubování spolupráce v oblasti

⁴²⁸ PERES, Šimon. In: KERSHNER, Isabel. Just passing through, Putin consults with Israeli leaders on Syria and Iran. In: *The New York Times* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z:

<https://www.nytimes.com/2012/06/26/world/middleeast/putin-visits-with-israeli-leaders.html>

⁴²⁹ AL JAZEERA, Staff. Russia turns down Sharon requests. In: *Al Jazeera* [online]. 2003 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2003/11/4/russia-turns-down-sharon-requests>

⁴³⁰ BORSHCHEVSKAYA, Anna. The maturing of Israeli-russian relations. In: *The Washington Institute* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/maturing-israeli-russian-relations>

⁴³¹ FREEDMAN, Robert O. *Russia, Israel and the Arab-Israeli Conflict: The Putin Years*. s. 54.

⁴³² Tamtéž, s. 52.

⁴³³ ŠARON, Ariel. In: MYRE, Greg. Putin visits Israel and tries to allay its security worries. In: *The New York Times* [online]. 2005 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z:

<https://www.nytimes.com/2005/04/29/world/middleeast/putin-visits-israel-and-tries-to-allay-its-security.html>

nanotechnologií,⁴³⁴ označil Izrael jako strategického partnera Ruska.⁴³⁵ Zároveň se Putin v roce 2012 na své druhé návštěvě Jeruzaléma ve funkci, kterou dokonce o 9 měsíců předběhl Baracka Obamu na jeho první oficiální návštěvě Izraele ve funkci amerického prezidenta odvolal na roli ruskojazyčné menšiny v Izraeli v rusko-izraelských vztazích.⁴³⁶ „Samozřejmě jsme také diskutovali o situaci na Blízkém východě. V Izraeli žije asi milion, ne-li více, našich bývalých krajanů a my chceme, aby žili v míru a bezpečí.“⁴³⁷ Putin sice několikrát⁴³⁸ prohlásil, že má Rusko zájem zajistit bezpečí ruských obyvatel v Izraeli, to je však v rozporu s jeho vojenskou spoluprací se Sýrií a Íránem. Co se vlivu rusky mluvících příchozích do Izraele týče, největší vlna posílila Izrael v devadesátých letech a od roku 2000 nebyl příliv nově příchozích tak výrazný,⁴³⁹ aby hrál z pohledu neorealistické teorie rovnováhy sil signifikantní roli v izraelských zájmech.

3.3 Období mezi lety 2015–2022

Od roku 2015 nenastala výrazná změna v postoji Ruska ani Izraele vůči Íránu a Sýrii. Izrael stále vnímá jako největší hrozbu pro své přežití Írán (což mimo jiné zmiňuje i strategický dokument IDF)⁴⁴⁰ a snaží se proto eliminovat jeho přítomnost v sousední

⁴³⁴ BORSHCHEVSKAYA, Anna. The maturing of Israeli-russian relations. In: *The Washington Institute* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/maturing-israeli-russian-relations>

⁴³⁵ MYRE, Greg. Putin visits Israel and tries to allay its security worries. In: *The New York Times* [online]. 2005 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2005/04/29/world/middleeast/putin-visits-israel-and-tries-to-allay-its-security.html>

⁴³⁶ BORSHCHEVSKAYA, Anna. The Evolution of Russian Strategy toward Israel: From Non-Recognition to Pragmatic Engagement. *Strategic Assessment* [online]. 2022, The Washington Institute for Near East Policy, 25(1), 3-20 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/evolution-russian-strategy-toward-israel-non-recognition-pragmatic-engagement>. s. 9.

⁴³⁷ PUTIN, Vladimir. Meeting with Prime Minister of Israel Binyamin Netanyahu. In: *President of Russia* [online]. 2012 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/15728>

⁴³⁸ TOI, Staff. Netanyahu tells Russian official: We will do 'anything' to prevent nuclear Iran. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-tells-russian-official-we-will-do-anything-to-prevent-nuclear-iran/>

⁴³⁹ MOSHKOVA, Tatiana D. Russian-Israeli Relations: The Role of Russian-Speaking Community of State of Israel. *Vestnik RUDN. International Relations* [online]. Saint Petersburg, 2018, 18(2) [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: [doi:10.22363/2313-0660-2018-18-2-387-399](https://doi.org/10.22363/2313-0660-2018-18-2-387-399). s. 387-389.

⁴⁴⁰ IDF. Israel Defense Forces Strategy Document. In: *Israel Defense Forces* [online]. 2015 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.belfercenter.org/israel-defense-forces-strategy-document>

Sýrii⁴⁴¹ a Rusko nadále podporuje oba tyto nepřátele Izraele.⁴⁴² Jejich pozice vůči těmto zemím ostatně dokládá i hlasování v OSN. V případech Sýrie a Íránu se Rusko (v kontrastu s Izraelem a USA) postavilo i v tomto období vždy na jejich stranu (viz. přílohy č. 13, 14 a 15). Zároveň Rusko nadále po boku Číny vetuje rezoluce odsuzující Sýrii v Radě bezpečnosti OSN (viz. příloha č. 3).

V důsledku ruské intervence v Sýrii tyto protichůdné geopolitické zájmy (na ruské straně skrze Írán a Sýrii vyvažovat americký vliv na Blízkém východě, na izraelské straně pomocí USA vyvážit tyto své nepřátele) obou zemí zcela dominují v rusko-izraelských diplomatických vztazích. Zaprvé vzájemná vojenská koordinace je hlavním tématem bezprecedentně častého kontaktu mezi ruskými a izraelskými vrcholnými představiteli. Zadruhé izraelská závislost na ruském tolerování izraelského ostřelování nepřátel v Sýrii (vnímá je jako nutnost pro zajištění svého hlavního zájmu přežít) vysvětluje některé izraelské ústupky Rusku, jako v roce 2017 v případě otravy dvojitého agenta Sergeje Skripala, či počáteční zdrženlivost v případě ruské invaze na Ukrajinu. Stejně jako v období mezi lety 2000–2014 mohou tyto ústupky, podobně jako prohlášení o vzájemném speciálním přátelství, historii nebo společném boji proti terorismu, naznačovat vřelost rusko-izraelských vztahů. Vzhledem k neslučitelnosti hlavních blízkovýchodních cílů obou zemí se však domnívám, že jde pouze o další formu koordinace nutnou proto, aby vedle sebe mohly Rusko a Izrael existovat bez větší eskalace, která by byla na škodu oběma zemím, dosahovat svých vedlejších zájmů na Blízkém východě. V jakém stádiu se nachází rusko-izraelské vztahy od doby, kdy Rusko začalo asertivně prosazovat svůj hlavní geopolitický zájem (vyvážit USA) na Blízkém východě, dokresluje mimo jiné hlasování OSN. Vztah Ruska a Izraele je mezi lety 2015–2022 v nejhorším stádiu od rozpadu Sovětského svazu. Podíl stejného hlasování v tomto období činí pouze 23 % (viz. Příloha č. 9) a do přímé konfrontace se Rusko a Izrael dostaly v nadpoloviční většině (52 %) případů (viz. příloha č. 10).

⁴⁴¹ AHREN, Raphael. In Netanyahu's new illustrated world, Israel has just five enemies. In: *The Times of Israel* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-netanyahus-new-illustrated-world-israel-has-just-five-enemies/>

⁴⁴² BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 64.

Mezi lety 2000–2014 bylo možné pozorovat ze strany Ruska značné ústupky USA a Izraeli v případě vojenské spolupráce s Íránem (například podobě pozastavování dodávek sofistikovaných zbraní). Ty byly mimo jiné motivované snahou sjednat íránskou jadernou dohodu, v zájmu předejití americkému ostřelování Íránu, které by k nemilosti Ruska zvýšilo americkou přítomnost v regionu, a také snahou odstranit sankce proti Íránu, které bránily rusko-íránskému obchodu, což oslabovalo postavení obou zemí na úkor USA. Jakmile však byla tato dohoda (a s ní i ruské zájmy) na začátku roku 2015 rámcově dojednána, Rusko znovu nabylo odhodlání skrze Írán asertivně vyvažovat USA. Krátce před podepsáním smlouvy Moskva oznámila odstranění restrikcí, které jí na základě rezoluce (S/RES/1929) Rady bezpečnosti z roku 2010 bránily v prodeji sofistikovaného systému S-300 Íránu.⁴⁴³ Rozhodnutí, které by v případě nedodržování jaderné dohody znesnadnilo případné ostřelování íránských jaderných zařízení, vyvolalo kritiku jak ze strany USA, tak ze strany Izraele. Tehdejší izraelský ministr pro zpravodajské složky Juval Steinitz (2013–2015) rozhodnutí Ruska okomentoval slovy: „Je to přímý důsledek legitimacy, kterou Írán získal díky vznikající jaderné dohodě.“⁴⁴⁴ Samotnou dohodu, která Íránu umožňovala obohacování uranu maximálně od 3,67 % (pro výrobu jaderné zbraně by Írán potřeboval obohacovat uran na 90 %),⁴⁴⁵ označil Izrael za „ohromující historickou chybu“, kvůli které nevyklučuje ostřelování íránských jaderných zařízení.⁴⁴⁶ Navzdory kritice a vyvolání dalšího sváru mezi Ruskem, Izraelem a USA, které ruský kontrakt s Íránem vyvolal, Moskva na konci roku 2016 dokončila dodávky raket do systému S-300 Íránu.⁴⁴⁷

⁴⁴³ REUTERS, Staff. Russian firm to supply Iran S-300 missile system once deal agreed. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-russia-iran-missiles-idUSKBN0O1IAJ20150602>

⁴⁴⁴ STEINITZ, Juval. In: BBC, Staff. Russia lifts ban on S-300 missile system delivery to Iran. In: *BBC News* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-32290335>

⁴⁴⁵ ČTK. Írán začal obohacovat uran na 60 procent. Porušuje tak mezinárodní dohodu o jaderném programu. In: *Lidovky.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/iran-zacal-obohacovat-uran-na-60-procent-porusuje-tak-mezinarodni-dohodu-o-jadernem-programu.A210416_133931_In_zahranici_libs

⁴⁴⁶ BBC, Staff. Iran nuclear deal: '99% of world agrees' says Obama. In: *BBC News* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33537634>

⁴⁴⁷ REUTERS, Staff. Russia completes delivery of S-300 air defense missiles to Iran: RIA. In: *Reuters* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-russia-iran-missiles-idUSKCN12D0Z2>

3.3.1 Ruská intervence v Sýrii – kooperace, či koordinace

Ruské posílení hlavního izraelského nepřítele sice zvětšilo propast mezi Ruskem a Izraelem, nicméně naprosto zásadní se pro rusko-izraelské vztahy stala ruská intervence v Sýrii v roce 2015. Tento projev ruské snahy asertivně vyvážit přítomnost USA (které v Sýrii od roku 2013 trénovalo a vyzbrojovalo syrské rebely proti Asadovu režimu a bojovalo proti Islámskému státu)⁴⁴⁸ na Blízkém východě v zájmu posílení vlastního postavení ve světě, totiž výrazně zvýšil ohrožení izraelské bezpečnosti.

Zprvým tím, že krátce po intervenování Rusko v Sýrii (navzdory izraelské žádosti)⁴⁴⁹ v zájmu demonstrovat moc umístilo nedaleko své základny v Latakii nejsofistikovanějšího systém S-400 s dosahem do izraelského vzdušného prostoru.⁴⁵⁰ Zadruhé tím, že Rusko bojuje se syrskou armádou prezidenta Asada po boku izraelského úhlavního nepřítele Íránu a jím podporovaných uskupení. Podle Ruskem nepotvrzených zpráv Moskva nevyzbrojuje pouze Sýrii a Írán, ale dokonce i Hizballáh.⁴⁵¹ Zatřetí svou přítomností v Sýrii Rusko ohrožuje Izrael zmenšením izraelského manévrovacího prostoru pro ostřelování jeho nepřátel v sousední zemi. Izrael je teď totiž zcela závislý na souhlasu Ruska (které svým příchodem do Sýrie získalo kontrolu nad většinou syrského vzdušného prostoru) s ostřelováním svého hlavního cíle, kterým jsou íránské a Íránem podporované jednotky.⁴⁵²

Jak vyplývá z prohlášení izraelského premiéra Netanjahua a Putina, ve snaze zabránit střetům v důsledku protichůdných zájmů se mezi Ruskem a Izraelem zvýšila potřeba vojenské koordinace, ke které slouží bezprecedentně vysoký počet návštěv a telefonátů mezi ruskými a izraelskými představiteli a zřízení takzvané horké linky mezi ruskou

⁴⁴⁸ JAFFE, Greg a Adam ENTOUS. Trump ends covert CIA program to arm anti-assad rebels in Syria, a move sought by Moscow. In: *The Washington Post* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-ends-covert-cia-program-to-arm-anti-assad-rebels-in-syria-a-move-sought-by-moscow/2017/07/19/b6821a62-6beb-11e7-96ab-5f38140b38cc_story.html

⁴⁴⁹ SVETLOVA, Ksenia. Dancing in two weddings: Israel balances Russia and Ukraine. In: *War on the Rocks* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2022/03/dancing-in-two-weddings-israel-balances-russia-and-ukraine/>

⁴⁵⁰ GROSS, Judah Ari. Israel's air superiority clouded by new Russian missiles in Syria. In: *The Times of Israel* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/israels-air-superiority-in-syria-clouded-by-russian-s-400/>

⁴⁵¹ TOI, Staff. Hezbollah said to get arms direct from Russia, can use against Israel. In: *The Times of Israel* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/hezbollah-said-to-get-arms-direct-from-russia-can-use-against-israel/>

⁴⁵² LIFSHITZ, Itamar a Erez SERI-LEVY. Israel's inter-war campaigns doctrine: From opportunism to principle. s. 10-11.

a izraelskou armádou.⁴⁵³ Například v září roku 2015 Netanjahu v Moskvě po jednání s Putinem uvedl: „Jel jsem do Moskvy, abych dal jasně najevo, že bychom se měli vyhnout střetu mezi ruskými a izraelskými silami. V Sýrii jsem si stanovil cíle. Mají chránit bezpečnost mého lidu a mé země. Rusko má jiné cíle. Ale neměly by se střetávat.“⁴⁵⁴ V roce 2019 zase Netanjahu na schůzce s Putinem v Kremlu řekl: „Pane prezidente, počítal jsem to a sešli jsme se od prosince 2015 jedenáctkrát. Myslím, že mezi námi existuje přímé spojení. Náš kontakt je velmi důležitým prvkem, který zajistil absenci problémů či jakýchkoli střetů, stejně jako stabilitu a bezpečnost v našem regionu.“⁴⁵⁵

Obecně se Rusko a Izrael snaží předejít vojenským eskalacím z několika důvodů. Zprvce podle oficiálně nepotvrzených odhadů, má Izrael asi 90 jaderných hlavic.⁴⁵⁶ To je sice výrazně méně než má Rusko (5977 jaderných hlavic, z toho 4500 použitelných).⁴⁵⁷ Jak ale podotkl Mearsheimer ve své knize *Tragedy of Great Power Politics*, státy s jaderným arzenálem spolu nemají tendenci rozpoutávat konflikty.⁴⁵⁸ Zadruhé v případě rusko-izraelské eskalace by se k nemilosti Ruska zvýšila pravděpodobnost reakce (sice upadajícího, ale stále globálního hegemonu) USA například v podobě zvýšení přítomnosti na Blízkém východě. Ta by vzhledem k americké vojenské převaze (viz. příloha č. 18)⁴⁵⁹ mohla způsobit ztráty, které by Rusku minimálně v Sýrii znemožnily prosazování jeho blízkovýchodních zájmů. To, že se Rusko snaží zabránit jakýmkoliv střetům se Spojenými státy, je zřejmé i z rusko-americké vojenské koordinace od začátku ruské intervence v Sýrii.⁴⁶⁰ Zájmem zabránit většímu americkému angažmá v Sýrii (kdy by šly Spojené státy přímo či nepřímo proti režimu Bašára Asada či Rusku)

⁴⁵³ TOI, Staff. Russia-Israel 'hotline' to prevent aerial clashes in Syria. In: *The Times of Israel* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-israel-hotline-to-prevent-aerial-clashes-in-syria/>

⁴⁵⁴ NETANJAHU, Benjamin. In: REUTERS, Staff. Netanyahu says Israel's relationship with Russia is good. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-netanyahu-idUSKCN0RX0N520151003>

⁴⁵⁵ NETANJAHU, Benjamin. Meeting with Prime Minister of Israel Benjamin Netanyahu. In: *President of Russia* [online]. 2019 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/59902>

⁴⁵⁶ NTI. Israel: Country Spotlight. In: *Nuclear Threat Initiative* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.nti.org/countries/israel/>

⁴⁵⁷ BBC, Staff. Putin threats: How many nuclear weapons does Russia have? In: *BBC News* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60564123>

⁴⁵⁸ MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. s. 381.

⁴⁵⁹ PGPF. U.S. Defense Spending Compared to Other Countries. In: *Peter G. Peterson Foundation* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.pgpf.org/chart-archive/0053_defense-comparison

⁴⁶⁰ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 75.

lze vysvětlit i fakt, že Rusko Izraeli umožňuje ostřelovat íránské a Íránem podporované jednotky v Sýrii. Jak podotýkají Averbukh a Klein, v případě, že by se mezi Izraelem a Íránem v Sýrii dramaticky vystupňoval konflikt, Spojené státy by pravděpodobně takové situaci nezůstaly pouze přihlížet.⁴⁶¹ Tajné dekonfliktační ujednání mezi Ruskem a Izraelem tak může sloužit jako reciproční ústupek výměnou za americkou relativní zdrženlivost, co se týče ruských zájmů v Syrské občanské válce. Ostatně v roce 2019 uvedly Spojené státy, že „velmi podporují“ izraelské ostřelování íránských jednotek v Sýrii.⁴⁶² Toto prohlášení doplnil Netanjahu, který řekl, že USA: „působí proti Íránu na ekonomické úrovni a my zde v Izraeli působíme proti Íránu na vojenské úrovni.“⁴⁶³

Zatřetí je možné i to, že Moskva ostřelování íránských cílů ze syrského vzdušného prostoru umožňuje (i) proto, že si nepřeje, aby Írán získal v Sýrii větší vliv než Moskva. Jak říká Waltzova neorealistická teorie, státy vyvažují moc. V zájmu Ruska je tedy, jak ostatně Moskva uvádí v koncepci zahraniční politiky z roku 2016,⁴⁶⁴ aby byl na Blízkém východě stav relativní rovnováhy. To znamená prostředí, kde není žádný hegemon (nejen USA, nebo skrze jeho „prodlouženou ruku“ Izrael), ani Írán, který by Moskvě bránil v dosahování ruských zájmů. To ostatně podporuje i Putinovo vyjádření z roku 2018, ve kterém naznačil, že si přeje, aby Sýrii postupně opustily všechny zahraniční síly, a to včetně Hizballáhu a Íránu (na vyžádání prezidenta Asada případně i Rusko).⁴⁶⁵ Toto rozhodnutí mohla podpořit i ruská zjevná ztráta kontroly nad Íránem. V létě roku 2018 totiž Rusko nedokázalo docílit stažení íránských a Íránem sponzorovaných milicí z Golanských výšin do vzdálenosti 85 kilometrů od izraelských hranic, jak se dohodlo

⁴⁶¹ AVERBUKH, Lidia a Margarete KLEIN. *Russia-Israel Relationship Transformed by Syria Conflict: Political Interests Overshadow Social and Economic Ties*. SWP [online]. 2018, (37), 1-7 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z:

https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/59408/ssoar-2018-averbukh_et_al-Russia-Israel_relationship_transformed_by_Syria.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-2018-averbukh_et_al-Russia-Israel_relationship_transformed_by_Syria.pdf. s. 6.

⁴⁶² TOI, Staff. US to be 'very supportive' of Israeli strikes against Iranian targets in Syria. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-to-be-very-supportive-of-israeli-strikes-against-iranian-targets-in-syria/>

⁴⁶³ NETANJAHU, Benjamin. In: TOI, Staff. Netanyahu: US acting against Iran economically, Israel operating militarily. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-us-acting-against-iran-economically-israel-operating-militarily/>

⁴⁶⁴ RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 30.11.2016 g. No. 640 (Decree of the President of the Russian Federation of November 30, 2016 No. 640): Ob utverzhenii Konceptii vneshnejj politiki Rossijskoj Federacii (On approval of the Foreign Policy Concept of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2016 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/41451>

⁴⁶⁵ TASS, Staff. Putin says foreign forces need to leave Syria. In: *TASS* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1024196>

s Izraelem. Přestože v oblasti Rusko umístilo své síly, aby na odchod milicí dohlédly, iránské jednotky neustoupily a pouze vyměnily své uniformy a vlajky za syrské a ruské, aby se vyhnuly izraelským raketám.⁴⁶⁶ Další ukázkou ruského zájmu zabránit iránskému dominantnímu postavení v regionu může být i podpoření iránské jaderné dohody, která Íránu měla zabránit ve výrobě jaderné zbraně⁴⁶⁷ a na základě které Rusko ukončilo svou jadernou spolupráci Teheránem.⁴⁶⁸ Posledním příkladem, který zde zmíním, je ruské odmítnutí prodat Teheránu v roce 2019 prodat svůj nejpokročilejší protivzdušný raketový systém S-400.⁴⁶⁹

Tyto kroky tedy nemusí být pouze ústupky USA, ale částečně i projevy balancování všech rostoucích sil v tomto regionu.⁴⁷⁰ Dalším, avšak méně významným faktorem přispívající k rusko-izraelské koordinaci, je pro Rusko významná spolupráce s Izraelem v oblasti high-tech.⁴⁷¹

Hlavní motivaci Izraele pro vzájemnou koordinaci vojenských akcí s Ruskem, lze spatřovat v přetrvávající snaze skrze Rusko prosadit své zájmy, tedy oslabovat své nepřátele.⁴⁷² V případě zasažení ruských cílů by totiž Izrael riskoval, že mu Rusko nadále neumožní ostřelování iránských jednotek a Hizballáhu v Sýrii.⁴⁷³ Zároveň si Izrael koordinací s Ruskem, které pro Izrael představuje od roku 2015 mnohem větší ohrožení vzhledem ke geografické blízkosti (a například umístění systému S-400), snaží zajistit, aby

⁴⁶⁶ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 134.

⁴⁶⁷ THE WHITE HOUSE. The Historic Deal that Will Prevent Iran from Acquiring a Nuclear Weapon. In: *The White House: President Barack Obama* [online]. 2016 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/iran-deal>

⁴⁶⁸ DUGIT-GROS, Louis, Anna BORSCHEVSKAYA, Michael EISENSTADT, Farzin NADIMI a Henry ROME. After Ukraine: Russia's Potential Military and Nuclear Compensation to Iran. In: *The Washington Institute* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/after-ukraine-russias-potential-military-and-nuclear-compensation-iran>

⁴⁶⁹ RADIO FARDA, Staff. Russia refuses to sell S-400 air defense missile system to Iran. In: *RFE/RL* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://en.radiofarda.com/a/russia-refuses-to-sell-s-400-air-defense-missile-system-to-iran/29975011.html>

⁴⁷⁰ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 139.

⁴⁷¹ FREEDMAN, Robert O. From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?. *Contemporary review of the Middle East* [online]. s. 105.

⁴⁷² TSVETKOVA, Maria. Netanyahu, Putin aim to prevent accidental Israeli-russian clashes in Syria. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-russia-israel-idINKCN0RL10U20150921>

⁴⁷³ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 132

v blízkosti svých hranic neměla dalšího nepřítele, kterého by musela vyvažovat. V roce 2015 řekl Netanjahu: „Nechceme se vrátit do dob, kdy Rusko a Izrael byly v nepřátelském postavení.“⁴⁷⁴ Dalším faktorem, který mohl přispět k izraelské snaze koordinovat své zájmy s Ruskem, mohla být závislost Izraele na ruských dodávkách ropy. Podle dostupných informací bylo v roce 2017 Rusko největším izraelským dodavatelem této z hlediska energetické bezpečnosti významné nerostné suroviny.⁴⁷⁵

Navzdory snahám zabránit vojenské eskalaci došlo mezi Ruskem a Izraelem k několika incidentům. Jejich zvýšený počet je možné pozorovat v letech 2017–2018, kdy došlo ke zhoršení i rusko-amerických vztahů. V letech 2017 a 2018 totiž Spojené státy pod vedením prezidenta Donalda Trumpa (2017–2021) v reakci na použití chemických zbraní (které poukazuje na fakt, že Moskva nedohlédla na jejich odstranění, jak v roce 2013 slíbila)⁴⁷⁶ poprvé od vypuknutí války ostřelovaly syrské vládní cíle.⁴⁷⁷ Tímto momentem se dostaly ruské a americké zájmy do přímého konfliktu. Do té doby se rusko-americké zájmy výrazně nestřetávaly, protože americké jednotky přímo cílily pouze na Islámský stát, který i Rusko považuje za teroristickou organizaci.⁴⁷⁸ Dále v roce 2018 Trumpova administrativa odstoupila od íránské jaderné dohody, a tím pádem došlo k obnovení sankcí, což Netanjahu pochvalně nazval statečným rozhodnutím.⁴⁷⁹ V kontextu těchto událostí a izraelského zintenzivněného ostřelování Sýrie⁴⁸⁰ lze pozorovat zvýšenou ruskou snahu vyvažovat USA a jeho spojence Izrael.

⁴⁷⁴ NETANJAHU, Benjamin. In: REUTERS, Staff. Netanyahu says Israel's relationship with Russia is good. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-netanyahu-idUSKCN0RX0N520151003>

⁴⁷⁵ GOLUBOVICH, Alexei. K vizitu Netanjahu: chto Rossija mozhnet poluchit ot ehkonomiki Izrailja (On Netanyahu's visit: what Russia can get from the Israeli economy). In: *Forbes.ru* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.forbes.ru/finansy-i-investicii/340519-rossiysko-izrailskie-ekonomicheskie-svyazi-ne-tolko-neft-na>

⁴⁷⁶ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 117.

⁴⁷⁷ OSBORN, Andrew a Jack STUBBS. Putin calls U.S. strikes on Syria illegal, blow to U.S.-Russia ties. In: *Reuters* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-russia-putin/putin-calls-u-s-strikes-on-syria-illegal-blow-to-u-s-russia-ties-idINKBN1790NO>

⁴⁷⁸ TASS, Staff. Russia calls on all states to put Islamic State, Jabhat al-Nusra on terrorist lists. In: *TASS* [online]. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150724072138/http://tass.ru/en/world/769912>

⁴⁷⁹ NEWMAN, Marissa. Netanyahu: Israel 'fully supports' Trump's 'bold' pullout from Iran deal. In: *The Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-israel-fully-supports-trumps-bold-pullout-from-iran-deal/>

⁴⁸⁰ BIJAN, Aref. Russia-Israel Relationship In the Perspective of the Syrian Civil War. *Israiliyat: Journal of Israeli and Judaic Studies* [online]. 2020, (7), 90-104 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <http://dergi.israiliyat.com/en/download/article-file/1834930>. s. 95.

Příkladem zvýšeného napětí mezi Ruskem a Izraelem je například předvolání izraelského velvyslance Garyho Korena (2017–2020) kvůli ostřelování cílů nedaleko města Palmyra na jaře roku 2017. Podle ruského ministerstva zahraničních věcí totiž Izrael nezaútočil pouze na Hizballáh, jak tvrdilo izraelské vedení, ale i na syrské vládní síly. Kromě toho podle izraelské televizní stanice Channel 2 dopadly izraelské rakety blízko ruských jednotek.⁴⁸¹ Následně Lavrov vzkázal Izraeli: „Budeme soudit podle skutků a ne podle prohlášení, abychom zjistili, zda naše izraelské protějšky dodržují tyto [rusko-izraelské] dohody.“⁴⁸² Na to Netanjahu odpověděl, že Izrael neustoupí ze svého cíle minimalizovat hrozbu svých nepřátel s i nadále bude ostřelovat konvoje se zbraněmi pro Hizballáh na syrském území.⁴⁸³

Další neshoda nastala na jaře roku 2018, kdy Rusko odsoudilo Izrael za útok na Sýrii, při kterém zemřelo sedm íránských vojáků. To na krátkou dobu dokonce vyvolalo otázky o možném „odstoupení“ Ruska od tiché dohody s Izraelem o ostřelování íránských cílů. Když však o měsíc později Kreml po návštěvě Netanjahua na ruských oslavách konce druhé světové války 9. května (západní představitelé se průvodu přestali účastnit po ruské anexi Krymu v roce 2014)⁴⁸⁴ neokomentoval rozsáhlé útoky na íránské cíle v Sýrii, bylo jasné, že dosavadní „pravidla hry“ platí i nadále.⁴⁸⁵

Krátce na to, v září roku 2018, došlo do té doby k pravděpodobně největšímu ohrožení rusko-izraelských vztahů. Kvůli nedostatečné koordinaci ze strany Izraele sestřelila syrská protivzdušná obrana ruský letoun Iljušin Il-20, za kterým se skrývaly izraelské stíhačky ostřelující íránské cíle v Sýrii.⁴⁸⁶ Ruské ministerstvo obrany tehdy označilo izraelské pozdní (minutu před útokem) varování Moskvy před rozsáhlými nálety na Sýrii za

⁴⁸¹ BEAUMONT, Peter. Russia summons Israeli ambassador to explain air raids in Syria. In: *The Guardian* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/20/russia-summons-israeli-ambassador-explain-air-raids-syria>

⁴⁸² LAVROV, Sergej. In: TASS, Staff. Lavrov comments on Israel's recent air raids against targets in Syria. In: *TASS* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/936846>

⁴⁸³ TASS, Staff. Lavrov comments on Israel's recent air raids against targets in Syria. In: *TASS* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/936846>

⁴⁸⁴ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 137.

⁴⁸⁵ WILLIAMS, Daniel. Russia unlikely to limit Israeli actions in Syria – Netanyahu. In: *Reuters* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-syria-israel-russia-idUKKBN1IA30E>

⁴⁸⁶ BELENKAYA, Marianna a Ivan SAFRONOV. Izrael i Rossija posporjat ob Irane (Israel and Russia will argue about Iran). In: *Kommersant* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/3827707>

nepřátelskou provokaci, která vyžaduje adekvátní odpověď.⁴⁸⁷ Ta přišla o měsíc později, kdy Rusko darovalo systémy S-300 Sýrii.⁴⁸⁸ Ještě na jaře přitom Netanjahu vítězoslavně prohlásil, že na květnovém průvodu na Rudém náměstí toho roku Putin Izraeli přislíbil, že Sýrii tento sofistikovaný systém nedodá.⁴⁸⁹ Podle očekávání tento krok, který posílil syrskou a ruskou armádu (a zároveň síly Íránu) odsoudil jak Izrael, tak Spojené státy, jejichž manévrovací prostor se tím pádem snížil.⁴⁹⁰

Přestože Izrael přisoudil vinu za zářijový incident syrské armádě a oznámil svůj zájem nehledě na nehodu pokračovat v ostřelování iránských cílů v Sýrii, své vojenské akce v Sýrii obnovil až po několika měsících.⁴⁹¹ Izrael také bezprostředně po eskalaci vydal podrobné prohlášení vysvětlující situaci.⁴⁹² Jak komentář, tak následná izraelská zdrženlivost je ukázkovým příkladem izraelské závislosti na ruské přízni pro dosahování svých cílů v sousední Sýrii. Ani další izraelské ostřelování Sýrie, tentokrát v Damašku, v prosinci roku 2018, se nevyhnulo ostré kritice ze strany Ruska a obvinění Izraele z útoku na syrskou armádu.⁴⁹³

V letech 2017–2018 bylo možné pozorovat větší snahu Ruska vyvažovat na Blízkém východě vliv USA a souběžně došlo k sérii eskalací mezi Ruskem a Izraelem. Celkovému zlepšení rusko-izraelských vztahů nastalo na začátku roku 2019, kdy Spojené státy zaprvé přestaly s ostřelováním syrských jednotek a zadruhé začaly postupně

⁴⁸⁷ BBC, Staff. Russia blames Israel after military plane shot down off Syria. In: *BBC News* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-45556290>

⁴⁸⁸ REUTERS, Staff. Russia completes delivery of S-300 system to Syria. In: *Reuters* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-syria-russia-s300-idUKKCN1MC2GG>

⁴⁸⁹ RUMER, Eugene. Russia and Israel—Best Friends Forever?. In: *Russia in the Middle East: Jack of all Trades, Master of None* [online]. Carnegie Endowment for International Peace, 2019, 12-17. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep21000.8>. s. 16.

⁴⁹⁰ TOI, Staff. US: Russian sale of S-300s to Syria 'a serious escalation'. In: *The Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-russian-sale-of-s-300s-to-syria-a-serious-escalation/>

⁴⁹¹ BELENKAYA, Marianna a Ivan SAFRONOV. Izrael i Rossija posporjat ob Irane (Israel and Russia will argue about Iran). In: *Kommersant* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/3827707>

⁴⁹² HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Izrael obvinil ze sestřelení ruského letounu Sýrii. zároveň vzkázal, že lituje smrti posádky. In: *ČT24* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2597708-rusku-se-ve-stredozemnim-mori-ztratilo-pruzkumne-letadlo-stroj-mohl-byt-omylem>

⁴⁹³ AL JAZEERA, Staff. Russia criticises Israel for 'gross violation' in Syria strikes. In: *Al Jazeera* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/12/26/russia-criticises-israel-for-gross-violation-in-syria-strikes>

snižovat počet svých vojáků v Sýrii.⁴⁹⁴ Vzhledem ke snížení americké přítomnosti nemělo Rusko, jak se zdá, tak výraznou potřebu vyvažovat americký vliv na Blízkém východě skrze posílení Íránu. Jak poznamenává Stockholmský mezinárodní mírový výzkumný institut, do roku 2018 představovalo Rusko největšího dodavatele zbraní Íránu. Poté se však celkově export ruských zbraní do Íránu výrazně snížil,⁴⁹⁵ což dokresluje i fakt, že v roce 2019 Rusko odmítlo vyhovět žádosti Íránu o koupi ruského systému S-400.⁴⁹⁶ V tomto období se zároveň Rusko vyhnulo kritice izraelského ostřelování Sýrie, a to včetně útoků na syrské sklady s chemickými zbraněmi v letech 2020–2021.⁴⁹⁷ Jednou z ojedinělých výjimek bylo označení izraelského ostřelování Sýrie jako „destabilizování“ Blízkého východu v roce 2019⁴⁹⁸ a v roce 2020 ve společném prohlášení Ruska, Íránu a Turecka v roce 2020.⁴⁹⁹ To je však, jak se domnívám, pouze ukázkou toho, že Rusko balancuje mezi přízní všech blízkovýchodních aktérů a vstřícné kroky Izraeli vyvážilo vstřícným krokem svému spojenci Íránu.

Jak z předchozí analýzy vyplývá, Rusko a Izrael se navzájem potřebují pro dosahování svých geopolitických zájmů. Podobně jako v období mezi lety 2000–2014 Rusko a Izrael využívají ke zmírnění vzájemného napětí a koordinaci odlišných zájmů i v období mezi

⁴⁹⁴ TOI, Staff. US pullout from Syria to be done in 'prudent' way, Trump says. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-pullout-from-syria-to-be-done-in-prudent-way-trump-says/>

⁴⁹⁵ WEZEMAN, Siemon T., Pieter D. WEZEMAN a Justine GADON. Trends in International Arms Transfers, 2022. *SIPRI Fact Sheet* [online]. Stockholm: SIPRI, 2023, 1-12 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: [doi:https://doi.org/10.55163/CPNS8443](https://doi.org/10.55163/CPNS8443). s. 12.

⁴⁹⁶ RADIO FARDA, Staff. Russia refuses to sell S-400 air defense missile system to Iran. In: *RFE/RL* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://en.radiofarda.com/a/russia-refuses-to-sell-s-400-air-defense-missile-system-to-iran/29975011.html>

⁴⁹⁷ HAREL, Amos. Israel broadens strikes against Iran in Syria, and Russia doesn't seem to mind. In: *Haaretz* [online]. 2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/2021-11-11/ty-article/israel-broadens-assaults-in-syria-russia-doesnt-care/0000017f-f49d-d460-afff-ffff04db0000>

⁴⁹⁸ GROSS, Judah Ari. Russia: Israel behind Syria strikes, threatens regional stability. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-israel-behind-syria-strikes-threatens-regional-stability/>

⁴⁹⁹ TOI, Staff. Russia, Iran, Turkey say Israeli strikes in Syria are 'destabilizing'. In: *The Times of Israel* [online]. 2020 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-iran-turkey-say-israeli-strikes-in-syria-are-destabilizing/>

lety 2015–2022 projevy o společné historii,⁵⁰⁰ vzájemném přátelství⁵⁰¹ (opět často v kontextu na ruský mluvící menšiny),⁵⁰² nebo společném boji proti terorismu.

Zde bych se ráda zastavila u posledního bodu o poznámkách o společném boji proti terorismu, které zaznívají jak ze strany Izraele, tak Ruska.⁵⁰³ Jedná se však stejně jako v předchozích obdobích pouze o prázdna prohlášení. Mezi Ruskem a Izraelem stále přetrvává odlišný názor na to, která uskupení jsou teroristická a které státy podporují terorismus. Oba státy sice považují jako teroristickou organizaci Islámský stát, jeho jednotky však nejsou primárním cílem ani Izraele, ani Ruska. Izraelským primárním cílem, jak už bylo mnohokrát zmíněno, je Írán a s ním spojené síly, nikoliv Islámský stát, který je odpůrcem Íránu.⁵⁰⁴ Přestože Rusko oznámilo, že jeho hlavním cílem v Sýrii je zničení Islámského státu,⁵⁰⁵ už na začátku intervence bylo z jeho rozmístění sofistikovaných systémů v Sýrii (například Krasucha-S4, které slouží k rušení radarů, nebo protiletadlové systémy krátkého dosahu Pancir-S1 a dlouhého dosahu S-400), možné říct, že toto tvrzení vzhledem k faktu, že Islámský stát nemá leteckou sílu, není pravdivé. Primárním cílem Ruska je, jak dokládají jeho vojenské operace, bránit Asadovu Sýrii jednak před vnitřními silami (rebely), a jak ukazují sofistikované protivzdušné obranné systémy i vnějšími silami (a to včetně Izraele a USA).⁵⁰⁶

Nad rámec této rétoriky využívá Rusko a Izrael ke zmírnění napětí některé vstřícné diplomatické kroky. Například v roce 2017 kdy byly vztahy Ruska a Izraele velmi napjaté

⁵⁰⁰ GOLD, Jan. Rivlin: "Rossija i Izrail imejut dolguju istoriju" (Rivlin: "Russia and Israel have a long history"). In: *7 Kanal* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.7kanal.co.il/news/183401>

⁵⁰¹ Tato strategie pokračovala i s izraelským premiérem Naftali Bennettem (2021–2022), který v roce 2021 nazval Putina a celé Rusko (poté, co se na návštěvě v Soči ujistil, že má Rusko zájem pokračovat v dosavadním dekonfliktním mechanismu v Sýrii) pravým přítelem Izraele. Z: TOI, Staff. In first, Russian military said to fire S-300 missiles at Israeli jets over Syria. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-first-russian-military-said-to-fire-s-300-missiles-at-israeli-jets-over-syria/>

⁵⁰² TOI, Staff. Netanyahu tells Russian official: We will do 'anything' to prevent nuclear Iran. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-tells-russian-official-we-will-do-anything-to-prevent-nuclear-iran/>

⁵⁰³ CURA, Ali. Russia-Israel relations have 'new quality': Putin. In: *Anadolu Ajansı* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/en/europe/russia-israel-relations-have-new-quality-putin/1582527>

⁵⁰⁴ WILLIAMS, Daniel. Netanyahu to press Putin over Iran's Syrian foothold. In: *Reuters* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-russia-israel-idINKCN1B30JY>

⁵⁰⁵ INOZEMTSEV, Vladislav. The Kremlin's Actions in Syria: The Rationale and Goals of Russia's Syria Policy. *Atlantic Council* [online]. 2016, 19-27 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep03647.6>. s. 19.

⁵⁰⁶ BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. s. 73. a 77.

(avšak ještě předtím, než USA zaútočily na syrské jednotky), Rusko nečekaně, jen několik dní poté, co si předvolalo kvůli izraelskému ostřelování Sýrie izraelského velvyslance, jako první stát na světě uznal Západní Jeruzalém jako hlavní město Izraele.⁵⁰⁷ Tento krok udělalo Rusko navzdory své podpoře Palestinců a dvoustranního řešení.⁵⁰⁸

V roce 2018 zase Izrael projevil Rusku laskavost, když zaujal neutrální postoj vůči Moskvě v případě otravy ruského bývalého dvojitého agenta Sergeje Skripala. Navzdory tlaku západních států, které dohromady vyloučily přes 120 ruských diplomatů, z toho jenom 60 vyhostily Spojené státy, se Izrael rozhodl nevyhostit žádného svého ruského diplomata.⁵⁰⁹ Tento krok je opět výstižnou ukázkou izraelské závislosti na ruském svolení ostřelování Íránu. Ostatně tento důvod naznačil tehdejší izraelský ministr pro výstavbu a bydlení Joav Galant (2015–2019), který v kontextu tohoto případu upozornil na fakt, že Rusko má pod kontrolou velkou část vzdušného prostoru: „(...) musíme si pamatovat proporce a vzdálenosti. Izrael je na ruském dvorku; [geograficky] je velmi blízko.“⁵¹⁰

3.3.2 Ruská válka na Ukrajině

Ze stejného důvodu Izrael zaujal neutrální postoj vůči Rusku na začátku jeho invaze na Ukrajinu 24. února roku 2022. Jak řekl Bennett: „nejsme ve stejné pozici jako jiné země. Máme Rusko hned za našimi hranicemi v Sýrii.“⁵¹¹ Ukázkou této nestrannosti je to, že se Izrael zdržel okamžitého veřejného odsouzení Ruska,⁵¹² nebo například to, že 26. února Izrael nevyšel vstříc žádosti Spojených států a nepodpořil rezoluce Rady bezpečnosti OSN,

⁵⁰⁷ AHREN, Raphael. In curious first, Russia recognizes West Jerusalem as Israel's capital. In: *The Times of Israel* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-historic-first-russia-recognizes-west-jerusalem-as-israels-capital/>

⁵⁰⁸ RUSSIAN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. O pozicii Rossii po bliznevostocnomu uregulirovaniju (On the position of Russia on the Middle East settlement). In: *Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation* [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://archive.mid.ru/web/guest/o-pozicii-rossii-po-bliznevostocnomu-uregulirovaniju>

⁵⁰⁹ AHREN, Raphael. In spy wars, Israel chooses Russia over UK, but Trump could play spoiler. In: *The Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/perfidious-israel-chooses-russia-over-uk-but-trump-could-play-spoiler/>

⁵¹⁰ GALANT, Joav. In: AHREN, Raphael. In spy wars, Israel chooses Russia over UK, but Trump could play spoiler. In: *The Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/perfidious-israel-chooses-russia-over-uk-but-trump-could-play-spoiler/>

⁵¹¹ BENNETT, Naftali. In: PFEFFER, Anshel. Opinion: Why Netanyahu is suddenly a lot less friendly with Putin. In: *CNN* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2023/02/07/opinions/netanyahu-putin-israel-russia-ukraine-pfeffer/index.html>

⁵¹² BERMAN, Lazar. Bennett refrains from condemning Russia in first remarks since invasion of Ukraine. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/bennett-refrains-from-condemning-russia-in-first-remarks-since-invasion-of-ukraine/>

kteřá označila Rusko za agresora a požadovala jeho okamžité stažení z Ukrajiny.⁵¹³ Následně však už v rámci jedenáctého mimořádného zasedání Valného shromáždění OSN zaujal Izrael přímý postoj proti Rusku. Hned 2. března v rezoluci A/RES/ES-11/1 odsoudil ruskou „speciální vojenskou operaci“ a mimo jiné podpořil také rezoluci A/RES/ES-11/3, na základě které bylo Rusku pozastaveno členství v Radě OSN pro lidská práva⁵¹⁴ (viz. příloha č. 2).

Tato změna izraelského postoje lze vysvětlit především silným tlakem USA,⁵¹⁵ jehož podpora (ekonomická, vojenská a diplomatická) je zásadní pro přežití Izraele. Vzhledem k tomu, že se Spojené státy staly největším podporovatelem Ukrajiny,⁵¹⁶ Izrael nemůže riskovat vztah s USA.

V reakci na změnu izraelského postoje hned v březnu Moskva oznámila, že izraelské ostřelování Sýrie provokuje Rusko k možné reakci. Toto prohlášení představuje pravděpodobně nejostřejší kritiku ze strany Ruska vůči izraelským operacím v Sýrii.⁵¹⁷ Jak Rusko varovalo, jeho reakce nezůstala pouze u rétorické „odplaty“. V květnu totiž poprvé od své intervence v Sýrii použilo svůj obranný vzdušný systém S-300 proti izraelským stíhačkám.⁵¹⁸ V následujících měsících také Rusko ukázalo svůj nesouhlas s izraelským postojem ohledně války na Ukrajině předvoláním izraelského velvyslance kvůli ostřelování Sýrie.⁵¹⁹ Kromě toho také Moskva zahájila dosud pokračující (k dubnu 2023) soudní řízení s Židovskou agenturou, aby stejně jako v době studené války, či

⁵¹³ MAGID, Jacob. Despite US request Israel refrains from co-sponsoring UNSC resolution against Russia. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/despite-us-request-israel-refrains-from-backing-uns-resolution-against-russia/>

⁵¹⁴ iROZHLAS. Rusko Bylo Vyloučeno Z Rady Osn Pro Lidská práva. ‚Váleční Zločinci Tam Nemají Co dělat,‘ uvedl Kuleba. In: *iROZHLAS* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: [https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/osn-hlasovani-rusko-valka-na-ukrajine-lidska-priva_2204071757_gut](https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/osn-hlasovani-rusko-valka-na-ukrajine-lidska-prava_2204071757_gut)

⁵¹⁵ LAZAROFF, Tovah. Netanyahu bows to U.S. pressure to distance Israel from Putin. In: *NBC News* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/news/world/netanyahu-putin-ukraine-israel-russia-iran-us-rcna72742>

⁵¹⁶ MASTERS, Jonathan a Will MERROW. How Much Aid Has the U.S. Sent Ukraine? Here Are Six Charts. In: *Council on Foreign Affairs* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/article/how-much-aid-has-us-sent-ukraine-here-are-six-charts>

⁵¹⁷ JOFFRE, Tzvi. Russian ambassador to Syria: Israel is provoking us to react. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/middle-east/article-702206>

⁵¹⁸ FABIAN, Emanuel. Russia fired S-300 at Israeli jets over Syria in 'one-off' incident, Gantz confirms. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-fired-s-300-at-israeli-jets-over-syria-in-one-off-incident-gantz-confirms/>

⁵¹⁹ BERMAN, Lazar a Emanuel FABIAN. Russia summons Israeli envoy for clarifications on Damascus Airport strike. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-summons-israeli-envoy-for-clarifications-on-damascus-airport-strike/>

v druhé polovině devadesátých let znesnadnila přístup ruských Židů do Izraele.⁵²⁰ Tímto krokem se sice Rusko nedotklo hlavního geopolitického zájmu Izraele (je však pravdou, že se s ruskou invazí na Ukrajinu výrazně zvýšil počet nově příchozích z Ruska do Izraele),⁵²¹ nicméně má velmi nepřátelskou symboliku.⁵²² Jak uvedl izraelský premiér Jaír Lapid (2022–2022): „Uzavření kanceláří Židovské agentury by bylo závažnou událostí, která by měla důsledky pro tyto vazby.“⁵²³

Nutno podotknout, že přestože Izrael není neutrální vůči ruské agresi na Ukrajinu, stále Rusku v některých ohledech ustupuje. Prvním příkladem je fakt, že Izrael nezavedl všechny sankce vůči Rusku (například proti ruským oligarchům), což několikrát veřejně kritizovaly Spojené státy.⁵²⁴ Dále se Izrael zdržel poskytnutí vojenské pomoci Ukrajině (až na výjimku spolupráce izraelských a ukrajinských bezpečnostních složek v boji proti íránským dronům, které Rusko na Ukrajině používá).⁵²⁵ Příkladem může být odmítnutí ukrajinské žádosti na protivzdušný obranný systém Železná kopule.⁵²⁶ Od doby, kdy se však snížila izraelská závislost na Rusku přesunem jeho sofistikovaných zbraní (například systémů S-300)⁵²⁷ a jednotek v důsledku války na Ukrajině na podzim roku 2022, jsou

⁵²⁰ GROSS, Judah Ari. Jewish Agency trial in Moscow postponed again, leaving group's fate unclear. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/jewish-agency-trial-in-moscow-postponed-again-leaving-groups-fate-unclear/>

⁵²¹ GROSS, Judah Ari. Immigration to Israel hits 23-year high, driven by Russian invasion of Ukraine. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/immigration-to-israel-hits-23-year-high-driven-by-russian-invasion-of-ukraine/>

⁵²² SIEGAL, Tobias. Israel approves NIS 90 million for absorbing immigrants from Russia amid Ukraine War. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/israel-approves-nis-90-million-for-absorbing-immigrants-from-russia-amid-ukraine-war/>

⁵²³ LAPID, Jaír. In: GROSS, Judah Ari. Lapid warns Russia: Jewish agency closure would be 'grave event' with impact on ties. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/lapid-warns-russia-jewish-agency-closure-would-be-grave-event-with-impact-on-ties/>

⁵²⁴ SOLOMON, Shoshanna. Israel hasn't joined anti-Russia sanctions, but its firms need to tread carefully. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/israel-hasnt-joined-anti-russia-sanctions-but-its-firms-need-to-tread-carefully/>

⁵²⁵ SOKOL, Sam. Israeli intelligence 'cooperating very closely' with Ukraine, top Zelenskyy aide says. In: *Haaretz.com* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-03-24/ty-article/top-zelenskyy-aide-israeli-intelligence-cooperating-very-closely-with-ukraine/00000180-5bba-de8c-a1aa-dbbae1f70000>

⁵²⁶ LAZAROFF, Tovah a Anna AHRONHEIM. Ukraine wants Israel's Iron Dome, blasts anti-tank missile refusal. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/israel-news/article-708766>

⁵²⁷ TOI, Staff. Report: Russia draws down forces in Syria, removes S-300 system that troubled Israel. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/report-russia-draws-down-forces-in-syria-removes-s-300-air-defense-system/>

vidět náznaky odklonu od těchto ústupků Rusku.⁵²⁸ To ostatně dokazuje i fakt, že na jaře roku 2023 Izrael Ukrajině slíbil dodání obranného vojenského vybavení.⁵²⁹

Navzdory snížení ruské přítomnosti se však v listopadu Izrael zdržel hlasování o podpoře nápravy a odškodnění za agresí proti Ukrajině (A/RES/ES-11/5) na jedenáctém mimořádném zasedání Valného shromáždění OSN (viz. příloha č. 2). Důvodem může být stále snaha mít alespoň trochu otevřené dveře pro případné jednání s Ruskem o jeho zvýšené spolupráci s Íránem. Krátce před tímto hlasováním totiž americké bezpečnostní složky upozornily na snahu Íránu získat od Ruska jaderné materiály pro svou rostoucí výrobu jaderného paliva.⁵³⁰ Zároveň na konci roku 2022 Rusko s Íránem uzavřelo kontrakt na prodej 24 stíhaček Suchoj Su-35.⁵³¹ Dalším důvodem může být snaha udržet si částečně ruskou přízeň, aby se i nadále Rusko vyhnulo komentování občasných izraelských útoků na iránská jaderná zařízení.⁵³²

Jak jsem již zmínila, v období mezi lety 2015–2022 se celkově nachází rusko-izraelské vztahy v nejhorší fázi od rozpadu Sovětského svazu. To je zapříčiněné rozdílnými geopolitickými zájmy a větší asertivitou Ruska v jejich prosazování po sjednání iránské jaderné dohody. V zájmu předejít přímému střetu spolu koordinují své chování v rámci dekonfliktačního mechanismu. Díky němu se Izrael stal závislý na Rusku, což se projevuje na různých diplomatických ústupcích jako jsou prohlášení o vzájemném přátelství, Netanjahuovou účastí na průvodu na Rudém náměstí v roce 2018, prohlášeními o společném boji proti terorismu, nevyločení diplomatů v kauze Skripal, či zdrženlivostí na začátku (a v některých ohledech i v průběhu) války na Ukrajině. Tento konflikt však

⁵²⁸ PFEFFER, Anshel. Opinion: Why Netanyahu is suddenly a lot less friendly with Putin. In: *CNN* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2023/02/07/opinions/netanyahu-putin-israel-russia-ukraine-pfeffer/index.html>

⁵²⁹ TOI, Staff. In first, Israel said to authorize sale of defensive military equipment to Ukraine. In: *The Times of Israel* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-first-israel-said-to-authorize-sale-of-defensive-military-equipment-to-ukraine/>

⁵³⁰ BERTRAND, Natasha. Exclusive: Iran is seeking Russia's help to bolster its nuclear program, US Intel officials believe. In: *CNN* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2022/11/04/politics/iran-russia-nuclear-program/index.html>

⁵³¹ TOI, Staff. Report: Russia to supply Iran with dozens of Sukhoi su-35 fighter jets. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/report-russia-to-supply-with-iran-with-dozens-of-sukhoi-su-35-fighter-jets/>

⁵³² MIDDLE EAST MONITOR, Staff. Israel responsible for attack on Iranian 'nuclear facilities' in Isfahan. In: *Middle East Monitor* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/20230130-israel-responsible-for-attack-on-iranian-nuclear-facilities-in-isfahan/>

zároveň ukázal, že Rusko a Izrael nejsou přátelé ani spojenci. Jediným spojencem Izraele jsou USA, což se projevuje na jejich vojenské, ekonomické a politické podpoře. Absenci opravdu přátelských vztahů zároveň Izrael ukázal příslibem dodávek zbraní Ukrajině na jaře roku 2023.

Závěr

Blízký východ je geostrategicky významný region, v důsledku čehož je v něm možné pozorovat snahy velmocí o rozšiřování vlivu a následné mocenské soupeření. To se ostatně ukázalo už během studené války, kdy ho oba tehdejší světové póly mezinárodního systému využívaly ke vzájemnému zástupnému válčení. Po rozpadu Sovětského svazu se v tomto regionu staly hegemonem Spojené státy, na což Rusko reaguje vyvažováním amerického vlivu a posilováním své moci skrze strategickou spolupráci s americkými rivaly. Chování Ruska hraje esenciální roli ve vztazích Ruska a Izraele, který vnímá ruské partnery jako hrozbu pro svou existenci.

Hlavním cílem této práce bylo odpovědět na výzkumnou otázku: **Jak se geopolitické zájmy Ruska a Izraele na Blízkém východě odrážejí v jejich diplomatických vztazích?**

Na začátku diplomové práce jsem z Waltzovy neorealistickej teorie rovnováhy sil, kterou jsem rozšířila o geografické faktory (zdůrazňované například Mearsheimerem, Waltem či Thompsonem), vyvodila predikci o zájmech Ruska a Izraele. Toto teoretické východisko předpokládá, že hlavním cílem států je zajištění bezpečí v anarchické svépomocné struktuře pomocí vyvažování rostoucí moci států, které je mohou potenciálně ohrožovat. Vzhledem k velmocenskému postavení Ruska v mezinárodní struktuře bylo možné určit, že jeho hlavní zájem je stát se globální velmocí, která je schopná vyvažovat hegemonickou moc USA. Spojené státy totiž mohou v důsledku jejich síly a vlivu v blízkosti ruských hranic pro Moskvu představovat potenciálně největší ohrožení. Ve snaze dosáhnout tohoto cíle začalo Rusko vytvářet roli americké protiváhy na Blízkém východě skrze diplomatickou, ekonomickou a vojenskou podporu Íránu a Sýrie. Vzhledem k postavení Izraele, jakožto středně silného státu v obklopení nepřátelských států, bylo možné určit, že jeho primární zájem je získat takovou moc, která mu na Blízkém východě umožňuje zajistit přežití. Tohoto cíle dosahuje skrze vyvažování nebezpečí v podobě Íránu a Sýrie díky diplomatické, ekonomické a vojenské podpoře USA a vlastním bojem proti nim.

Zájmy jsem potvrdila na základě analýzy vládních dokumentů, vojenských doktrín, prohlášení vrcholných politiků, vojensko-strategické a energetické spolupráce

(tvrdého vyvažování) a hlasování ve Valném shromáždění a Radě Bezpečnosti OSN (měkkého vyvažování). Izraelský zájem přežít v „nehostinném“ blízkovýchodním regionu podporuje také fakt, že od konce devadesátých let, jak jsem analyzovala na základě dat Stockholmského mezinárodního mírového výzkumného institutu, patřil každý rok v období mezi lety 1992–2021 mezi pět států s největšími vojenskými výdaji v přepočtu na počet obyvatel.

Z analýzy je možné vidět, že se tyto hlavní geopolitické zájmy Ruska a Izraele od rozpadu SSSR nezměnily. Mění se ale to, že narůstá intenzita tohoto vyvažování v reakci (v případě Ruska) na americké demonstrování moci a (v případě Izraele) na posílení Íránu a Sýrie. V nejlepším stádiu byly diplomatické vztahy Ruska a Izraele na začátku devadesátých let, když se Rusko snažilo dosáhnout svých geopolitických zájmů částečným přiblížením se k USA. Díky tomu se jeho zahraniční politika do velké míry shodovala s tou izraelskou. Židovský stát měl zároveň na začátku devadesátých let velký zájem o udržení přívětivých vztahů s Ruskem ve snaze o zachování velké migrační vlny z bývalého SSSR v zájmu posílení postavení na Blízkém východě. Výrazné diplomatické sblížení mimo jiné dokládá například celkové hlasování ve Valném shromáždění OSN (viz. příloha č. 11), nejnižší přímá konfrontace na půdě OSN (viz. příloha č. 12), a to včetně případů Sýrie a Íránu (viz. přílohy č. 14 a 15), či minimum diplomatických přestřelků v rámci třiceti let rusko-izraelských vztahů. I přesto si ale Moskva udržovala svou „autonomii“ v případě vyzbrojování Íránu a Sýrie, která přirozeně vytvářela tenzi ve vztahu s Izraelem.

Od roku 1996 nabylo Rusko mnohem větší asertivitu v prosazování svých zájmů (v případě Íránu a Sýrie), což vedlo k odklonu od USA a Izraele. Tento trend, který nastal s nástupem ministra zahraničních věcí Primakova, pokračoval i v novém tisíciletí s prezidentem Putinem. Na největší intenzitě nabral s intervencí Ruska v sousední Sýrii. Zhoršování rusko-izraelských diplomatických vztahů je opět možné pozorovat na celkovém hlasování v OSN a narůstající přímé konfrontaci (viz. příloha č. 12), hlasování v případě Sýrie a Íránu (viz. přílohy č. 13, 14 a 15) a rusko-čínském vetování „protisyrských“ rezolucí v Radě bezpečnosti OSN od roku 2011 (viz. příloha č. 3). Kromě hlasování na půdě OSN naznačuje konstantní zhoršování rusko-izraelských vztahů vzájemná veřejná kritika chování na Blízkém východě, ruské předvolávání izraelských diplomatů, či ruská snaha zabránit odchodu ruských Židů do Izraele skrze pozastavování

činnosti Židovské agentury, které symbolicky vrací vztahy Ruska a Izraele do doby studené války.

Navzdory zvyšující se tenzi mezi Ruskem a Izraelem je možné pozorovat některé překvapivě vstřícné kroky, které mohou naznačovat blízkost Ruska a Izraele. Ze strany Izraele se jedná například o nejasný postoj v případě bombardování Kosova v roce 1999, neutralita v případě druhé Čečenské války v letech 2001–2002, anexe Krymu v roce 2014, kauzy Skripal v roce 2017, účast Netanjahua na pochodu v Den vítězství v roce 2018, či počáteční zdrženlivost v případě invaze na Ukrajinu v roce 2022. Hlavní motivací Izraele je snaha docílit skrze ústupky zmírnění ruské podpory Íránu a Sýrii a minimalizovat tak nárůst moci svých nepřátel. Zároveň se Izrael touto cestou snaží nevytvořit si dalšího nepřítele (Rusko) na Blízkém východě, kterého by musel v zájmu přežít vyvažovat. Dále mohou některé ústupky Rusku naznačovat snahu o vytvoření tlaku na USA, jako tomu mohlo být v případě sjednávání podmínek v rámci íránské jaderné dohody. Tyto náznaky pouze dokazují, že Izrael primárně regionálně vyvažuje své nepřátele, k čemuž potřebuje podporu USA, nikoliv však „bandwagonuje“ s USA.

Ruské ústupky, které mají podobu například podpory takzvaných „protiíránských“ rezolucí v Radě Bezpečnosti OSN, či pozastavování některých zbrojních kontraktů s Íránem a Sýrií jsou zase primárně motivované snahou zmírnit americký tlak (v podobě sankcí či hrozby vybudování raketového obranného štítu), nebo snahou dosáhnout sjednání odzbrojovacích dohod, jako tomu bylo v případě New Start.

Kromě těchto diplomatických ústupků spolu Moskva a Tel Aviv od ruské intervence v Sýrii v roce 2015 zintenzivnily jednání, která obnášela zavedení takzvané horké linky a časté návštěvy vrcholných politiků. Nad rámec této komunikace je z analýzy vztahů vidět, že se oba státy i nadále odvolávají na společnou historii a snaží se prezentovat vztah jako speciální. Tyto prostředky však slouží pouze ke zmírnění napětí ve velmi delikátní vojenské situaci, kdy se Rusko stalo de facto novým sousedem Izraele. Případný vojenský střet totiž není v zájmu ani jednoho ze států. Pro Rusko by představoval riziko zvýšení přítomnosti na Blízkém východě stále výrazně silnějších Spojených Států. Pro Izrael, který je závislý na ruském svolení vstupovat do syrského vzdušného prostoru pro ostřelování íránských cílů, by eskalace nejenže ohrozila pokračování této dohody, ale pravděpodobně

i způsobila nutnost vyvažovat nejen po (vypuknutí občanské války) „sousedního“ Íránu a Sýrie, ale také Ruska.

Vztah Ruska a Izraele má specifický charakter, který s sebou přináší mnohé (ať už diplomatické či vojenské) vstřícné kroky. Ty však slouží pouze k umožnění pokračování dosahování vlastních geopolitických zájmů. Právě rozdílné geopolitické zájmy, které jsou primárně podmíněné ruskou snahou přežít v anarchickém systému skrze získání postavení globální velmoci v multipolárním světě, jsou hybnou silou v rusko-izraelských diplomatických vztazích. Rusko a Izrael nejsou spojenci, jak mohou některé kroky klamně naznačovat. Jejich vztah má koordinační, vzájemně pragmatický a oportunistický charakter, což se zřetelně ukázalo po ruské invazi na Ukrajině v roce 2022. Po počátečním zaváhání se Izrael přiklonil, jak ukazuje hlasování na jedenáctém mimořádném zasedání Valného shromáždění OSN (viz: příloha č. 2), na stranu USA a zaujal protiruský postoj. Pravděpodobně v reakci na tento obrat pak Rusko vyslalo varování v podobě výstřelů na izraelské stíhačky v Sýrii. V důsledku ruského postupného stahování ze Sýrie kvůli válce na Ukrajině už však Izrael není tak závislý na ruské přízni, a na jaře roku 2023 tedy dokonce Ukrajině nabídl vojenskou pomoc.

Dalším cílem této práce bylo odpovědět na následující hypotézy:

H₁: Diplomatické vztahy Ruska a Izraele jsou podmíněné jejich snaze o dosažení geopolitických zájmů na Blízkém východě.

Tuto hypotézu jsem potvrdila již v odpovědi na mou výzkumnou otázku. Rusko a Izrael se snaží skrze diplomacii (proklamace o vzájemném přátelství a společné historii, časté návštěvy a ústupky na půdě OSN) zmírnit napětí, aby mohli dosáhnout svých zájmů. V případě Izraele se jedná primárně o snížení moci Íránu a Sýrie. V případě Ruska jde primárně o snahu zmírnit americký tlak, který Rusku brání v jeho hlavním zájmu stát se globální velmocí v multipolárním světě.

H₂: Rusko a Izrael jednájí v případě odlišných zájmů na Blízkém východě proti sobě pouze tehdy, pokud potenciální přínos tohoto jednání převyšuje přínos koordinace.

Moskva a Tel Aviv mají na Blízkém východě, jak ukazuje ruské spojení s Íránem

a Sýrií, konfliktní zájmy. Neantagonizují se však do takové míry, že by svým chováním ohrožovaly své přežití (v případě Ruska reakcí USA a případě Izraele reakcí samotného Ruska nebo skrze posílení Sýrie a Íránu). Tuto strategii jasně dokládají vzájemné ústupky. Příkladem takové koordinace může být příslib Izraele, že přestane dodávat zbraně Gruzii během války v Jižní Osetii nebo nezačne dodávat zbraně Ukrajině po anexi Krymu výměnou za to, že Rusko zmrazí některé zbrojní kontrakty s Íránem. Další ukázkou koordinace je deeskalační mechanismus, který vytvořilo Rusko s Izraelem po ruské intervenci v Sýrii. Na základě tohoto principu se oba státy snaží v těsné blízkosti nadále prosazovat své zájmy a vyhnout se konfrontaci, která by byla nevýhodná pro obě strany. Mechanismus spočívá v tom, že Rusko prosazuje svůj vliv v boji po boku syrské armády a íránských jednotek a Izrael může ostřelovat íránské cíle. Pravděpodobným důvodem, proč Rusko Izraeli umožnilo prosazování tohoto zájmu, byla snaha výměnou za částečné uspokojení izraelských zájmů snížit přítomnost USA.

H₃: Vztah Ruska a Izraele je v případě Blízkého východu podmíněný pozicí obou zemí vůči USA:

- A) Ruskou snahou vyvážit vliv Spojených států na Blízkém východě
- B) Izraelským pevným partnerstvím se Spojenými státy

I v tomto případě se má hypotéza, jak je zřejmé již z odpovědi na výzkumnou otázku, potvrdila. Primární motivací ruské podpory nepřátel Izraele, nejbližšího amerického spojence, je snaha v zájmu přežití vyvážit americkou hegemonickou moc na Blízkém východě. Naopak pro přežití Izraele na Blízkém východě je zcela zásadní americká ekonomická, vojenská a diplomatická podpora, a Rusko pro něj svým chováním představuje ohrožení existence. Z podstaty tak tyto státy nemohou být přátelé.

Analýza rusko-izraelských vztahů z pohledu neorealistickej teorie rovnováhy sil ukazuje na fakt, že je region Blízkého východu stále místem pro prosazování velmocenského vlivu a pro zástupné soupeření velmocí – obdobně jako tomu bylo během studené války. Na základě tohoto teoretického východiska je možné dál předpokládat, že Rusko neztratí svůj hlavní zájem přežít skrze dosažení postavení globální velmoci. Nadále ho však bude pravděpodobně vojensky a ekonomicky vyčerpávat nepřímé válčení s USA na Ukrajině, až zcela ztratí kapacitu, alespoň na nějakou dobu, vyvažovat USA na Blízkém východě. To

však neznamená automatické zlepšení vztahů s Izraelem. Židovský stát se totiž, jak napovídá příslib dodání zbraní Ukrajině, bude pravděpodobně víc přibližovat k USA, protože nebude nucen pokračovat v některých ústupcích Rusku.

Summary

The Middle East is a geo-strategically significant region, and as a result, it has witnessed great powers' efforts to expand their influence and subsequent power rivalries. This was already evident during the Cold War, when the two poles of the international system used the region for proxy warfare. After the collapse of the Soviet Union, the United States became the hegemon in the region, to which Russia responded by counterbalancing American influence and strengthening its power through strategic cooperation with American rivals. Russia's behaviour plays an essential role in relations between Russia and Israel, which perceives Russian partners as a threat to its existence.

The main objective of this paper was to answer the research question: **How are the geopolitical interests of Russia and Israel in the Middle East reflected in their diplomatic relations?**

At the beginning of my thesis, I made a prediction about Russia and Israel's interests from Waltz's neorealist balance of power theory, which I extended to include geographical factors (emphasized by Mearsheimer, Walt, and Thompson, for example). This theoretical premise assumes that the main goal of states is to provide security in an anarchic self-help structure by balancing the growing power of states that can potentially threaten them. Given Russia's great power position in the international structure, it could be determined that its main interest is to become a global power that is capable of counterbalancing the hegemonic power of the U.S. Indeed, the United States could potentially pose the greatest threat to Moscow due to its power and influence near Russia's borders. In pursuit of this goal, Russia has begun to create a role as a U.S. counterweight in the Middle East through diplomatic, economic, and military support for Iran and Syria. Given Israel's position as a medium-power state surrounded by hostile states, it was possible to determine that its primary interest was to gain the kind of power that would allow it to ensure its survival in the Middle East. It achieves this goal by balancing the dangers of Iran and Syria with the diplomatic, economic and military support of the US and by fighting them itself.

I confirmed my interests by analyzing government documents, military doctrines, statements by top politicians, military-strategic and energy cooperation (hard balancing), and votes in the General Assembly and the UN Security Council (soft balancing). Israel's interest in surviving in the "inhospitable" Middle East region is also supported by the fact that since the late 1990s, as I analyzed based on data from the Stockholm International Peace Research Institute, it has been among the five states with the highest military expenditures per capita every year between 1992 and 2021.

The analysis shows that these main geopolitical interests of Russia and Israel have not changed since the collapse of the USSR. What is changing, however, is that the intensity of this rebalancing is increasing in response (in the case of Russia) to the American show of power and (in the case of Israel) to the strengthening of Iran and Syria. Diplomatic relations between Russia and Israel were at their best in the early 1990s, when Russia sought to achieve its geopolitical interests by partially aligning itself with the US. As a result, its foreign policy largely coincided with that of Israel. At the same time, in the early 1990s, the Jewish state was very interested in maintaining friendly relations with Russia in an effort to keep the large wave of migration from the former USSR at bay in order to strengthen its position in the Middle East. Significant diplomatic rapprochement is evidenced by, among other things, the overall vote in the UN General Assembly (see Chart 11), the lowest direct confrontation at the UN (see Chart 12), including in the cases of Syria and Iran (see Charts 14 and 15), and the minimum of diplomatic skirmishes in the 30 years of Russian-Israeli relations. Even so, Moscow maintained its "autonomy" in the case of arming Iran and Syria, which naturally created tension in the relationship with Israel.

Since 1996, Russia has become much more assertive in pursuing its interests (in the case of Iran and Syria), which has led to a shift away from the US and Israel. This trend, which began with the arrival of Foreign Minister Primakov, has continued into the new millennium with President Putin. It gained its greatest intensity with Russia's intervention in neighboring Syria.

The deterioration of Russian-Israeli diplomatic relations can again be seen in the overall UN voting record and the growing direct confrontation (see Chart 12), the Syria and Iran votes (see Charts 13, 14, and 15), and the Russian-Chinese vetoes of "anti-Syrian"

resolutions in the UN Security Council since 2011 (see Table 3). In addition to UN votes, the constant deterioration of Russian-Israeli relations is indicated by mutual public criticism of each other's behavior in the Middle East, Russian summons of Israeli diplomats, and Russian efforts to prevent Russian Jews from leaving for Israel through the suspension of the Jewish Agency, symbolically returning Russian-Israeli relations to the Cold War era.

Despite the increasing tensions between Russia and Israel, some surprisingly accommodating steps can be observed that may indicate the closeness of Russia and Israel. On the Israeli side, these include an ambiguous stance in the case of the 1999 Kosovo bombing, neutrality in the case of the second Chechen war in 2001-2002, the annexation of Crimea in 2014, the Skripal case in 2017, Netanyahu's participation in the 2018 Victory Day march, and initial reticence in the case of the 2022 invasion of Ukraine. Israel's main motivation is to try to achieve, through concessions, a softening of Russian support for Iran and Syria and thus minimize the growth in power of its enemies. At the same time, Israel is trying not to create another enemy (Russia) in the Middle East that it would have to counterbalance in order to survive. Furthermore, some of the concessions to Russia may indicate an effort to put pressure on the US, as may have been the case in negotiating the terms of the Iran nuclear deal. These indications only show that Israel is primarily balancing its enemies regionally, for which it needs US support, but not "bandwagoning" with the US.

Russia's concessions, which take the form of, for example, supporting so-called "anti-Iran" resolutions in the UN Security Council, or suspending certain arms contracts with Iran and Syria, are in turn primarily motivated by efforts to ease US pressure (in the form of sanctions or the threat of building a missile defence shield), or by efforts to achieve negotiated disarmament agreements, as in the case of New Start.

In addition to these diplomatic concessions, since the Russian intervention in Syria in 2015, Moscow and Tel Aviv have intensified their negotiations, which have included the establishment of a so-called hotline and frequent visits by top politicians. Beyond this communication, an analysis of the relationship shows that both states continue to refer to their shared history and try to present the relationship as special. These means, however,

only serve to ease tensions in a very delicate military situation where Russia has become Israel's de facto new neighbour. Indeed, a possible military clash is not in the interest of either state. For Russia, it would risk increasing the presence in the Middle East of an increasingly powerful United States. For Israel, which is dependent on Russian permission to enter Syrian airspace to shell Iranian targets, an escalation would not only jeopardize the continuation of the agreement, but would likely necessitate a balancing act between "neighboring" Iran and Syria, as well as Russia, after the outbreak of civil war.

The relationship between Russia and Israel has a specific character, which entails many (whether diplomatic or military) accommodative steps. However, these only serve to enable the continuation of the pursuit of their own geopolitical interests. It is precisely the divergent geopolitical interests, which are primarily conditioned by Russia's desire to survive in an anarchic system through the acquisition of global superpower status in a multipolar world, that are the driving force in Russian-Israeli diplomatic relations. Russia and Israel are not allies, as some actions may falsely suggest. Their relationship is coordinative, mutually pragmatic and opportunistic, as was clearly demonstrated after the Russian invasion of Ukraine in 2022. After initial hesitation, Israel, as the vote at the eleventh special session of the UN General Assembly shows (see Table 2), sided with the US and took an anti-Russian stance. Probably in response to this turn, Russia then sent a warning in the form of shots fired at Israeli fighter jets in Syria. As a result of Russia's gradual withdrawal from Syria due to the war in Ukraine, however, Israel is no longer so dependent on Russian favor, and thus even offered military assistance to Ukraine in the spring of 2023.

Another goal of this paper was to answer the following hypotheses:

H₁: Russia and Israel's diplomatic relations are conditioned by their pursuit of geopolitical interests in the Middle East.

This hypothesis was already confirmed in the answer to my research question. Through diplomacy (proclamations of mutual friendship and shared history, frequent visits and concessions at the UN), Russia and Israel try to defuse tensions in order to achieve their interests. In the case of Israel, this is primarily about reducing the power of Iran and Syria.

In the case of Russia, it is primarily an attempt to relieve American pressure, which prevents Russia from its main interest in becoming a global power in a multipolar world.

H₂: Russia and Israel act against each other in the case of divergent interests in the Middle East only if the potential benefits of doing so outweigh the benefits of coordination.

Moscow and Tel Aviv have conflicting interests in the Middle East, as Russia's alliances with Iran and Syria show. However, they do not antagonize each other to such an extent that their behavior threatens their survival (in the case of Russia by the U.S. reaction and in the case of Israel by Russia's own reaction or through the strengthening of Syria and Iran). This strategy is clearly illustrated by mutual concessions. Examples of such coordination include Israel's promise to stop supplying arms to Georgia during the South Ossetia war or not to start supplying arms to Ukraine after the annexation of Crimea in exchange for Russia freezing some arms contracts with Iran. Another example of coordination is the de-escalation mechanism that Russia created with Israel after the Russian intervention in Syria. Based on this principle, the two states are trying to continue to pursue their interests in close proximity and avoid a confrontation that would be disadvantageous to both sides. The mechanism is that Russia asserts its influence by fighting alongside the Syrian army and Iranian forces, and Israel can shell Iranian targets. The likely reason Russia allowed Israel to pursue this interest was to reduce the U.S. presence in exchange for partial satisfaction of Israeli interests.

H₃: The relationship between Russia and Israel in the case of the Middle East is conditioned by the position of both countries towards the US:

- A) Russia's efforts to balance the influence of the United States in the Middle East
- B) Israel's strong partnership with the United States

In this case, too, my hypothesis, as is already evident from the answer to the research question, has been confirmed. The primary motivation behind Russian support for the enemies of Israel, America's closest ally, is to balance American hegemonic power in the Middle East in the interest of survival. Conversely, American economic, military and diplomatic support is absolutely essential to Israel's survival in the Middle East, and

Russia's behaviour poses an existential threat to it. Thus, by definition, these states cannot be allies.

An analysis of Russian-Israeli relations from the perspective of neorealist balance of power theory points to the fact that the Middle East region is still a site for the assertion of great power influence and for proxy great power rivalry - just as it was during the Cold War. Based on this theoretical premise, it can be further assumed that Russia will not lose its main interest in surviving through achieving global superpower status. However, it is likely to continue to be militarily and economically exhausted by indirect warfare with the US in Ukraine until it completely loses the capacity, at least for a while, to counterbalance the US in the Middle East. This does not mean an automatic improvement in relations with Israel. Indeed, as the promise to supply arms to Ukraine suggests, the Jewish state is likely to move closer to the US because it will not be forced to continue to make some concessions to Russia.

Použitá literatura

Fyzické knižní zdroje:

KOZHANOV, Nikolay. Russian Foreign Policy in the Middle East: New Challenge for Western Interests?. In: HAMILTON, Daniel S. a Stefan MEISTER. *The Russia File: Russia and the West in an Unordered World*. Washington, DC: Center for Transatlantic Relations, 2017. ISBN 978-1-947661-03-5

LEVY, Jack S. *War in the modern great power system: 1495-1975*. Lexington: The University Press of Kentucky, 1983. ISBN 978-0-8131-5339-1

MEARSHEIMER, John J. Structural Realism. In: DUNNE, Timothy, Milja KURKI a Steve SMITH. *International relations theories: Discipline and Diversity*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2013, s. 368. ISBN 978-0-19-969601-7

MORGENTHAU, Hans J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. 6th ed. Alfred A. Knopf, 1985. ISBN 0-394-54101-4

POSEN, Barry R. *Sources of military doctrine: France, Britain, and Germany between the world wars*. Ithaca: Cornell University Press, 1984, 283 s. ISBN 0-8014-1633-7

VASQUEZ, John A. *The Power of Power Politics: From Classical Realism to Neotraditionalism*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1998. ISBN 0-521-44235-4

WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. Berkeley: Addison-Wesley Publishing Company, 1979, s. 251. ISBN 0-201-08349-3

Elektronické knižní a odborné zdroje:

ALI, Mohanad H. Power Points Defining the Syria-Hezbollah Relationship. *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 2019 [cit. 2023-03-13]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep20960>

ALLISON, Roy. Russia and Syria: explaining alignment with a regime in crisis. *International affairs (London)* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2013, 89(4), 795-823 [cit. 2023-03-18]. ISSN 0020-5850. Dostupné z: doi:10.1111/1468-2346.12046

AVERBUKH, Lidia a Margarete KLEIN. *Russia-Israel Relationship Transformed by Syria Conflict: Political Interests Overshadow Social and Economic Ties*. SWP [online]. 2018, (37), 1-7 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/59408/ssoar-2018-averbukh_et_al-Russia-Israel_relationship_transformed_by_Syria.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-2018-averbukh_et_al-Russia-Israel_relationship_transformed_by_Syria.pdf

BIELICKI, Paweł. Russian-Israeli Relations during the Reign of Prime Minister Netanyahu: Abrasive Friendship or Realpolitik?. *Historia i polityka* [online]. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2021, 36(43), 9-30 [cit. 2023-02-05]. ISSN 1899-5160. Dostupné z: doi:10.12775/HiP.2021.011

BIJAN, Aref. Russia-Israel Relationship In the Perspective of the Syrian Civil War. *Israiliyat: Journal of Israeli and Judaic Studies* [online]. 2020, (7), 90-104 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <http://dergi.israiliyat.com/en/download/article-file/1834930>

BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. London: I. B. Tauris & Company, Limited, 2021, 257 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 978-0-7556-3465-1. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6725106>

BORSHCHEVSKAYA, Anna. The Evolution of Russian Strategy toward Israel: From Non-Recognition to Pragmatic Engagement. *Strategic Assessment* [online]. 2022, The Washington Institute for Near East Policy, 25(1), 3-20 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/evolution-russian-strategy-toward-israel-non-recognition-pragmatic-engagement>

BURGOS, Erik. The Russian arms sales to Iran and their (in)consequences on Russia-Israel military-industrial relations. *Confluences en Méditerranée* [online]. L'Harmattan, 2018, 104(1), 97-111 [cit. 2023-03-15]. ISBN 2343145512. ISSN 1148-2664. Dostupné z: doi:10.3917/come.104.0097

CHAZIZA, Mordechai. Soft Balancing Strategy in the Middle East: Chinese and Russian Vetoes in the United Nations Security Council in the Syria Crisis. *China report* [online]. New Delhi, India: SAGE Publications, 2014, 50(3), 243-258 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0009-4455. Dostupné z: doi:10.1177/0009445514534126

COHEN, Stuart a Aaron S. KLIEMAN. *Routledge handbook on Israeli security* [online]. London: Routledge, 2019, 367 s. [cit. 2023-03-12]. ISBN 1-351-67638-5. Dostupné z: <https://www-taylorfrancis-com.ezproxy.is.cuni.cz/pdfviewer/>

COHEN, Yaacov. The Improvement In Israeli-South Korean Relations. *Jewish political studies review* [online]. Jerusalem Center for Public Affairs, 2006, 18(1/2), 105-118 [cit. 2023-02-05]. ISSN 0792-335X. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/25834669>

COPELAND, Dale C. Neorealism and the myth of bipolar stability: Toward a new dynamic realist theory of major war. *Security studies* [online]. Taylor & Francis Group, 1996, 5(3), 29-89 [cit. 2023-04-25]. ISSN 0963-6412. Dostupné z: doi:10.1080/09636419608429276

DAVYDOV, Yuriy. Should Russia Join NATO? (Final Report). *NATO Office of Information and Press: Academic Affair Unit* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.nato.int/acad/fellow/98-00/davydov.pdf>

DELANOË, Igor. La Russie et Israël: entre méfiance réciproque et coopération bilatérale Les enjeux d'une relation ambivalente. *Fondation pour la recherche stratégique* [online]. Fondation pour la recherche stratégique, 2010, (6), 1-50 [cit. 2023-03-14]. ISSN 1279-0257. Dostupné z: <https://archives.frstrategie.org/web/documents/publications/recherches-et-documents/2010/201006.pdf>

DEUTSCH, Karl W. a J. David SINGER. Multipolar Power Systems and International Stability. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1964, 16(3), 390-406 [cit. 2023-04-25]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.2307/2009578

ELMAN, Colin a Michael A. JENSEN. *Realism reader* [online]. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2014, 534 s. [cit. 2023-04-23]. ISBN 978-0-415-77354-6

ELMAN, Colin. Horses for Courses: Why Not Neorealist Theories of Foreign Policy?. *Security studies* [online]. Frank Cass, 1996, 6(1), 7-53 [cit. 2023-04-25]. ISSN 0963-6412. Dostupné z: doi:10.1080/09636419608429297

ETZION, Eran. The Ministry of Foreign Affairs Situation Assessment for 2008-2009. *Strategic Assessment* [online]. The Institute for National Security Studies, 2009, 12(1), 47-58 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.inss.org.il/wp-content/uploads/2022/12/fe-1466893170.pdf>

FREEDMAN, Robert O. From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?. *Contemporary review of the Middle East* [online]. New Delhi: Sage Publications, 2018, 5(2), 102-115 [cit. 2023-02-01]. ISSN 2347-7989. Dostupné z: doi:10.1177/2347798918762197

FREEDMAN, Robert O. Israeli-Russian Relations since the Collapse of the Soviet Union. *The Middle East Journal* [online]. Washington: Middle East Institute, 1995, 49(2), 233-247 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0026-3141. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4328802>

FREEDMAN, Robert O. Russia and Israel under Yeltsin. *Israel studies (Bloomington, Ind.)* [online]. Bloomington: Indiana University Press, 1998, 3(1), 140-169 [cit. 2023-03-14]. ISSN 1084-9513. Dostupné z: doi:10.2979/ISR.1998.3.1.140

FREEDMAN, Robert O. Russia, Israel and the Arab-Israeli Conflict: The Putin Years. *Middle East policy* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2010, 17(3), 51-63 [cit. 2023-03-24]. ISSN 1061-1924. Dostupné z: doi:10.1111/j.1475-4967.2010.00450.x

FREEDMAN, Robert O. Russian Policy toward the Middle East: The Yeltsin Legacy and the Putin Challenge. *The Middle East Journal* [online]. Washington: Middle East Institute, 2001, 55(1), 58-90 [cit. 2023-03-14]. ISSN 0026-3141. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/4329582>

FREEDMAN, Robert O. *Soviet Policy toward Israel under Gorbachev*. New York: Praeger, 1991. ISBN 0-275-93993-6

GAZIT, Mordechai. The Genesis of the US-Israeli Military-Strategic Relationship and the Dimona Issue. *Journal of contemporary history* [online]. London, Thousand Oaks, CA and New Delhi: Sage Publications, 2000, 35(3), 413-422 [cit. 2023-02-05]. ISSN 0022-0094. Dostupné z: doi:10.1177/002200940003500305

GHADBEIGY, Zohreh. The Future of Cooperation of Iran and Russia in the Field Of Security and Defense. *Global Journal of Political Science and Administration* [online]. European Centre for Research Training and Development UK, 2017, 5(3), 1-12 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/349442636_The_Future_of_Cooperation_of_Iran_and_Russia_in_the_Field_Of_Security_and_Defense

GÖTZ, Elias. Neorealism and Russia's Ukraine policy, 1991-present. *Contemporary politics* [online]. Abingdon: Routledge, 2016, 22(3), 301-323 [cit. 2023-04-25]. ISSN 1356-9775. Dostupné z: doi:10.1080/13569775.2016.1201312

HANAUER, Larry. *Israel's Interests and Options in Syria*. RAND Corporation [online]. 2016, 1-24 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep02429>

HE, Kai a Huiyun FENG. If Not Soft Balancing, Then What?: Reconsidering Soft Balancing and U.S. Policy Toward China. *Security studies* [online]. ABINGDON: Taylor & Francis Group, 2008, 17(2), 363-395 [cit. 2023-03-12]. ISSN 0963-6412. Dostupné z: doi:10.1080/09636410802098776

HERZ, John H. Idealist Internationalism and the Security Dilemma. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1950, 2(2), 157-180 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.2307/2009187

IDF. Israel Defense Forces Strategy Document. In: *Israel Defense Forces* [online]. 2015 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.belfercenter.org/israel-defense-forces-strategy-document>

INOZEMTSEV, Vladislav. The Kremlin's Actions in Syria: The Rationale and Goals of Russia's Syria Policy. *Atlantic Council* [online]. 2016, 19-27 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep03647.6>

INTERNATIONAL CRISIS GROUP. Israel, Hizbollah and Iran: Preventing Another War in Syria. *Crisis Group Middle East Report* [online]. International Crisis Group, 2018, 8(182), 1-36 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www-jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/resrep31479>

JAMES, Patrick. Structural realism and the causes of war. *Mershon International Studies Review* [online]. Wiley Subscription Services, 1995, 39(2), 181-208 [cit. 2023-04-25]. ISSN 0020-8833. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/222750>

JONES, Hal. Special partnership: US-Israeli Relations and the Peace Process. *Harvard International Review* [online]. Cambridge: Harvard International Relations Council, 1998, 20(2), 80-83 [cit. 2023-03-14]. ISSN 0739-1854

KATZ, Mark N. Russia and Iran. *Middle East policy* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2012, 19(3), 54-64 [cit. 2023-03-17]. ISSN 1061-1924. Dostupné z: doi:10.1111/j.1475-4967.2012.00547.x

KAYE, Dalia D., Alireza NADER a Parisa ROSHAN. *Israel and Iran a dangerous rivalry* [online]. Santa Monica, Calif: RAND National Defense Research Institute, 2011, 117 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 1-280-12685-X

KEOHANE, Robert O. *International Institutions and State Power: Essays in International Relations Theory*. New York: Routledge, 1989. ISBN 978-0-367-00310-4

KLINGHOFFER, Arthur J. Soviet-Israeli Relations. *Contemporary Jewry* [online]. Association for the Sociological Study of Jewry, 1990, 11(1), 91-105 [cit. 2023-02-05]. ISSN 0147-1694. Dostupné z: doi:10.1007/BF02965542

KRATOCHVÍL, Petr. *Multipolarity: American Theory and Russian Practice*. Moscow: Paper presented at Annual CEEISA Convention, 2002.

KREUTZ, Andrej. *Russia in the Middle East: friend or foe?*. Westport: Praeger Security International, 2007, 222 s. ISBN 0-275-99328-0

LARIONOVA, Mila. Conceptualizing Soft Balancing Beyond Cold War: What's Changed, What Remains the Same?. *Central European Journal of International and Security Studies* [online]. 2020, 14(3), 65-91 [cit. 2023-04-22]. Dostupné z: doi:10.51870/CEJISS.A140303

LAYNE, Christopher. The Unipolar Illusion Revisited: The Coming End of the United States' Unipolar Moment. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 2006, 31(2), 7-41 [cit. 2023-03-12]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/isec.2006.31.2.7

LAYNE, Christopher. The Unipolar Illusion: Why New Great Powers Will Rise. *International Security* [online]. The MIT Press, 1993, 17(4), 5-51 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2539020>

LAYNE, Christopher. This Time It's Real: The End of Unipolarity and the Pax Americana. *International Studies Quarterly* [online]. Oxford, UK: Blackwell Publishing, 2012, 56(1), 203-213 [cit. 2023-03-12]. ISSN 0020-8833. Dostupné z: doi:10.1111/j.1468-2478.2011.00704.x

LEE, Michael J. a William R. THOMPSON. Major Powers vs. Global Powers: A New Measure of Global Reach and Power Projection Capacity. *Oxford Research Encyclopedia of Politics* [online]. 2017 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.610>

LIFSHITZ, Itamar a Erez SERI-LEVY. Israel's inter-war campaigns doctrine: From opportunism to principle. *Journal of Strategic Studies* [online]. Routledge, 2022, 1-26 [cit. 2023-04-30]. ISSN 0140-2390. Dostupné z: doi:10.1080/01402390.2022.2104254

LOBELL, Steven E. Structural Realism/Offensive and Defensive Realism. *Oxford Research Encyclopedias: International Studies* [online]. 2017, 1-23 [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.304>

LUNDESTAD, Geir. 'Imperial Overstretch', Mikhail Gorbachev, and the End of the Cold War. *Cold war history* [online]. ABINGDON: Taylor & Francis Group, 2000, 1(1), 1-20 [cit. 2023-02-05]. ISSN 1468-2745. Dostupné z: doi:10.1080/713999912

MA'OZ, Moshe. From Conflict to Peace?: Israel's Relations with Syria and the Palestinians. *The Middle East journal* [online]. Washington: Middle East Institute, 1999, 53(3), 393-416 [cit. 2023-03-13]. ISSN 0026-3141. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/pdf/4329353.pdf>

MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. New York: W. W. Norton & Company, 2001 [cit. 2023-04-22]. ISBN 0-393-02025-8. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=216573&kod=JPM755>

MOSHKOVA, Tatiana D. Russian-Israeli Relations: The Role of Russian-Speaking Community of State of Israel. *Vestnik RUDN. International Relations* [online]. Saint Petersburg, 2018, 18(2) [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: doi:10.22363/2313-0660-2018-18-2-387-399

PAPE, Robert A. Soft Balancing against the United States. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 2005, 30(1), 7-45 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/0162288054894607

PARENT, Joseph M. a Sebastian ROSATO. Balancing in Neorealism. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 2015, 40(2), 51-86 [cit. 2023-04-23]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/ISEC_a_00216

PETERS, Joel a Rob G. PINFOLD. *Understanding Israel: Political, Societal and Security Challenges* [online]. Milton Park, Abingdon, Oxon: Routledge, 2018, 303 s. [cit. 2023-04-30]. ISBN 1-317-29775-X. Dostupné z: doi:10.4324/9781315647357

RAZOUX, Pierre. The keys to understanding the Israel-Russia relationship. *NATO Defense College: Research Division* [online]. 2008 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep10364>

RIPSMAN, Norrin M. Neoclassical Realism. *Oxford Research Encyclopedias: International Studies* [online]. 2017, 1-20 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.36>

RODMAN, David. American Arms Transfers to Israel, 1962-1970: The Nuclear Weapons Dimension. *Israel journal of foreign affairs* [online]. Abingdon: Routledge, 2015, 9(3), 483-494 [cit. 2023-02-05]. ISSN 2373-9770. Dostupné z: doi:10.1080/23739770.2015.1114769

RUMER, Eugene. Russia and Israel—Best Friends Forever?. In: *Russia in the Middle East: Jack of all Trades, Master of None* [online]. Carnegie Endowment for International Peace, 2019, 12-17. [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <http://www.jstor.com/stable/resrep21000.8>

RUSSIAN FEDERATION. Principy Vneshnejj Politiki Rossijskojj Federacii (Principles of Foreign Policy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 1993 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.russiamatters.org/sites/default/files/media/files/1993%20Foreign%20Policy%20Strategy%20RUS.pdf>

RUSSIAN FEDERATION. Russian National Security Blueprint. In: *Russian Federation* [online]. 1997 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/blueprint.html>

RUSSIAN FEDERATION. The Foreign Policy Concept of the Russian Federation. In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://nuke.fas.org/guide/russia/doctrine/econcept.htm>

RUSSIAN FEDERATION. The Foreign Policy Concept of the Russian Federation. In: *Russian Federation* [online]. 2008 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://russiaeu.ru/userfiles/file/foreign_policy_concept_english.pdf

RUSSIAN FEDERATION. Konceptija vneshnejj politiki Rossijskojj Federacii (The Concept of Foreign Policy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2013 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://docs.cntd.ru/document/499003797>

RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskojj Federacii ot 30.11.2016 g. No. 640 (Decree of the President of the Russian Federation of November 30, 2016 No. 640): Ob utverzhdenii Konceptii vneshnejj politiki Rossijskojj Federacii (On approval of the Foreign Policy Concept of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2016 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/41451>

RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskojj federacii (Military doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.ng.ru/politics/2000-04-22/5_doktrina.html

RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskoj Federacii (Military Doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2010 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/supplement/461>

RUSSIAN FEDERATION. Voennaja doktrina Rossijskoj Federacii (Military Doctrine of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://docs.cntd.ru/document/420246589>

RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 10.01.2000 g. No. 24 (Decree of the President of the Russian Federation of January 10, 2000 No. 24): O koncepcii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Concept of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2000 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/14927>

RUSSIAN FEDERATION. Strategija nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii do 2020 goda (National Security Strategy of the Russian Federation until 2020). In: *Russian Federation* [online]. 2009 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/supplement/424>

RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 31.12.2015 g. No. 683 (Decree of the President of the Russian Federation of December 31, 2015 No. 683): O Strategii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Strategy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2015 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/40391/page/1>

RUSSIAN FEDERATION. Ukaz Prezidenta Rossijskoj Federacii ot 02.07.2021 g. No. 400 (Decree of the President of the Russian Federation of July 2, 2021 No. 400): O Strategii nacionalnoj bezopasnosti Rossijskoj Federacii (On the National Security Strategy of the Russian Federation). In: *Russian Federation* [online]. 2021 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.kremlin.ru/acts/bank/47046>

SALTZMAN, Ilai Z. Soft Balancing as Foreign Policy: Assessing American Strategy toward Japan in the Interwar Period. *Foreign policy analysis* [online]. Oxford University Press, 2012, 8(2), 131-150 [cit. 2023-04-24]. ISSN 1743-8586. Dostupné z: doi:10.1111/j.1743-8594.2011.00146.x

SHAD, Tahir I., Tahir L. SHAD, Steven BOUCHER a Jennifer Gray REDDISH. Syrian Foreign Policy in the Post-Soviet Era. *Arab studies quarterly* [online]. Detroit, Ill: Association of Arab-American University Graduates, 1995, 17(1/2), 77-94 [cit. 2023-03-14]. ISSN 0271-3519. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/41858113>

SHEEHAN, Michael. *The Balance of Power: History and Theory* [online]. London: Routledge, 1996 [cit. 2023-04-22]. ISBN 0-203-34461-8

SHEFFER, Gabriel. *Dynamics of dependence: U.S.-Israeli relations* [online]. New York, NY: Routledge, 2018 - 1987, 221 s. [cit. 2023-03-13]. ISBN 0-429-71217-0. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=5829398>

SNYDER, Glenn H. Alliance Theory: A Neorealist First Cut. *Journal of international affairs (New York)* [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 103-123 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0022-197X

STROVSKY, Dmitry a Ron SCHLEIFER. Israeli Politics in the Middle East through the Prism of Moscow: How Russian Media Create Artificial Reality. *Israel journal of foreign affairs* [online]. Abingdon: Routledge, 2020, 14(3), 477-493 [cit. 2023-03-24]. ISSN 2373-9770. Dostupné z: doi:10.1080/23739770.2020.1855883

THOMPSON, Jack, Danny PRONK a Hugo VAN MANNEN. *Geopolitical Genesis: Dutch Foreign and Security Policy in a Post-COVID World* [online]. 1-168 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://hcss.nl/report/strategic-monitor-2020-2021-geopolitical-genesis/>

TRENIN, Dmitri. Russia in the Middle East: Moscow's Objectives, Priorities, And Policy Driver's. *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 2016, 1-6 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/03-25-16_Trenin_Middle_East_Moscow_clean.pdf

TRENIN, Dmitri. *What is Russia Up To in the Middle East?*. Cambridge: Polity Press, 2018. ISBN 978-1-5095-2234-7

TURNER, Susan. Russia, China and a Multipolar World Order: The Danger in the Undefined. *Asian perspective* [online]. Seoul: The Institute for Far Eastern Studies, 2009, 33(1), 159-184 [cit. 2023-04-30]. ISSN 0258-9184. Dostupné z: doi:10.1353/apr.2009.0029

USKOWI, Nader. The Evolving Iranian Strategy in Syria: A Looming Conflict with Israel. *Atlantic Council* [online]. 2018, 1-12 [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep20716>

VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. Abingdon: Taylor & Francis Group, 2018, 1-543 [cit. 2023-02-05]. ISBN 9781315121826. Dostupné z: doi:10.4324/9781315121826

WALT, Stephen M. Alliances in a Unipolar World. *World politics* [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009, 61(1), 86-120 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.1017/S0043887109000045

WALTZ, Kenneth N. *Man, the State, and War: A Theoretical Analysis* [online]. Anniversary ed. New York: Columbia University Press, 2018 [cit. 2023-04-25]. ISBN 9780231188043. Dostupné z: <https://search-ebscohost-com.mu.idm.oclc.org/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=1941538&site=ehost-live&scope=site>

WALTZ, Kenneth N. Realist Thought and Neorealist Theory. *Journal of international affairs (New York)* [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 21-37 [cit. 2023-04-22]. ISSN 0022-197X

WALTZ, Kenneth N. Structural Realism after the Cold War. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 2000, 25(1), 5-41 [cit. 2023-04-23]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/016228800560372

WEHLING, Fred. Russian nuclear and missile exports to Iran. *The Nonproliferation review* [online]. Taylor & Francis Group, 1999, 6(2), 134-143 [cit. 2023-03-12]. ISSN 1073-6700. Dostupné z: doi:10.1080/10736709908436756

WEZEMAN, Siemon T., Pieter D. WEZEMAN a Justine GADON. Trends in International Arms Transfers, 2022. *SIPRI Fact Sheet* [online]. Stockholm: SIPRI, 2023, 1-12 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: doi:<https://doi.org/10.55163/CPNS8443>

WIVEL, Anders. Realism in Foreign Policy Analysis. *Oxford Research Encyclopedias: Politics* [online]. 2017, 1-22 [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.475>

WOHLFORTH, William C. The Stability of a Unipolar World. *International security* [online]. One Rogers Street, Cambridge, MA 02142-1209, USA: MIT Press, 1999, 24(1), 5-41 [cit. 2023-04-24]. ISSN 0162-2889. Dostupné z: doi:10.1162/016228899560031

WOLFERS, Arnold. *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*. 5th print. Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1962. ISBN 0-8018-0691-7

ZANOTTI, Jim a Carla E. HUMUD. Israel and Syria in the Golan Heights: U.S. Recognition of Israel's Sovereignty Claim. *Current politics and economics of the Middle East* [online]. Hauppauge: Nova Science Publishers, 2019, 10(4), 441-445 [cit. 2023-03-13]. ISSN 1939-5809

Webové stránky:

AHARONSON, Micky. Relations between Israel and the USSR/Russia. In: *Jiss.org.il* [online]. 2018 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://jiss.org.il/en/aharonson-relations-israel-ussr-russia/>

AHREN, Raphael. In curious first, Russia recognizes West Jerusalem as Israel's capital. In: *The Times of Israel* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-historic-first-russia-recognizes-west-jerusalem-as-israels-capital/>

AHREN, Raphael. In Netanyahu's new illustrated world, Israel has just five enemies. In: *The Times of Israel* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-netanyahus-new-illustrated-world-israel-has-just-five-enemies/>

AHREN, Raphael. In spy wars, Israel chooses Russia over UK, but Trump could play spoiler. In: *The Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/perfidious-israel-chooses-russia-over-uk-but-trump-could-play-spoiler/>

AL JAZEERA, Staff. Russia criticises Israel for 'gross violation' in Syria strikes. In: *Al Jazeera* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2018/12/26/russia-criticises-israel-for-gross-violation-in-syria-strikes>

AL JAZEERA, Staff. Russia turns down Sharon requests. In: *Al Jazeera* [online]. 2003 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2003/11/4/russia-turns-down-sharon-requests>

AMIRI, Mitra. Iran plugs first nuclear power plant into grid. In: *Reuters* [online]. 2011 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-bushehr-idUSTRE7830HQ20110904>

AMOS, Howard. News analysis: Russia damages image in Arab Spring. In: *The Moscow Times* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.themoscowtimes.com/2011/08/25/news-analysis-russia-damages-image-in-arab-spring-a9152>

ANISHCHUK, Alexei. Putin accuses United States of damaging World order. In: *Reuters* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-russia-putin-idUKKCN0ID1A120141024>

ASSOCIATED PRESS. Israel strikes Russian weapons shipment in Syria. In: *The Guardian* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2013/nov/01/israel-strikes-russian-weapons-syria>

BBC, Staff. Iran nuclear deal: '99% of world agrees' says Obama. In: *BBC News* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33537634>

BBC, Staff. Putin threats: How many nuclear weapons does Russia have? In: *BBC News* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60564123>

BBC, Staff. Russia blames Israel after military plane shot down off Syria. In: *BBC News* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-45556290>

BBC, Staff. Russia lifts ban on S-300 missile system delivery to Iran. In: *BBC News* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-32290335>

BEAUMONT, Peter. Russia summons Israeli ambassador to explain air raids in Syria. In: *The Guardian* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/mar/20/russia-summons-israeli-ambassador-explain-air-raids-syria>

BEERI, Tal. The history of relations between Iran, Hezbollah, and Hamas. In: *Alma Research and Education Center* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://israel-alma.org/2022/04/28/the-history-of-relations-between-iran-hezbollah-and-hamas>

BELENKAYA, Marianna a Ivan SAFRONOV. Izrail i Rossija posporjat ob Irane (Israel and Russia will argue about Iran). In: *Kommersant* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.kommersant.ru/doc/3827707>

BEN-YISHAI, Ron. Killing the brains. In: *Ynetnews* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-4174792,00.html>

BERMAN, Lazar a Emanuel FABIAN. Russia summons Israeli envoy for clarifications on Damascus Airport strike. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-summons-israeli-envoy-for-clarifications-on-damascus-airport-strike/>

BERMAN, Lazar. Bennett refrains from condemning Russia in first remarks since invasion of Ukraine. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/bennett-refrains-from-condemning-russia-in-first-remarks-since-invasion-of-ukraine/>

BERTRAND, Natasha. Exclusive: Iran is seeking Russia's help to bolster its nuclear program, US Intel officials believe. In: *CNN* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2022/11/04/politics/iran-russia-nuclear-program/index.html>

BETTINI, Daniel. IDF chief reveals Israel's 'silent' war on Iran. In: *Ynetnews* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5445834,00.html>

BLACK, Ian. Syria and Russia in talks on Nuclear Power. In: *The Guardian* [online]. 2010 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/may/11/syria-russia-nuclear-talks>

BORSHCHEVSKAYA, Anna. Russia's cooperation on the Iran deal is no favor to Washington. In: *The Washington Institute* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/russias-cooperation-iran-deal-no-favor-washington>

BORSHCHEVSKAYA, Anna. The maturing of Israeli-russian relations. In: *The Washington Institute* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/maturing-israeli-russian-relations>

BRODER, John M. Despite a secret pact by Gore in '95, Russian arms sales to Iran go on. In: *The New York Times* [online]. 2000 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2000/10/13/world/despite-a-secret-pact-by-gore-in-95-russian-arms-sales-to-iran-go-on.html>

BUSH, George. Address to the 46th session of the United Nations General Assembly in New York City. In: *The American Presidency Project* [online]. 1991 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/address-the-46th-session-the-united-nations-general-assembly-new-york-city>

BUSH, George. Remarks with president Boris Yeltsin of Russia announcing strategic arms reductions and an exchange with reporters. In: *The American Presidency Project* [online]. 1992 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/remarks-with-president-boris-yeltsin-russia-announcing-strategic-arms-reductions-and>

CENTER FOR ISRAEL EDUCATION. Israel and the Soviet Union Resume Diplomatic Relations. In: *CIE* [online]. 1991 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://israeled.org/israel-and-the-soviet-union-resume-diplomatic-relations/>

CENTER FOR ISRAEL EDUCATION. United States and Israel. In: *CIE* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://israeled.org/themes/united-states-and-israel/>

CLAWSON, Patrick. U.S. sanctions on Iran: What has been achieved and at what cost? In: *The Washington Institute* [online]. 1998 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/us-sanctions-iran-what-has-been-achieved-and-what-cost>

CLINTON, William J. The president's news conference with president Boris Yeltsin of Russia. In: *The American Presidency Project* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/the-presidents-news-conference-with-president-boris-yeltsin-russia-1>

CNN, Staff. Israel wary of Russian help to Iran. In: *CNN* [online]. 1997 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <http://edition.cnn.com/WORLD/9710/26/israel.primakav.tension/>

CNN, Staff. Peacemakers unite to defeat terrorism. In: *CNN* [online]. 1996 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: http://edition.cnn.com/WORLD/9603/summit_sharm/13/

C-SPAN, Staff. Yitzhak Rabin on Iran. In: *C-SPAN* [online]. 1995 [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.c-span.org/video/?c4494782/user-clip-yitzhak-rabin-iran-1995>

CURA, Ali. Russia-Israel relations have 'new quality': Putin. In: *Anadolu Ajansı* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.aa.com.tr/en/europe/russia-israel-relations-have-new-quality-putin/1582527>

ČT24, Staff. Pětadvacet let od podpisu START II. V modernizaci jaderných zbraní jsou na tahu USA, míní odborník. In: *ČT24* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2350633-petadvacet-let-od-podpisu-start-ii-v-modernizaci-jadernych-zbrani-jsou-na-tahu-usa-mini>

ČTK. Írán začal obohacovat uran na 60 procent. Porušuje tak mezinárodní dohodu o jaderném programu. In: *Lidovky.cz* [online]. 2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/svet/iran-zacal-obohacovat-uran-na-60-procent-porusuje-tak-mezinarodni-dohodu-o-jadernem-programu.A210416_133931_In_zahranici_libs

DAG HAMMARSKJÖLD LIBRARY. Security Council - Veto List. In: *United Nations* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_table_en.htm

DELANOË, Igor. Entre Moscou et Tel-Aviv, une étrange lune de miel (Between Moscow and Tel Aviv, a strange honeymoon). In: *Le Monde diplomatique* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.monde-diplomatique.fr/2014/09/DELANOË/50788>

DUGIT-GROS, Louis, Anna BORSCHEVSKAYA, Michael EISENSTADT, Farzin NADIMI a Henry ROME. After Ukraine: Russia's Potential Military and Nuclear Compensation to Iran. In: *The Washington Institute* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/after-ukraine-russias-potential-military-and-nuclear-compensation-iran>

EMBASSY OF ISRAEL IN LONDON. Iran: Statements by Israeli leaders – 2012. In: *Embassy of Israel, London* [online]. 2012 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://embassies.gov.il/london/NewsAndEvents/press-release/Pages/Iran-Statements-by-Israeli-leaders-%E2%80%93-2012.aspx>

ENGELMAN, Guy. Israel's foreign policy agenda. In: *The Washington Institute* [online]. 1999 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/israels-foreign-policy-agenda>

FABIAN, Emanuel. Russia fired S-300 at Israeli jets over Syria in 'one-off' incident, Gantz confirms. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-fired-s-300-at-israeli-jets-over-syria-in-one-off-incident-gantz-confirms/>

FAULCONBRIDGE, Guy. Diplomat denies Putin gave Iran secret message. In: *Reuters* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idINIndia-30386420071107>

GELLMAN, Barton. Russia bars Jewish agency. In: *The Washington Post* [online]. 1996 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1996/05/01/russia-bars-jewish-agency/f19e2886-72e4-4a6e-8131-0ce47913bf0d/>

GLAZER, Lisa. Rabin, on visit to Moscow, Heralds New Era for Israeli-russian relations. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/rabin-on-visit-to-moscow-heralds-new-era-for-israeli-russian-relations>

GOLD, Jan. Rivlin: "Rossija i Izrail imejut dolguju istoriju" (Rivlin: "Russia and Israel have a long history"). In: *7 Kanal* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.7kanal.co.il/news/183401>

GOLUBOVICH, Alexei. K vizitu Netanjakhu: chto Rossija mozhet poluchit ot ehkonomiki Izrailja (On Netanyahu's visit: what Russia can get from the Israeli economy). In: *Forbes.ru* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.forbes.ru/finansy-i-investicii/340519-rossijsko-izraillskie-ekonomicheskie-svyazi-ne-tolko-neft-na>

GOOTMAN, Elissa. Security Council approves sanctions against Iran Over Nuclear Program. In: *The New York Times* [online]. 2006 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2006/12/24/world/24nations.html>

GORDON, Michael R. U.S. and Russia reach deal to destroy Syria's chemical arms. In: *The New York Times* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2013/09/15/world/middleeast/syria-talks.html>

GROSS, Judah Ari. In first, US establishes permanent military base in Israel. In: *The Times of Israel* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-first-us-establishes-permanent-military-base-in-israel/>

GROSS, Judah Ari. Israel's air superiority clouded by new Russian missiles in Syria. In: *The Times of Israel* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/israels-air-superiority-in-syria-clouded-by-russian-s-400/>

GROSS, Judah Ari. Jewish Agency trial in Moscow postponed again, leaving group's fate unclear. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/jewish-agency-trial-in-moscow-postponed-again-leaving-groups-fate-unclear/>

GROSS, Judah Ari. Lapid warns Russia: Jewish agency closure would be 'grave event' with impact on ties. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/lapid-warns-russia-jewish-agency-closure-would-be-grave-event-with-impact-on-ties/>

GROSS, Judah Ari. Russia: Israel behind Syria strikes, threatens regional stability. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-israel-behind-syria-strikes-threatens-regional-stability/>

GROSS, Judah Ari. Immigration to Israel hits 23-year high, driven by Russian invasion of Ukraine. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/immigration-to-israel-hits-23-year-high-driven-by-russian-invasion-of-ukraine/>

HABERMAN, Clyde. Israel and Soviets restore full relations. In: *The New York Times* [online]. 1991 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1991/10/19/world/israel-and-soviets-restore-full-relations.html>

HAREL, Amos. Israel broadens strikes against Iran in Syria, and Russia doesn't seem to mind. In: *Haaretz* [online]. 2021 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/2021-11-11/ty-article/israel-broadens-assaults-in-syria-russia-doesnt-care/0000017f-f49d-d460-afff-ffff04db0000>

HELLER, Jeffrey. Israel says Iran nuclear deal a historic mistake. In: *Reuters* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-iran-nuclear-israel-idUKBRE9AN02Z20131124>

HELLER, Jeffrey. Netanyahu: Israel has carried out dozens of strikes in Syria. In: *Reuters* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-israel-idUSKCN0X81TO>

HOCKSTADER, Lee. Israel Uneasily Wrestles With 'Genocide' in Kosovo. In: *The Washington Post* [online]. 1999 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/daily/april99/israel040199.htm>

HOSENSEIDLOVÁ, Petra. Izrael obvinil ze sestřelení ruského letounu Sýrii. zároveň vzkázal, že lituje smrti posádky. In: *ČT24* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2597708-rusku-se-ve-stredozemnim-mori-ztratilo-pruzkumne-letadlo-stroj-mohl-byt-omylem>

ILYUSHINA, Mary. Putin demands U.S. respect 'multipolar' world and tell Ukraine to seek peace. In: *The Washington Post* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/10/27/vladimir-putin-speech-valdai-war/>

IRISH TIMES, Staff. Russia expels Israeli diplomat. In: *The Irish Times* [online]. 1996 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/russia-expels-israeli-diplomat-1.28784>

iROZHLAS. Rusko Bylo Vyloučeno Z Rady Osn Pro Lidská práva. ‚Váleční Zločinci Tam Nemají Co dělat,‘ uvedl Kuleba. In: *iROZHLAS* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/osn-hlasovani-rusko-valka-na-ukrajine-lidska-priva_2204071757_gut

J., Staff. Primakov rebukes anti-Semites after Netanyahu visit. In: *J.* [online]. 1999 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://jweekly.com/1999/03/26/primakov-rebuked-anti-semites-after-netanyahu-visit/>

JAFFE, Greg a Adam ENTOUS. Trump ends covert CIA program to arm anti-assad rebels in Syria, a move sought by Moscow. In: *The Washington Post* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/national-security/trump-ends-covert-cia-program-to-arm-anti-assad-rebels-in-syria-a-move-sought-by-moscow/2017/07/19/b6821a62-6beb-11e7-96ab-5f38140b38cc_story.html

JAYBHAY, Rahul. A neo-realist theoretical perspective in energy security. In: *The Kootneeti* [online]. Noida, India, 2020 [cit. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://thekootneeti.in/2020/04/13/neo-realist-perspective-energy-security/>

JEWISH.RU, Staff. Putin nazval Izrail ruskojazychnojj stranojj (Putin called Israel a Russian-speaking country). In: *Jewish.ru* [online]. 2011 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://jewish.ru/ru/news/articles/147521/>

JEWISH VIRTUAL LIBRARY. U.S. and Israel Joint Military exercises. In: *Jewish Virtual Library* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/u-s-and-israel-joint-military-exercises-juniper-cobra>

JEWISH VIRTUAL LIBRARY. U.S.-Israel relations: Formal agreements. In: *Jewish Virtual Library* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/formal-agreements-between-us-and-israel#Security>

JEWISH VIRTUAL LIBRARY. U.S.-Israel Strategic Cooperation: Intelligence Collaboration. In: *Jewish Virtual Library* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/u-s-israel-intelligence-collaboration>

JOFFRE, Tzvi. Russian ambassador to Syria: Israel is provoking us to react. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/middle-east/article-702206>

JPOST.COM, Staff. Russia reportedly halts sale of MiG-31s to Syria. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2009 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/International/Russia-reportedly-halts-sale-of-MiG-31s-to-Syria>

JTA, Staff. Israel decries Russian move to aid Iran's nuclear program. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1998 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/israel-decries-russian-move-to-aid-irans-nuclear-program-2>

JTA, Staff. News analysis: Russia returning to Syria to aid military expansion. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1998 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/news-analysis-russia-returning-to-syria-to-aid-military-expansion-2>

JTA, Staff. No sale of advance missile system to Syria, Russian FM says. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/2013/05/12/israel/no-sale-of-missiles-to-syria-russian-minister-says>

JTA, Staff. Obama asks Congress to delay action on Syria. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/2013/09/10/united-states/clinton-asks-congress-to-delay-action>

JTA, Staff. Peres signs pact to enhance military relations with Russia. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1995 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/peres-signs-pact-to-enhance-military-relations-with-russia>

JTA, Staff. Russia to sell reactors to Iran, but pledges end of arms deals. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1995 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/russia-to-sell-reactors-to-iran-but-pledges-end-of-arms-deals>

JTA, Staff. Syria said to aim missiles at Israeli cities, nuclear plant. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1998 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/syria-said-to-aim-missiles-at-israeli-cities-nuclear-plant-4>

JTA, Staff. With deadline looming, Kerry heading to Vienna for Iran talks. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/2014/07/10/united-states/with-deadline-looming-kerry-heading-to-vienna-for-iran-talks>

KAMPEAS, Ron. US Congress set to replace historic law that helped free Soviet jewry. In: *The Times of Israel* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-congress-set-to-replace-historic-law-that-helped-free-soviet-jewry/>

KATZ, Yaakov a Amir BOHBOT. How Israel sold drones to Russia to stop missiles from reaching Iran. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/magazine/books-israel-and-the-saleof-advanced-drones-to-russia-480326>

KATZ, Yaakov a Lahav HARKOV. Israel working to convince US to push Iran for ‘no-sunset-clause’ nuke deal. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2022 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/israel-news/article-708462>

KEINON, Herb. Israel warns Russia on Iran Arms Sale. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Iranian-Threat/News/Israel-warns-Russia-on-Iran-arms-sale-48333>

KERSHNER, Isabel. Just passing through, Putin consults with Israeli leaders on Syria and Iran. In: *The New York Times* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/06/26/world/middleeast/putin-visits-with-israeli-leaders.html>

KIMBALL, Daryl. U.S.-Russian Nuclear Arms Control Agreements at a Glance. In: *Arms Control Association* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.armscontrol.org/factsheets/USRussiaNuclearAgreements>

KURTZMAN, Daniel. Congress presses Russia to end support of Iran Missile Program. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1997 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/1997/11/17/lifestyle/congress-presses-russia-to-end-support-of-iran-missile-program>

L.A. TIMES, Staff. Soviets offer to sell MiG-31 jets to Israel. In: *Los Angeles Times* [online]. 1991 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1991-06-21-mn-1075-story.html>

- LANDAU, David. Russian vice president in Israel, marking a landmark in diplomacy. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1992 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/russian-vice-president-in-israel-marking-a-landmark-in-diplomacy>
- LAPPIN, Yaakov. Report: Moscow purchased 10 Israeli drones. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/israel-news/politics-and-diplomacy/report-russia-purchased-ten-israeli-drones-415575>
- LAZAROFF, Tovah a Anna AHRONHEIM. Ukraine wants Israel's Iron Dome, blasts anti-tank missile refusal. In: *The Jerusalem Post* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/israel-news/article-708766>
- LAZAROFF, Tovah. Netanyahu bows to U.S. pressure to distance Israel from Putin. In: *NBC News* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.nbcnews.com/news/world/netanyahu-putin-ukraine-israel-russia-iran-us-rcna72742>
- LELYVELD, Michael. Russia: Investment in Iranian energy falling. In: *RadioFreeEurope/RadioLiberty* [online]. 2000 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/1093094.html>
- LORELL, Mark. Jewish delegation presses Russia over weapons support. In: *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 1999 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.jta.org/archive/jewish-delegation-presses-russia-over-weapons-support>
- MAGID, Jacob. Despite US request Israel refrains from co-sponsoring UNSC resolution against Russia. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/despite-us-request-israel-refrains-from-backing-uns-resolution-against-russia/>
- MAKOVSKY, David. The silent strike: How Israel bombed a Syrian nuclear installation and kept it secret. In: *The New Yorker* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.newyorker.com/magazine/2012/09/17/the-silent-strike>
- MARCUS, Jonathan. Putin and Netanyahu: A complex diplomatic dance. In: *BBC News* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-39213488>
- MASON, Jeff a Adam ENTOUS. U.S. replaces Bush Plan for Europe missile shield. In: *Reuters* [online]. 2009 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-usa-shield-idUSLH51098820090917>
- MASTERS, Jonathan a Will MERROW. How Much Aid Has the U.S. Sent Ukraine? Here Are Six Charts. In: *Council on Foreign Affairs* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/article/how-much-aid-has-us-sent-ukraine-here-are-six-charts>
- MICROSOFT CORPORATION. *Microsoft Excel* [software]. 2021 [přístup 2022-09-01]. Dostupné z: <https://office.microsoft.com/excel> [požadavky na systém: procesor aktuální macOS, operační systém MacOS, paměť 4 GB RAM, 10 GB volného místa na disku]
- MIDDLE EAST MONITOR, Staff. Israel and Russia coordinate arms sale preventing deals with Iran. In: *Middle East Monitor* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/20191213-israel-and-russia-coordinate-arms-sale-preventing-deals-with-iran/>
- MIDDLE EAST MONITOR, Staff. Israel responsible for attack on Iranian 'nuclear facilities' in Isfahan. In: *Middle East Monitor* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.middleeastmonitor.com/20230130-israel-responsible-for-attack-on-iranian-nuclear-facilities-in-isfahan/>
- MILLER, Elhanah. 'Iran needs 18 months to produce the bomb'. In: *The Times of Israel* [online]. 2013 [cit. 2023-05-03]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/iran-needs-a-year-and-a-half-to-produce-the-bomb/>

MISSION OF ISRAEL TO THE UN IN GENEVA. Statement from PM Netanyahu on talks with Iran. In: *Mission of Israel to the UN in Geneva* [online]. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://embassies.gov.il/UnGeneva/NewsAndEvents/Pages/Statement-from-PM-Netanyahu-on-talks-with-Iran-10-Nov-2014.aspx>

MOH, Caroline. The Jackson-Vanik Amendment and U.S.-Russian Relations. In: *Wilson Center* [online]. 2010 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.wilsoncenter.org/event/the-jackson-vanik-amendment-and-us-russian-relations>

MYRE, Greg. Putin visits Israel and tries to allay its security worries. In: *The New York Times* [online]. 2005 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2005/04/29/world/middleeast/putin-visits-israel-and-tries-to-allay-its-security.html>

N.Y. TIMES, Staff. Russia and Syria Sign Military Agreement. In: *The New York Times* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1994/04/29/world/russia-and-syria-sign-military-agreement.html>

NETANJAHU, Benjamin. Meeting with Prime Minister of Israel Benjamin Netanyahu. In: *President of Russia* [online]. 2019 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/news/59902>

NEWMAN, Marissa. Netanyahu: Israel 'fully supports' Trump's 'bold' pullout from Iran deal. In: *The Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-israel-fully-supports-trumps-bold-pullout-from-iran-deal/>

NTI. Israel: Country Spotlight. In: *Nuclear Threat Initiative* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.nti.org/countries/israel/>

OSBORN, Andrew a Jack STUBBS. Putin calls U.S. strikes on Syria illegal, blow to U.S.-Russia ties. In: *Reuters* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-russia-putin/putin-calls-u-s-strikes-on-syria-illegal-blow-to-u-s-russia-ties-idINKBN1790NO>

PAMUK, Humeyra a Daren BUTLER. U.S.-led air strikes intensify as Syria conflict destabilises Turkey. In: *Reuters* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-idUKKCN0I30YW20141015>

PARKS, Michael a Doyle MCMANUS. Yeltsin asks 80% cut in warheads for U.S., Russia. In: *Los Angeles Times* [online]. 1992 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1992-01-30-mn-1417-story.html>

PEUCH, Jean-Christophe. Missile-systems deal with Iran confirmed. In: *Radio Free Europe/Radio Liberty* [online]. 2006 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/1065656.html>

PFEFFER, Anshel. Opinion: Why Netanyahu is suddenly a lot less friendly with Putin. In: *CNN* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2023/02/07/opinions/netanyahu-putin-israel-russia-ukraine-pfeffer/index.html>

PGPF. U.S. Defense Spending Compared to Other Countries. In: *Peter G. Peterson Foundation* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.pgpf.org/chart-archive/0053_defense-comparison

PRIME MINISTER'S OFFICE. PM Bennett and President of Russia Vladimir Putin are Currently Meeting for the First Time in Sochi, Russia. In: *Israeli government* [online]. 2021 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.gov.il/en/departments/news/event_putin221021

PRIME MINISTER'S OFFICE. The Jerusalem US-Israel Strategic Partnership Joint Declaration, signed by President of the United States Joe Biden and Prime Minister of Israel Yair Lapid. In: *Israeli Government* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.gov.il/en/departments/news/event_jerusalem140722

PUTIN, Vladimir. Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy. In: *Kremlin* [online]. 2007 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/copy/24034>

PUTIN, Vladimir. Meeting with Prime Minister of Israel Binyamin Netanyahu. In: *President of Russia* [online]. 2012 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/15728>

RSTUDIO INC. *RStudio* [software]. 2019 [přístup 2022-10-15]. Dostupné z: <https://posit.co/products/open-source/rstudio/> [požadavky na systém: procesor Apple Silicon, operační systém MacOS, paměť 256 MB RAM, 600 MB volného místa na disku]

RADIO FARDA, Staff. Russia refuses to sell S-400 air defense missile system to Iran. In: *RFE/RL* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://en.radiofarda.com/a/russia-refuses-to-sell-s-400-air-defense-missile-system-to-iran/29975011.html>

RAVID, Barak. Netanyahu: Iran nuclear deal endangers Israel, we will defend ourselves. In: *Haaretz.com* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/2013-11-24/ty-article/.premium/israel-denounces-iran-nuclear-deal/0000017f-df25-df7c-a5ff-df7f25360000>

RAVID, Barak. U.S. officials angry: Israel doesn't back stance on Russia. In: *Haaretz.com* [online]. 2014 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/2014-04-13/ty-article/.premium/u-s-angry-at-israel-for-silence-on-ukraine/0000017f-e15c-d9aa-afff-f95c6f4d0000>

REUTERS, Staff. Netanyahu says Israel's relationship with Russia is good. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-netanyahu-idUSKCN0RX0N520151003>

REUTERS, Staff. Russia completes delivery of S-300 air defense missiles to Iran: RIA. In: *Reuters* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-russia-iran-missiles-idUSKCN12D0Z2>

REUTERS, Staff. Russia completes delivery of S-300 system to Syria. In: *Reuters* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-syria-russia-s300-idUKKCN1MC2GG>

REUTERS, Staff. Russian firm to supply Iran S-300 missile system once deal agreed. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-russia-iran-missiles-idUSKBN0O11AJ20150602>

RODKIEWICZ, Witold. Russia is undermining the nuclear agreement with Iran. In: *OSW Centre for Eastern Studies* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2015-04-15/russia-undermining-nuclear-agreement-iran>

RUSSIAN MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. O pozicii Rossii po blizhnevostochnomu uregulirovaniju (On the position of Russia on the Middle East settlement). In: *Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation* [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://archive.mid.ru/web/guest/o-pozicii-rossii-po-blizhnevostochnomu-uregulirovaniju>

SHULMAN, Alexander. Rossija i Izrail: put k voennomu sotrudnichestvu (Russia and Israel: the path to military cooperation). In: *Rossijskaja gazeta* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20131010203018/http://rusplt.ru/policy/sss_russia_izrail.html

SIEGAL, Tobias. Israel approves NIS 90 million for absorbing immigrants from Russia amid Ukraine War. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/israel-approves-nis-90-million-for-absorbing-immigrants-from-russia-amid-ukraine-war/>

SIPRESS, Alan. Israel emphasizes Iranian threat. In: *The Washington Post* [online]. 2002 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/2002/02/07/israel-emphasizes-iranian-threat/b033ec97-9ad4-4ed2-8b2c-c13e3dc823f0/>

SIPRI. SIPRI Military Expenditure Database. *Stockholm International Peace Research Institute* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://milex.sipri.org/sipri>

SOKOL, Sam. Israeli intelligence 'cooperating very closely' with Ukraine, top Zelenskyy aide says. In: *Haaretz.com* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/2022-03-24/ty-article/top-zelenskyy-aide-israeli-intelligence-cooperating-very-closely-with-ukraine/00000180-5bba-de8c-a1aa-dbbae1f70000>

SOLOMON, Shoshanna. Israel hasn't joined anti-Russia sanctions, but its firms need to tread carefully. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/israel-hasnt-joined-anti-russia-sanctions-but-its-firms-need-to-tread-carefully/>

STEWART, Phil a Kate HOLTON. U.S. pulls plug on Syria rebel training effort; will focus on weapons supply. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-syria-usa-idAFKCN0S31B220151009>

SVETLOVA, Ksenia. "Russkikh" Izraitljan obvinjajut v rasizme ("Russian" Israelis accused of racism). In: *BBC News Russkaja Sluzhba* [online]. 2011 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.bbc.com/russian/international/2011/02/110221_israel_russian_press_racism

SVETLOVA, Ksenia. Dancing in two weddings: Israel balances Russia and Ukraine. In: *War on the Rocks* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://warontherocks.com/2022/03/dancing-in-two-weddings-israel-balances-russia-and-ukraine/>

TASS, Staff. Summary of Russian-Israeli relations. In: *TASS* [online]. 2020 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1112015#>

TASS, Staff. Lavrov comments on Israel's recent air raids against targets in Syria. In: *TASS* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/936846>

TASS, Staff. Russia calls on all states to put Islamic State, Jabhat al-Nusra on terrorist lists. In: *TASS* [online]. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150724072138/http://tass.ru/en/world/769912>

TASS, Staff. Putin says foreign forces need to leave Syria. In: *TASS* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://tass.com/politics/1024196>

THE WHITE HOUSE. The Historic Deal that Will Prevent Iran from Acquiring a Nuclear Weapon. In: *The White House: President Barack Obama* [online]. 2016 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/iran-deal>

THORLEIFSSON, Cathrine M. A fragile cold peace: the impact of the Syrian conflict on Israeli-Syrian relations. *Norwegian Peacebuilding Resource Centre* [online]. 2013 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.files.ethz.ch/isn/175240/ea883668809494555f78ac913f12a8ff.pdf>

TOI, Staff. Hezbollah said to get arms direct from Russia, can use against Israel. In: *The Times of Israel* [online]. 2016 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/hezbollah-said-to-get-arms-direct-from-russia-can-use-against-israel/>

TOI, Staff. In first, Israel said to authorize sale of defensive military equipment to Ukraine. In: *The Times of Israel* [online]. 2023 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-first-israel-said-to-authorize-sale-of-defensive-military-equipment-to-ukraine/>

TOI, Staff. In first, Russian military said to fire S-300 missiles at Israeli jets over Syria. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/in-first-russian-military-said-to-fire-s-300-missiles-at-israeli-jets-over-syria/>

TOI, Staff. Israel abstains on pro-Ukraine UN resolution after Kyiv backed Palestinian measure. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/israel-abstains-on-pro-ukraine-un-resolution-after-kyiv-backed-palestinian-measure/>

TOI, Staff. Netanyahu tells Russian official: We will do 'anything' to prevent nuclear Iran. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-tells-russian-official-we-will-do-anything-to-prevent-nuclear-iran/>

TOI, Staff. Netanyahu: US acting against Iran economically, Israel operating militarily. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-us-acting-against-iran-economically-israel-operating-militarily/>

TOI, Staff. PM indicated to Putin: 'we'll destroy your missiles if you deliver them to Assad'. In: *The Times of Israel* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/pm-threatened-to-hit-s-300s-before-they-came-online/>

TOI, Staff. Report: Russia draws down forces in Syria, removes S-300 system that troubled Israel. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/report-russia-draws-down-forces-in-syria-removes-s-300-air-defense-system/>

TOI, Staff. Report: Russia to supply Iran with dozens of Sukhoi su-35 fighter jets. In: *The Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/report-russia-to-supply-with-iran-with-dozens-of-sukhoi-su-35-fighter-jets/>

TOI, Staff. Russia-Israel 'hotline' to prevent aerial clashes in Syria. In: *The Times of Israel* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-israel-hotline-to-prevent-aerial-clashes-in-syria/>

TOI, Staff. Russia, Iran, Turkey say Israeli strikes in Syria are 'destabilizing'. In: *The Times of Israel* [online]. 2020 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/russia-iran-turkey-say-israeli-strikes-in-syria-are-destabilizing/>

TOI, Staff. US pullout from Syria to be done in 'prudent' way, Trump says. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-pullout-from-syria-to-be-done-in-prudent-way-trump-says/>

TOI, Staff. US to be 'very supportive' of Israeli strikes against Iranian targets in Syria. In: *The Times of Israel* [online]. 2019 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-to-be-very-supportive-of-israeli-strikes-against-iranian-targets-in-syria/>

TOI, Staff. US, Germany to Russia: Don't send Assad missiles. In: *The Times of Israel* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-germany-to-russia-dont-send-assad-missiles/>

TOI, Staff. US: Russian sale of S-300s to Syria 'a serious escalation'. In: *The Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/us-russian-sale-of-s-300s-to-syria-a-serious-escalation/>

TRENIN, Dmitri. Why Russia supports Assad. In: *The New York Times* [online]. 2012 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2012/02/10/opinion/why-russia-supports-assad.html>

TRENIN, Dmitri. Russia in the Middle East: Moscow's Objectives, Priorities, and Policy Driver's. *Carnegie Endowment for International Peace* [online]. 2016 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/03-25-16_Trenin_Middle_East_Moscow_clean.pdf

TSVETKOVA, Maria. Netanyahu, Putin aim to prevent accidental Israeli-russian clashes in Syria. In: *Reuters* [online]. 2015 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-russia-israel-idINKCN0RL10U20150921>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

UPI, Staff. Russia defends arms sales to Syria. In: *United Press International* [online]. 2008 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.upi.com/Top_News/2008/09/29/Russia_defends_arms_sales_to_Syria/UPI-28611222726785/

U.S. DEPARTMENT OF STATE. Iran Sanctions. In: *U.S. Department of State* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.state.gov/iran-sanctions/>

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

WILLIAMS, Daniel. Netanyahu to press Putin over Iran's Syrian foothold. In: *Reuters* [online]. 2017 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/mideast-crisis-russia-israel-idINKCN1B30JY>

WILLIAMS, Daniel. Russia unlikely to limit Israeli actions in Syria – Netanyahu. In: *Reuters* [online]. 2018 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/uk-mideast-crisis-syria-israel-russia-idUKKBN1IA30E>

WILLIAMS, Daniel. Now Israel says it wants to whack Syria's Assad. In: *Business Insider* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/israel-wants-to-topple-assad-regime-2013-9>

WILLIAMS, Daniel. Yeltsin, Clinton clash over NATO's role. In: *The Washington Post* [online]. 1994 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1994/12/06/yeltsin-clinton-clash-over-natos-role/19b7b3a1-abd1-4b1e-b4b2-362f1a236ce9/>

ZETTER, Kim. Legal experts: Stuxnet attack on Iran was illegal 'act of force'. In: *Wired* [online]. 2013 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://www.wired.com/2013/03/stuxnet-act-of-force/>

Teze Diplomové práce

Univerzita Karlova
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Teze závěrečné diplomové práce

Rusko-izraelské vztahy po rozpadu Sovětského svazu

Jméno a příjmení: Bc. Klára Pavlíková

Vedoucí práce: Dr. Irena Kalhousová

Studijní obor: Mezinárodní vztahy, MV (6701T005)

Akademický rok podání: 2022/2023

Úvod do tématu

Vztah Ruska (Sovětského svazu) a Izraele prošel do dnešního dne několika zatěžkávacími zkouškami. Během té pravděpodobně nejtěžší, v období studené války, Sovětský svaz s Izraelem v reakci na šestidenní válku přerušil diplomatické styky a k jejich obnově došlo až po konci bipolárního světa v roce 1991. Navzdory komplikované historii a přetrvávajícím rozdílům ve filozofii a ideologii mohou některé interakce mezi Ruskem a Izraelem za posledních 31 let naznačovat výrazné oteplování jejich vztahu. Příkladem toho může být rozhodnutí Izraele nevyhostit ruské diplomaty společně se Západem v souvislosti s otravou bývalého ruského dvojitého agenta Sergeje Skripala v roce 2018,⁵³³ izraelská neutralita v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu (například nepodpoření rezoluce OSN odsuzující ruskou invazi navzdory žádosti USA v únoru 2022)⁵³⁴, či některé projevy ruských a izraelských vrcholných představitelů.

V roce 2016 prohlásil ruský prezident Vladimir Putin: "Rusko a Izrael si vytvořily zvláštní vztah především proto, že 1,5 milionu izraelských občanů pochází z bývalého Sovětského svazu, mluví ruským jazykem, jsou nositeli ruské kultury, ruské mentality. Udržují vztahy se svými příbuznými a přáteli v Rusku, a to činí mezistátní vztahy velmi zvláštními."⁵³⁵

Nepopírám, že ruská alíja⁵³⁶ má jakožto měkká síla své místo v rusko-izraelských vztazích. Domnívám se však, že slouží spíše jako nástroj využívaný k mediaci rusko-izraelských vztahů, nikoliv faktor signifikantně reflektující ruské diplomatické vztahy. V této práci budu pomocí neorealistické teorie analyzovat, jak se v rusko-izraelských diplomatických vztazích odráží jejich geopolitické zájmy v rámci Blízkého východu, které dle mé hypotézy hrají v rusko-izraelských diplomatických vztazích prim. Příklady, na kterých budu zkoumat odpověď na výzkumnou otázku jsou Sýrie a Írán.

⁵³³ AHREN, Raphael. As Britain's key allies expel Russian diplomats, Israel opts not to. In: *Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/britains-key-allies-expel-russian-diplomats-while-israel-opts-not-to/>

⁵³⁴ MAGID, Jacob. Despite US request Israel refrains from co-sponsoring UNSC resolution against Russia. In: *Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/despite-us-request-israel-refrains-from-backing-uns-c-resolution-against-russia/>

⁵³⁵ PUTIN, Vladimir. In: TASS, Staff. Putin says he plans to meet Israeli prime minister soon. In: *TASS* [online]. 2016 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20181125135532/http://tass.ru/en/politics/862850>

⁵³⁶ V roce 2022 žilo v Izraeli přes 1 300 000 rusky mluvících občanů. In: REUTERS, Staff. Immigration to Israel from Ukraine, Russia jumps amid conflict. In: *REUTERS* [online]. 2022 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/immigration-israel-ukraine-russia-jumps-amid-conflict-2022-08-10/>

Dosavadní stav výzkumu

Jednou z nejaktuálnějších publikací, která se zabývá pragmatickým chováním Ruska na Blízkém východě je kniha *Russia's Middle East Policy – From Lenin to Putin (2018)* ruského arabisty a afrikanisty Alexeie Mikhailoviče Vasilieva. Text popisující sovětskou a ruskou zahraniční politiku vůči Sýrii, Íránu a Izraeli je obohacený o rozhovory s ruskými diplomaty jako je například M. L. Bogdanov.

Vasiliev v knize kritizuje sovětskou zahraniční politiku vůči Blízkému východu před Gorbačovem. A to z důvodu, že se podle něj příliš řídila marxistickou ideologií a málo ruskými národními zájmy. Velmi kritický je ale i ke Gorbačovově a Jelcinově zahraniční politice. Naproti tomu vyzdvihuje Putinovu zahraniční politiku vůči Blízkému východu. Především proto, že Putina považuje za jediného vůdce, který staví do popředí ruské geopolitické zájmy a nemá zájem o mesianistickou ideologii, natož o snahu zavděčit se Západu. Navzdory obsáhlosti kniha postrádá systemický přístup, který by ruské chování a geopolitické zájmy na Blízkém východě dokázal komplexně vysvětlit ať už na domácí (rozhodovací procesy v ruské zahraniční politice), nebo mezinárodní (strukturální) úrovni.

O systémové (strukturální) vysvětlení ruských zájmů a chování na Blízkém východě ve vztahu k Sýrii, Íránu a Izraeli se v knize *What Is Russia Up To in the Middle East? (2017)* pokouší Dmitri Trenin. Tvrdí, že chování Ruska na Blízkém východě (vojenská intervence v Sýrii) je primárně motivované snahou stát se světovou velmocí. Jak se tento zájem propisuje do diplomatických vztahů s blízkovýchodními hráči nastiňuje v několika (jeho slovy) “mini” případových studiích. Konkrétně předmět mého zájmu, rusko-izraelské diplomatické vztahy, je zmíněný pouze v několika větách, což je pravděpodobně nejvíce kolik tomuto tématu Trenin ve svých publikacích věnuje a zcela tak postrádá komplexitu pro odpověď na mou výzkumnou otázku.

Dále Trenin ruské geopolitické zájmy analyzuje v *Russia's Spheres of Interest, not Influence (2009)*, *Russia Reborn: Reimagining Moscow's Foreign Policy (2009)*, *Should We Fear Russia? (2016)*, *Russia in the Middle East: Moscow's objectives, priorities, and policy drivers (2016)*, *Avoiding U.S.-Russia Military Escalation During the Hybrid (2018)*, *The Revival of the Russian Military: How Moscow Reloaded (2016)*.

Další autor, který analyzuje ruské chování (ruská intervence v Sýrii) na Blízkém východě po rozpadu Sovětského svazu je Anna Borshchevskaya v knize *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence (2021)*. Autorka pracuje jak s konceptem tvrdého, tak měkkého vyvažování skrze Organizaci spojených. V obou případech se zaměřuje na vytváření aliancí a jednání Ruska se státními a nestátními aktéry operujícími v tomto regionu. Borshchevskaya nahlíží na ruské chování skrze jeho identitu, historii a moderní realitu.

Izraelské geopolitické zájmy na Blízkém východě analyzují Maya Hadar v *The War In Syria: An Israeli Perspective (2017)* a Larry Hanauer v *Israel's Interests and Options in Syria (2016)*. Oba autoři se shodují, že navzdory úzkému partnerství se Spojenými státy se zájmy obou zemí podle tohoto autora na Blízkém východě liší. Zatímco USA usiluje o zmírnění vlivu sunitských extremistů jako jsou Islámský stát a Al Káida a snížení rizika jejich útoků ve Spojených státech, Izrael vnímá jako největší hrozbu v souvislosti s válkou v Sýrii vliv pro-iránských sil (především Hizballáhu) u izraelských hranic, jejichž pozici upevnila ruská intervence.

V souvislosti s tímto konfliktem je proto, jak Hanauer podotýká, hlavním cílem Izraele předejít stavu, kdy by Sýrie nebo Írán pro Židovský stát představovaly vážnou vojenskou hrozbu. Za tímto účelem proto Izrael usiluje o maximální zmírnění rusko-iránského vlivu v Sýrii.

Samotnými rusko-izraelskými vztahy se v kontextu občanské války v Sýrii věnuje Aref Bijan. V textu *Russia-Israel Relationship: In the Perspective of the Syrian Civil War (2021)* vyzdvihuje především kooperaci (a to jak politickou, vojenskou, tak i ekonomickou) mezi Izraelem a Ruskem. I tato práce však neobsahuje komplexní vykreslení rusko-izraelských diplomatických vztahů od rozpadu Sovětského svazu, které, jak se v této diplomové práci budu snažit prokázat, nevedou ke kooperaci nýbrž ke koordinaci s ohledem na odlišné zájmy obou zemí na Blízkém východě.

Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem práce je analyzovat, jak definují geopolitické zájmy Ruska a Izraele jejich diplomatické vztahy od roku 1991 po druhou dekádu 21. století.

Výzkumná Otázka: Jak se geopolitické zájmy Ruska a Izraele na Blízkém východě odráží v jejich diplomatických vztazích?

Konceptuální a teoretický rámec, výzkumné hypotézy

Pro porozumění diplomatickým vztahům Ruska a Izraele od rozpadu Sovětského svazu pracuji s konceptem geopolitického zájmu. Geopolitické zájmy Ruska a Izraele na Blízkém východě identifikuji pomocí neorealistickej teorie rovnováhy sil. Svou analýzu opírám o zakladatele neorealismu Kennetha Waltze, podle kterého usilují státy, jakožto racionální aktéři, o maximalizaci své bezpečnosti. Tohoto cíle je podle Waltze v anarchické struktuře možné dosáhnout skrze přiměřené množství moci (vojenské v kombinaci s latentními schopnostmi jako je ekonomická stabilita, nebo velikost populace). V momentě, kdy jeden stát začne hromadit svou moc, ostatní státy ho v zájmu sebezáchovy přirozeně začnou vyvažovat vytvářením aliancí. Z této teorie lze tedy odvodit, že Rusko jakožto velmocenský stát s globálními zájmy usiluje o vyvažování Spojených států, což se projevuje i na jeho chování (intervence v Sýrii, vojenská spolupráce s Íránem).

Přestože se domnívám, že chování Ruska a Izraele, a tím pádem i jejich vzájemné vztahy, lze nejlépe vysvětlit právě pomocí rovnováhy sil, i tato teorie má své nedostatky. Zaměřuje se totiž primárně na velmoci. U menších států, pozoruje pouze to, jestli se rozhodnou vyvažovat, nebo po zhodnocení relativních zisků zvolí kontrastní strategii s balancováním - bandwagoning, tedy chování, kdy se menší stát spojí s (potenciálním) hegemonem. Jak ale navrhuje Waltz, John J. Mearsheimer, nebo zakladatel teorie rovnováhy hrozby Stephen Walt, strategie bandwagoningu je v historii využívána spíše raritně. Menší státy podle Walta usilují o přežití primárně v kontextu svého regionu. Chování, kdy slabší státy vytvoří alianci s velmocí tak nazývá regionálním vyvažováním. To je však, na rozdíl od bandwagoningu, podmíněné geografickou vzdáleností mezi partnery. Ukázkou takové strategie může být izraelsko-americké spojení. Ve svém textu nepracuji s teorií rovnováhy hrozeb. Domnívám se však, že Walt strategií

regionálního vyvažování, rozšířil teorii rovnováhy sil o geografický faktor pro menší a střední státy jako je Izrael, který je v bezprostředním sousedství obklopený nepřáteli.

Mé hypotézy jsou následující:

H₁: Diplomatické vztahy Ruska a Izraele primárně reflektují geopolitické zájmy obou zemí na Blízkém východě.

H₂: Rusko a Izrael jednájí v případě odlišných zájmů na Blízkém východě proti sobě.

H₃: Vztah Ruska a Izraele je v případě Blízkého východu podmíněný pozicí obou zemí vůči USA:

A) Ruskou snahou vyvážit vliv Spojených států na Blízkém východě

B) Izraelským pevným partnerstvím se Spojenými státy

Empirická data a analytická technika

Ve své práci vycházím z neorealistického paradigmatu o světě, který tvrdí, že je do značné míry poznatelný a existuje nezávisle na našem myšlení. Z hlediska ontologie se tedy jedná o objektivismus a o pozitivismus z hlediska epistemologie.

Tato práce kombinuje kvalitativní a kvantitativní metodu výzkumu. Kvalitativní část je rozdělena na deskriptivní (vývoj vztahů Ruska a Izraele, diplomatické vztahy po rozpadu SSSR) a analytickou:

Výzkumná Otázka: Určení geopolitických zájmů Ruska a Izraele a jejich dopad na vzájemné diplomatické vztahy.

H₁: Vliv geopolitických zájmů Ruska a Izraele na Blízkém východě na jejich diplomatické vztahy.

H₂: Vyhodnocení chování Ruska a Izraele na Blízkém východě.

H₃: Vyhodnocení vztahu Ruska a Izraele v kontextu Blízkého východu v souvislosti s jejich pozicí vůči USA).

Kvantitativní část, která mapuje současně geopolitické zájmy a diplomatické vztahy se skládá z hlasování Ruska, Izraele a USA v Organizaci Spojených národů.

Práce je postavená na dvou případových studiích: Sýrii a Íránu. Pomocí těchto zahraničně-politických aspektů identifikuji konkrétní ruské a izraelské geopolitické zájmy. Má analýza vychází z primárních zdrojů, jako jsou oficiální vládní dokumenty například *Koncepce zahraniční politiky Ruské federace* z roku 1993, 2000, 2008, 2013, 2016, vojenské doktríny, nebo prohlášení vrcholných izraelských a ruských politiků a sekundárních zdrojů v podobě odborných publikací zabývajících se zahraniční politikou Ruska a Izraele v období od roku 1991 do roku 2022. Dále se zaměřím na vytváření vzájemných vojensko-bezpečnostních aliancí interakce v rámci nich mezi Ruskem a Izraelem a odděleně Ruskem a Izraelem s Íránem, Sýrií a USA. Zdroje, ze kterých budu vycházet jsou oficiální dokumenty, prohlášení politiků, mezinárodní zpravodajské agentury a servery a odborná literatura.

Přesnější obraz zájmů obou států dotvoří vyhodnocení hlasování Ruska a Izraele (pro odpověď na 3. hypotézu i USA) na půdě OSN o Sýrii a Íránu. Kvantitativní část této kapitoly je postavená na všech hlasováních Ruska, Izraele (+ USA) ve Valném shromáždění OSN a Ruska (+ USA) v Radě bezpečnosti v případě Sýrie a Íránu od roku 1991 do roku 2022 včetně. Data hlasování ve Valném shromáždění vychází z datasetu Organizace Spojených národů zpracovaného Erikem Voetenem.⁵³⁷

V poslední řadě se zaměřím na interakce Ruska a Izraele v souvislosti s prodejem ropy, jakožto strategicky významné suroviny pro energetickou bezpečnost. Analýza bude vycházet z prohlášení politiků a podepsaných kontraktů.

Deskripce diplomatických vztahů Ruska a Izraele v souvislosti s Íránem a Sýrií (zahraniční cesty a návštěvy, proklamace, (ne)uvalování diplomatických sankcí) vychází z oficiálních vládních materiálů, záznamů diplomatických jednání, prohlášení ruských a izraelských politiků a aktuálních zpráv věrohodných zpravodajských serverů jako Politico, Times of

⁵³⁷ VOETEN, Erik, United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/LEJUQZ>

Israel, Jerusalem Post, Novaja gazeta, Kommersant, Al Jazeera a zpravodajských agentur jako Reuters, RIA Novosti, Tass a odborných publikací.

Analýza geopolitických zájmů Ruska a Izraele a jejich vlivu na diplomatické vztahy následně umožní odpovědět na výzkumnou otázku a zároveň první a druhou hypotézu této práce.

Potvrzení nebo vyvrácení třetí hypotézy („Vztah Ruska a Izraele je v případě Blízkého východu podmíněný pozicí obou zemí vůči USA“) vychází z analýzy zahraniční politiky Ruska a Izraele v kontextu Blízkého východu (konkrétně Sýrie a Íránu), vyhodnocení vzájemného chování (včetně vytváření vojenských aliancí, nebo hlasování Ruska, Izraele a USA na Valném shromáždění a v Radě bezpečnosti OSN o Sýrii a Íránu) a proklamací izraelských a ruských vrcholných politiků. Podklady pro analýzu tvoří věrohodné zpravodajské agentury a odborné publikace na toto téma.

Předpokládaná osnova

1. Úvod
 - 1.1. Teoretické zakotvení
 - 1.2. Research Design
2. Stručná historie vztahu Ruska a Izraele
 - 2.1. Vývoj rusko-izraelských vztahů
 - 2.1.1. Sovětský svaz – rovnováha sil – SSSR vs Izrael
3. Rusko a Izrael po rozpadu SSSR (1991-2021)
 - 3.1. Rovnováha sil po rozpadu SSSR
 - 3.1.1. Zahraniční politika Ruska a Izraele
 - 3.1.1.1. Geopolitické zájmy Ruska
 - 3.1.1.2. Geopolitika ropy a zemního plynu, energetická bezpečnost
 - 3.1.1.3. Geopolitické zájmy Izraele
 - 3.2. Diplomatické vztahy Ruska a Izraele po konci studené války
4. Rusko-Izraelské geopolitické zájmy vs. diplomatické vztahy – kooperace vs. koordinace
 - 4.1.1. Sýrie
 - 4.1.1.1. Konflikt v Sýrii - vztahy Ruska a Izraele
 - 4.1.1.2. Ruské geopolitické zájmy v případě Sýrie
 - 4.1.1.3. Izraelský geopolitické zájmy v případě Sýrie
 - 4.1.1.3.1. Zahraniční politika USA
 - 4.1.1.4. Hlasování v OSN v souvislosti se Sýrií
 - 4.1.1.5. Rusko-izraelské diplomatické vztahy v souvislosti se Sýrií
 - 4.2. Írán
 - 4.2.1. Ruské geopolitické zájmy v případě Íránu
 - 4.2.2. Izraelský geopolitické zájmy v případě Íránu
 - 4.2.2.1. Zahraniční politika USA
 - 4.2.3. Hlasování v OSN v souvislosti s Íránem
 - 4.2.4. Rusko-izraelské diplomatické vztahy v souvislosti s Íránem
5. Závěr

Předběžný seznam literatury

- AVERBUKH, Lidia a Margarete KLEIN. *Russia-Israel Relationship Transformed by Syria Conflict: Political Interests Overshadow Social and Economic Ties*. SWP [online]. 2018, (37), 1-7 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/59408/ssoar-2018-averbukh_et_al-Russia-Israel_relationship_transformed_by_Syria.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-2018-averbukh_et_al-Russia-Israel_relationship_transformed_by_Syria.pdf
- BHUTTA, Abdul Tahir. *The Syria Crisis And Russia's Alignments In The Middle East: An Intriguing Scenario*. Journal of european studies (Karachi) [online]. Karachi: AsiaNet Pakistan (Pvt), 2017, 33(2), 65-76 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0258-9680. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=4dd78869-c792-4bfd-a2f4-f1a899fe56ba%40redis>
- BIJAN, Aref. *Russia-Israel Relationship In the Perspective of the Syrian Civil War*. Israiliyat: Journal of Israeli and Judaic Studies [online]. 2020, (7) [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <http://dergi.israiliyat.com/en/download/article-file/1834930>
- BORSHCHEVSKAYA, Anna. *Putin's war in Syria: Russian foreign policy and the price of America's absence* [online]. London: I. B. Tauris & Company, Limited, 2021, 1 online resource (257 pages) [cit. 2023-02-01]. ISBN 978-0-7556-3465-1. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=6725106>
- FREEDMAN, Robert O. *From Khrushchev and Brezhnev to Putin: Has Moscow's Policy in the Middle East Come Full Circle?*. Contemporary review of the Middle East [online]. New Delhi: Sage Publications, 2018, 5(2), 102-115 [cit. 2023-02-01]. ISSN 2347-7989. Dostupné z: [doi:10.1177/2347798918762197](https://doi.org/10.1177/2347798918762197)
- FREEDMAN, Robert O. *Israeli-Russian Relations since the Collapse of the Soviet Union*. The Middle East journal [online]. WASHINGTON: Middle East Institute, 1995, 49(2), 233-247 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0026-3141. Dostupné z: https://www-jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/pdf/4328802.pdf?refreqid=excelsior%3Aaddc4ec2986b3a2077d840efd2637e7c&ab_segments=&origin=&acceptTC=1
- HADAR, Maya. *The war in Syria: An Israeli Perspective*. Austrian National Defence Academy [online]. 2017 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: https://www.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/ifk_monitor_44_int_hadar_israel_oktober_17_web.pdf
- HANAUER, Larry. *Israel's Interests and Options in Syria*. RAND Corporation [online]. 2016, 24 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/resrep02429>
- INTERNATIONAL CRISIS GROUP, *Israel, Hizbollah and Iran: Preventing Another War in Syria*. Middle East Report [online]. International Crisis Group, 2018, (182), 1-31 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://www.ecoi.net/en/file/local/1424002/485675_en.pdf
- MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. New York: W. W. Norton & Company, 2001 [cit. 2023-02-01]. ISBN 0-393-02025-8. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=216573&kod=JPM755>
- POSEN, Barry R. *Sources of military doctrine: France, Britain, and Germany between the world wars* [online]. Ithaca: Cornell University Press, 1984, 283 s. [cit. 2023-02-01]. ISBN 0-8014-1633-7. Dostupné z: <https://web-p.ebscohost-com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fODQzNzMxX19BTg2?sid=4fecc937-19bb-4135-80a1-9f46f2d89ad9@redis&vid=0&format=EB&rid=1>
- SNYDER, Glenn H. *Alliance Theory: A Neorealist First Cut*. Journal of international affairs (New York) [online]. New York: School of International and Public Affairs, Columbia University, 1990, 44(1), 103-123 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0022-197X. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=976ca63c-260c-4091-ba23-250d879c4247%40redis>

STROVSKY, Dmitry a Ron SCHLEIFER. *Israeli Politics in the Middle East through the Prism of Moscow: How Russian Media Create Artificial Reality*. Israel journal of foreign affairs [online]. Abingdon: Routledge, 2020, 14(3), 477-493 [cit. 2023-02-01]. ISSN 2373-9770. Dostupné z: doi:10.1080/23739770.2020.1855883

TRENIN, Dmitri. *Avoiding US-Russia military escalation during the hybrid war*. Carnegie Endowment for International Peace [online]. 2018, (25) [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/Trenin_Hybrid_War_web.pdf

TRENIN, Dmitri. *Russia in the Middle East: Moscow's Objectives, Priorities, And Policy Drivers*. Carnegie Endowment for International Peace [online]. 2016 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: https://carnegieendowment.org/files/03-25-16_Trenin_Middle_East_Moscow_clean.pdf

TRENIN, Dmitri. *Russia Reborn: Reimagining Moscow's Foreign Policy* [online]. 64-78 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=610ba6cd-0d7a-4463-bbac-6a0fd52ac462%40redis&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=44695032&db=poh>

TRENIN, Dmitri. *Russia's Spheres of Interest, not Influence*. The Washington quarterly [online]. ABINGDON: Taylor & Francis Group, 2009, 32(4), 3-22 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0163-660X. Dostupné z: doi:10.1080/01636600903231089

TRENIN, Dmitri. *Should We Fear Russia?*. Cambridge: Polity Press, 2016. ISBN 9781509510900

TRENIN, Dmitri. *The Revival of the Russian Military: How Moscow Reloaded*. Foreign Affairs [online]. New York: Council on Foreign Relations, 2016, 95(3), 23-29 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0015-7120. Dostupné z: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=0&sid=e0be52ab-8d6c-486b-b4fd-866f028c6eca%40redis&bdata=Jmxhbmc9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=114537277&db=poh>

TRENIN, Dmitri. *What is Russia Up To in the Middle East?*. Cambridge: Polity Press, 2018. ISBN 978-1-5095-2234-7

VASILIEV, Aleksey. *Russia's Middle East policy: From Lenin to Putin* [online]. Abingdon: Taylor & Francis Group, 2018, 1 online resource (554 pages). [cit. 2023-02-01]. ISBN 9781315121826. Dostupné z: doi:10.4324/9781315121826

WALT, Stephen M. *Alliances in a Unipolar World*. World politics [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009, 61(1), 86-120 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.1017/S0043887109000045

WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. Berkeley: Addison-Wesley Publishing Company, 1979. ISBN 0-201-08349-3

Použité zdroje

AHREN, Raphael. As Britain's key allies expel Russian diplomats, Israel opts not to. In: *Times of Israel* [online]. 2018 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/britains-key-allies-expel-russian-diplomats-while-israel-opts-not-to/>

MAGID, Jacob. Despite US request Israel refrains from co-sponsoring UNSC resolution against Russia. In: *Times of Israel* [online]. 2022 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/despite-us-request-israel-refrains-from-backing-uns-c-resolution-against-russia/>

MEARSHEIMER, John J. *Tragedy of Great Power Politics* [online]. New York: W. W. Norton & Company, 2001 [cit. 2023-02-01]. ISBN 0-393-02025-8. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/studium/predmety/index.php?do=download&did=216573&kod=JPM755>

VOETEN, Erik, United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-02-01]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/LEJUQZ>

REUTERS, Staff. Immigration to Israel from Ukraine, Russia jumps amid conflict. In: *Reuters* [online]. 2022 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/world/immigration-israel-ukraine-russia-jumps-amid-conflict-2022-08-10/>

TASS, Staff. Putin says he plans to meet Israeli prime minister soon. In: *TASS* [online]. 2016 [cit. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20181125135532/http://tass.ru/en/politics/862850>

WALT, Stephen M. *Alliances in a Unipolar World*. World politics [online]. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2009, 61(1), 86-120 [cit. 2023-02-01]. ISSN 0043-8871. Dostupné z: doi:10.1017/S0043887109000045

WALTZ, Kenneth. *Theory of International Politics*. Berkeley: Addison-Wesley Publishing Company, 1979. ISBN 0-201-08349-3

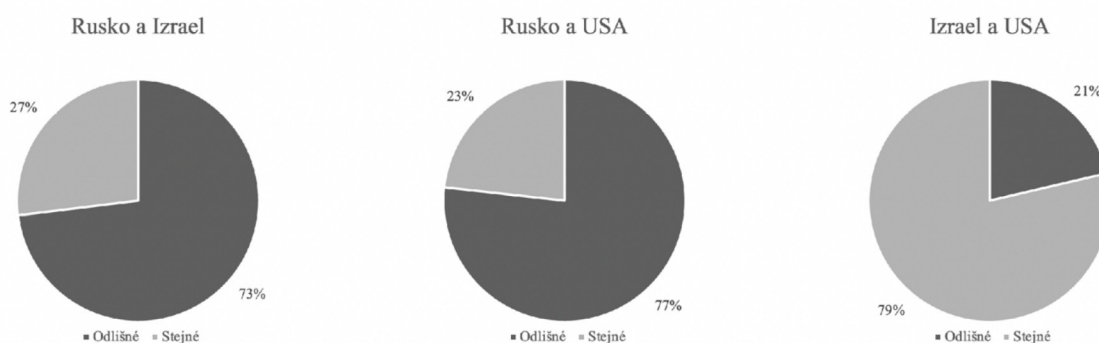
Seznam příloh

- Příloha č. 1: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1992-2022 (graf)
- Příloha č. 2: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1992-2022 (graf)
- Příloha č. 3: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1992-1995 (graf)
- Příloha č. 4: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1992-1995 (graf)
- Příloha č. 5: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1996-1999 (graf)
- Příloha č. 6: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1996-1999 (graf)
- Příloha č. 7: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 2000-2014 (graf)
- Příloha č. 8: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 2000-2014 (graf)
- Příloha č. 9: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 2015-2022 (graf)
- Příloha č. 10: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 2015-2022 (graf)
- Příloha č. 11: Vývoj stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN po obdobích (graf)
- Příloha č. 12: Vývoj přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN po obdobích (graf)
- Příloha č. 13: Hlasování ve Valném shromáždění OSN ohledně rezoluce *Situace v oblasti lidských práv v Syrské arabské republice* (graf)
- Příloha č. 14: Hlasování ve Valném shromáždění OSN ohledně rezoluce *Situace v oblasti lidských práv v Íránské islámské republice* (graf)
- Příloha č. 15: Hlasování ve Valném shromáždění OSN ohledně rezoluce *Syrské Golany* (graf)
- Příloha č. 16: Vojenské výdaje Izraele v přepočtu na obyvatele 1992-2021 (graf)
- Příloha č. 17: Exportéři zbraní do Izraele 1992-2022 (graf)
- Příloha č. 18: Jedenáct států s největšími výdaji na obranu za rok 2022 (graf)
- Příloha č. 19: Hlasování na desátém mimořádném zasedání OSN ohledně Palestiny (tabulka)
- Příloha č. 20: Hlasování na jedenáctém mimořádném zasedání OSN ohledně Ukrajiny (tabulka)
- Příloha č. 21: Veta v Radě bezpečnosti OSN 1992-2022 (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1992-2022

Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1992-2022

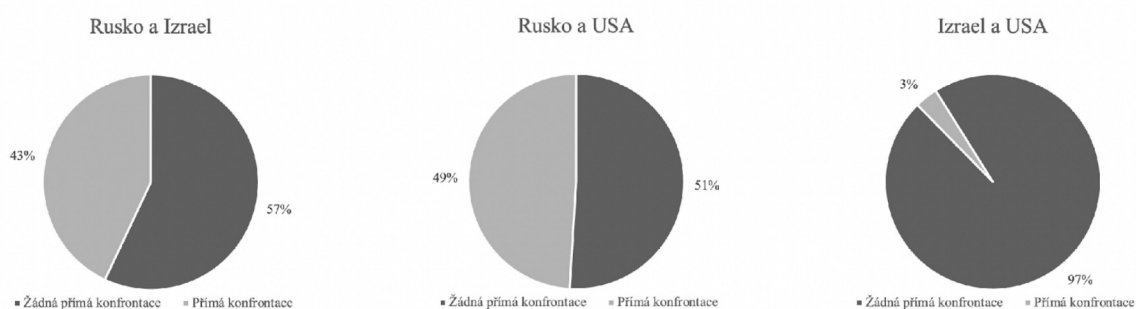
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 2: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1992-2022

Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1992-2022

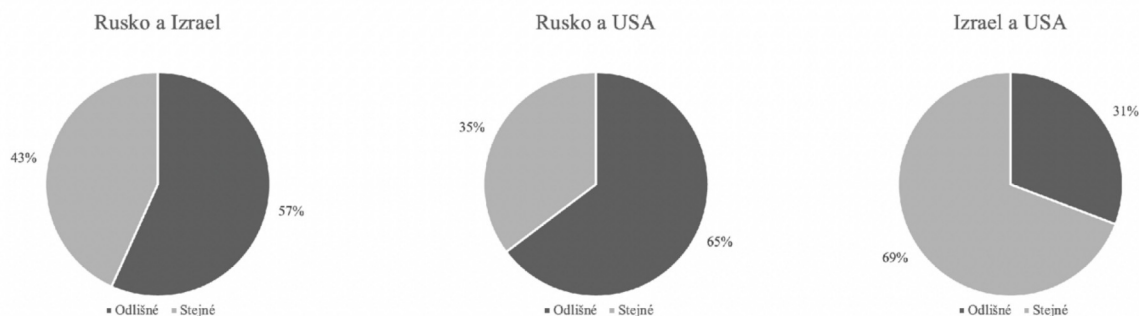
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 3: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1992-1995

Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1992-1995

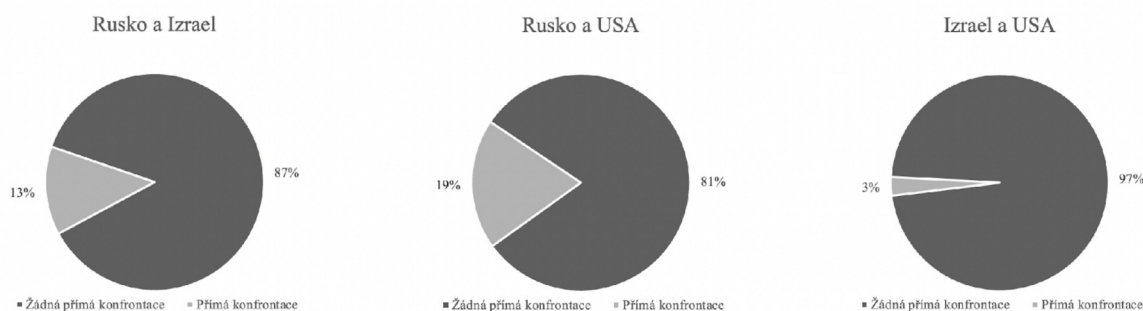
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 4: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1992-1995

Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1992-1995

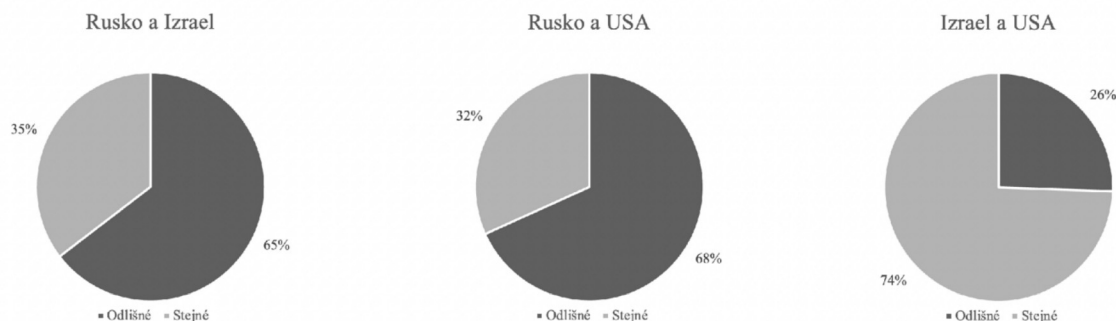
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 5: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1996-1999

Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 1996-1999

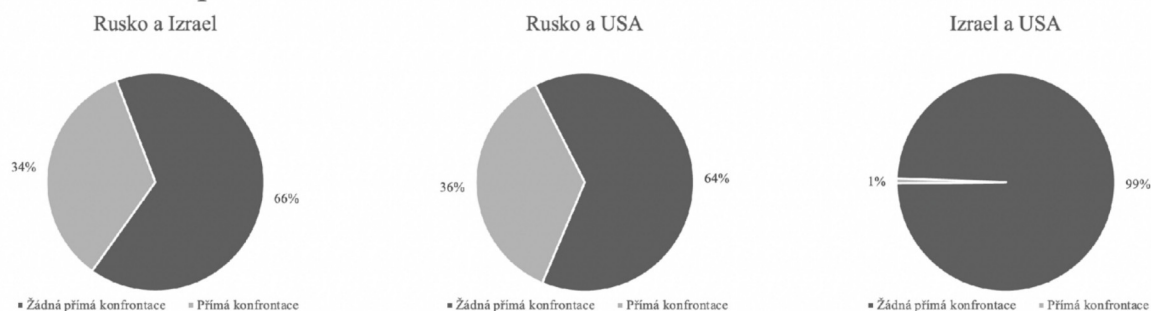
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 6: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1996-1999

Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 1996-1999

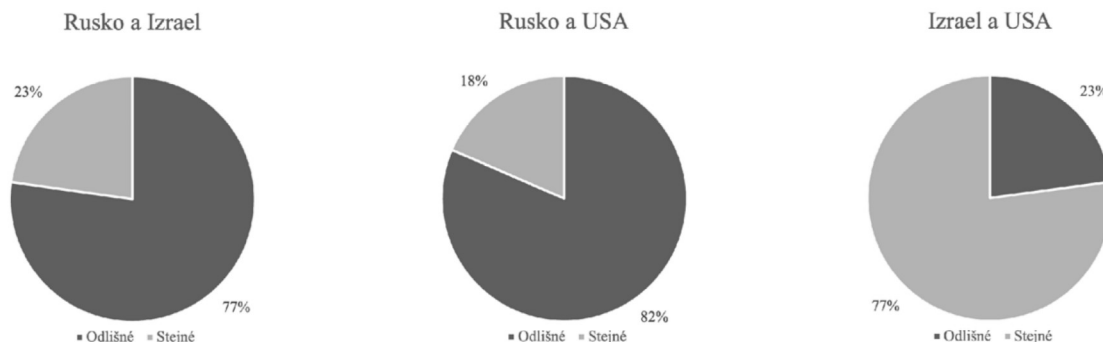
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 7: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 2000-2014

Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 2000-2014

Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 8: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 2000-2014

Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 2000-2014

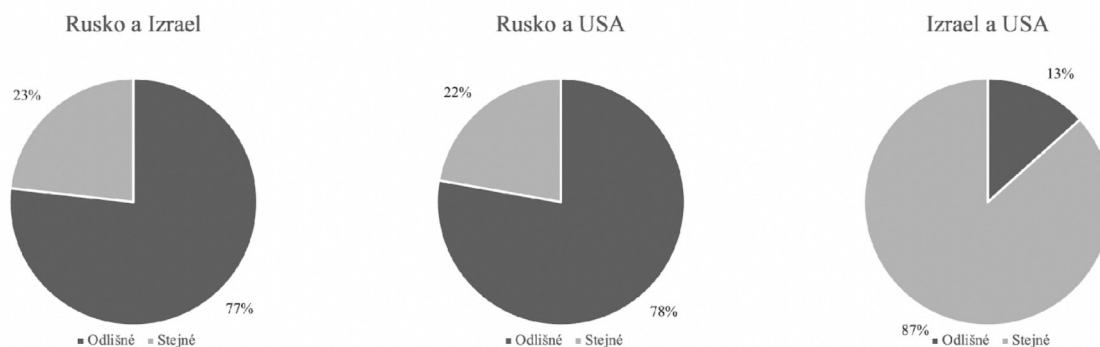
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 9: Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 2015-2022

Podíl stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN 2015-2022

Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 10: Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 2015-2022

Podíl přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN 2015-2022

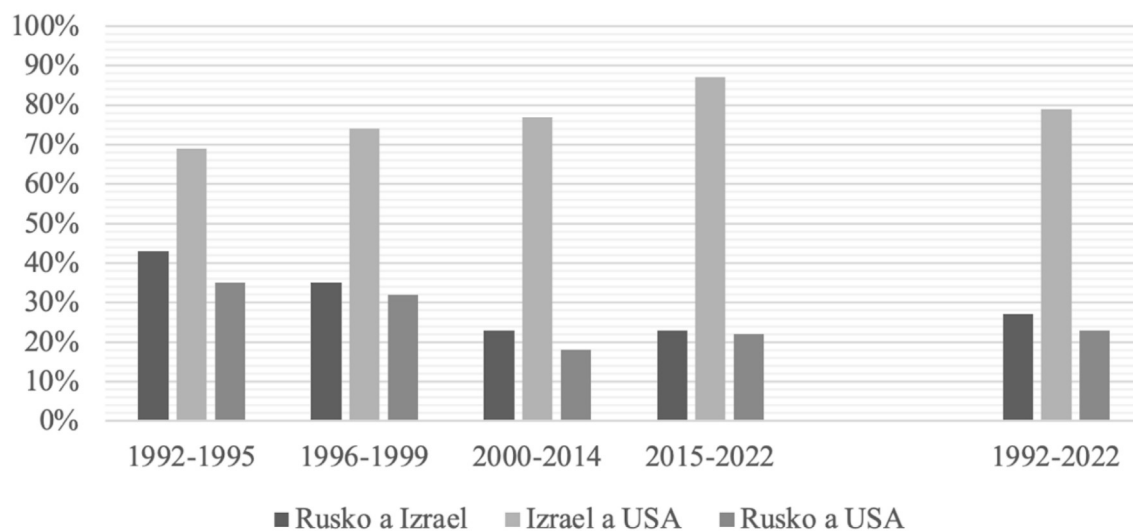
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 11: Vývoj stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN po obdobích

Vývoj stejného hlasování ve Valném shromáždění OSN po obdobích

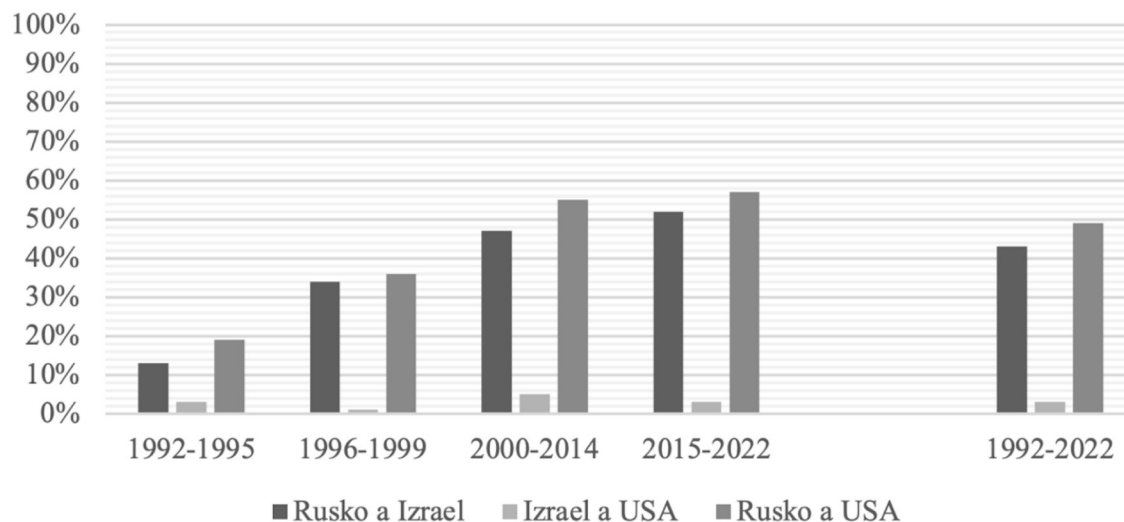
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 12: Vývoj přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN po obdobích

Vývoj přímé konfrontace ve Valném shromáždění OSN po obdobích

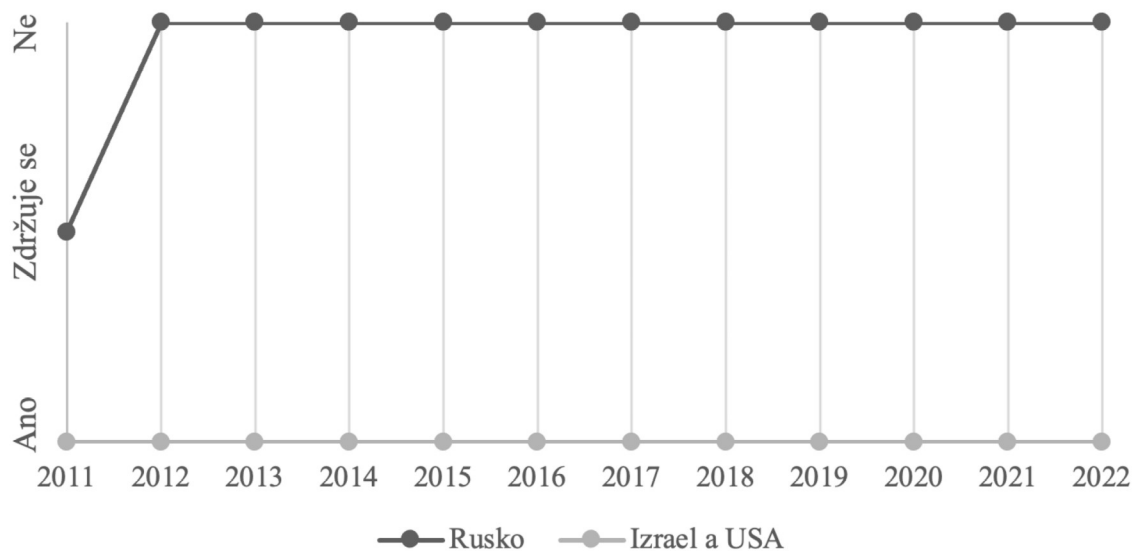
Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 13: Hlasování ve Valném shromáždění OSN ohledně rezoluce *Situace v oblasti lidských práv v Syrské arabské republice*

Hlasování ve Valném shromáždění OSN ohledně rezoluce *Situace v oblasti lidských práv v Syrské arabské republice*

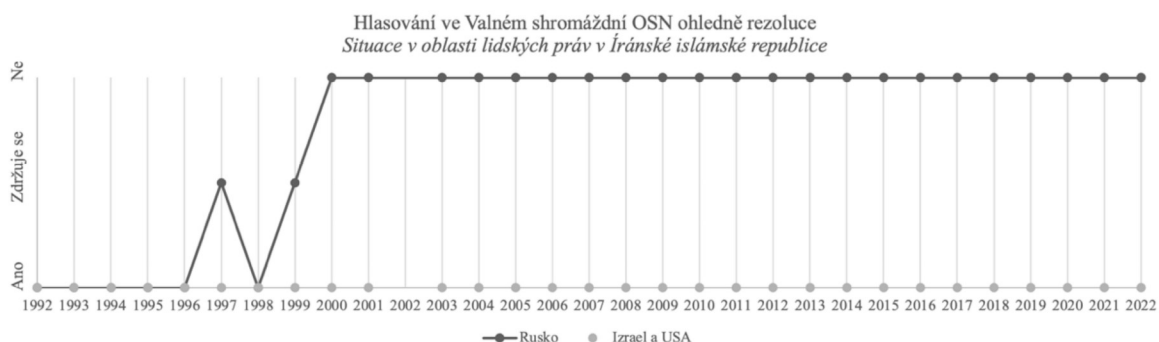

Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 14: Hlasování ve Valném shromáždění OSN ohledně rezoluce *Situace v oblasti lidských práv v Íránské islámské republice*

Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Poznámka: V roce 2002 se o této rezoluci nehlasovalo

Příloha č. 15: Hlasování ve Valném shromáždění OSN ohledně rezoluce *Syrské Golany*

Zdroje:

VOETEN, Erik, Anton STREZHNEV a Michael BAILEY. United Nations General Assembly Voting Data. In: *Harvard Dataverse* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi%3A10.7910%2FDVN%2FLEJUQZ>

UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Poznámka: Hlasování se skládá z celkem dvou rezolucí. O první nazvané *Potvrzuje nezákonnost izraelské okupace a přeměny Golanských výšin (A/RES/47/70F)* se hlasovalo pouze roku 1992.

O druhé rezoluci nazvané *Syrské Golany* se hlasovalo od roku 1993 do roku 2022

Příloha č. 16: Vojenské výdaje Izraele v přepočtu na obyvatele 1992-2021

Zdroj: SIPRI. SIPRI Military Expenditure Database. In: *Stockholm International Peace Research Institute* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://milex.sipri.org/sipri>

Příloha č. 17: Exportéři zbraní do Izraele 1992-2022

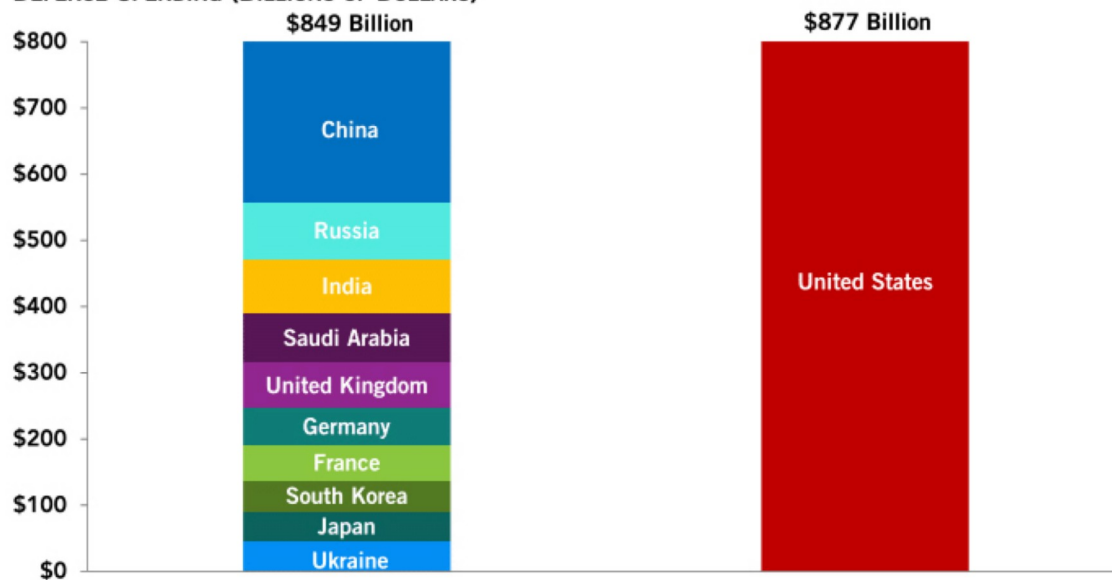
Zdroj: SIPRI. SIPRI Military Expenditure Database. In: *Stockholm International Peace Research Institute* [online]. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://milex.sipri.org/sipri>

Příloha č. 18: Jedenáct států s největšími výdaji na obranu za rok 2022

The United States spends more on defense than the next 10 countries combined

DEFENSE SPENDING (BILLIONS OF DOLLARS)

SOURCE: Stockholm International Peace Research Institute, *SIPRI Military Expenditure Database*, April 2023.

NOTES: Figures are in U.S. dollars converted from local currencies using market exchange rates. Data for the United States are for fiscal year 2022, which ran from October 1, 2021 through September 30, 2022. Data for the other countries are for calendar year 2022. The source for this chart uses a definition of defense spending that is more broad than budget function 050 and defense discretionary spending.

© 2023 Peter G. Peterson Foundation

PGPF.ORG

Zdroj: PGPF. U.S. Defense Spending Compared to Other Countries. In: *Peter G. Peterson Foundation* [online]. 2023 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.pgpf.org/chart-archive/0053_defense-comparison

Příloha č. 19: Hlasování na desátém mimořádném zasedání OSN ohledně Palestiny

Hlasování na desátém mimořádném zasedání OSN ohledně Palestiny					
Rok	Rezoluce	Popis	Izrael	Rusko	USA
1997	A/RES/ES-10/1	Pověření zástupců na 10. mimořádném zasedání Valného shromáždění	Přijato bez hlasování		
1997	A/RES/ES-10/2	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
1997	A/RES/ES-10/3	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Zdržuje se	Ne
1997	A/RES/ES-10/4	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
1998	A/RES/ES-10/5	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
1999	A/RES/ES-10/6	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2000	A/RES/ES-10/7	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2001	A/RES/ES-10/8	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2001	A/RES/ES-10/9	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2002	A/RES/ES-10/10	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2002	A/RES/ES-10/11	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2003	A/RES/ES-10/12	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2003	A/RES/ES-10/13	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2003	A/RES/ES-10/14	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Zdržuje se	Ne
2004	A/RES/ES-10/15	Poradní stanovisko Mezinárodního soudního dvora k právním důsledkům výstavby zdi na okupovaném palestinském území, včetně východního Jeruzaléma a jeho okolí	Ne	Ano	Ne
2006	A/RES/ES-10/16	Nezákonné izraelské akce v okupovaném východním Jeruzalémě a na zbytku okupovaného palestinského území	Ne	Ano	Ne
2006	A/RES/ES-10/17	Vytvoření Registru OSN o škodách způsobených výstavbou zdi na okupovaném palestinském území	Ne	Ano	Ne
2009	A/RES/ES-10/18	Rezoluce Valného shromáždění podporující okamžité příměří podle rezoluce Rady bezpečnosti 1860 (2009)	Ne	Ano	Ne
2017	A/RES/ES-10/19	Status Jeruzaléma	Ne	Ano	Ne
2018	A/RES/ES-10/20	Ochrana palestinského civilního obyvatelstva	Ne	Ano	Ne

Zdroj: UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 20: Hlasování na jedenáctém mimořádném zasedání OSN ohledně Ukrajiny

Hlasování na jedenáctém mimořádném zasedání OSN ohledně Ukrajiny					
Rok	Rezoluce	Popis	Izrael	Rusko	USA
2022	A/RES/ES-11/1	Agrese proti Ukrajině	Ano	Ne	Ano
2022	A/RES/ES-11/2	Humanitární důsledky agrese proti Ukrajině	Ano	Ne	Ano
2022	A/RES/ES-11/3	Pozastavení členských práv Ruské federace v Radě pro lidská práva	Ano	Ne	Ano
2022	A/RES/ES-11/4	Územní celistvost Ukrajiny : obrana zásad Charty OSN	Ano	Ne	Ano
2022	A/RES/ES-11/5	Podpora nápravy a odškodnění za agresi proti Ukrajině	Zdržuje se	Ne	Ano

Zdroj: UNITED NATIONS, Digital Library. Voting Data. In: *United Nations Digital Library* [online]. 2023 [cit. 2023-05-01]. Dostupné z: <https://digitallibrary.un.org/search?ln=en&cc=Voting+Data>

Příloha č. 21: Veta v Radě bezpečnosti OSN 1992-2022

Veta v Radě bezpečnosti OSN 1992-2022			
Rok	Rezoluce	Bod programu	Stálý člen hlasující záporně
2022	S/2022/720	Ukrajina	Rusko
2022	S/2022/538	Blízký východ	Rusko
2022	S/2022/431	Severní Korea	Rusko a Čína
2022	S/2022/155	Ukrajina	Rusko
2021	S/2021/990	Mezinárodní mír	Rusko
2020	S/2020/852	Mezinárodní mír a terorismus	USA
2020	S/2020/667	Blízký východ	Rusko a Čína
2020	S/2020/654	Blízký východ	Rusko a Čína
2019	S/2019/961	Blízký východ	Rusko a Čína
2019	S/2019/756	Blízký východ	Rusko a Čína
2019	S/2019/186	Venezuela	Rusko a Čína
2018	S/2018/516	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2018	S/2018/321	Blízký východ	Rusko
2018	S/2018/156	Blízký východ	Rusko
2017	S/2017/1060	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2017	S/2017/970	Blízký východ	Rusko
2017	S/2017/962	Blízký východ	Rusko
2017	S/2017/884	Blízký východ	Rusko
2017	S/2017/315	Blízký východ	Rusko
2017	S/2017/172	Blízký východ	Rusko a Čína
2016	S/2016/1026	Blízký východ	Rusko a Čína
2016	S/2016/846	Blízký východ	Rusko
2015	S/2015/562	Ukrajina	Rusko
2015	S/2015/508	Bosna a Hercegovina	Rusko
2014	S/2014/348	Blízký východ – Sýrie	Rusko a Čína
2014	S/2014/189	Ukrajina	Rusko
2012	S/2012/538	Blízký východ – Sýrie	Rusko a Čína
2012	S/2012/77	Blízký východ – Sýrie	Rusko a Čína
2011	S/2011/612	Blízký východ – Sýrie	Rusko a Čína
2011	S/2011/24	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2009	S/2009/310	Gruzie	Rusko
2008	S/2008/447	Zimbabwe	Rusko a Čína
2007	S/2007/14	Barma	Rusko a Čína
2006	S/2006/878	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2006	S/2006/508	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2004	S/2004/783	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2004	S/2004/313	Kypr	Rusko
2004	S/2004/240	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2003	S/2003/980	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2003	S/2003/891	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2002	S/2002/1385	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2002	S/2002/712	Bosna a Hercegovina	USA
2001	S/2001/1199	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
2001	S/2001/270	Blízký východ a Palestinská otázka	USA
1999	S/1999/201	Makedonie	Čína
1997	S/1997/241	Okupovaná arabská území	USA
1997	S/1997/199	Okupovaná arabská území	USA
1997	S/1997/18	Střední Amerika	Čína
1995	S/1995/394	Okupovaná arabská území	USA
1994	S/1994/1358	Bosna a Hercegovina	Rusko
1993	S/25693	Kypr	Rusko

Zdroj: DAG HAMMARSKJÖLD LIBRARY. Security Council - Veto List. In: *United Nations* [online]. 2022 [cit. 2023-03-14]. Dostupné z: https://www.un.org/depts/dhl/resguide/scact_veto_table_en.htm